

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Zuzana Rejchová

Jedenapůltá generace Vietnamek žijících v ČR

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PhDr. Dana Bittnerová CSc.

Praha 2010

Bibliografický záznam

REJCHOVÁ, Zuzana. *Jedenapůltá generace Vietnamek žijících v ČR*. Praha: Karlova univerzita, Fakulta humanitních studií, 2010. 80.str. Vedoucí diplomové práce PhDr. Dana Bittnerová CSc.

Anotace

Bakalářská práce „Jedenapůltá generace Vietnamek žijících v ČR“ pojednává o vietnamské migraci do České republiky po roce 1989. Zaměřuje se na výzkumnou skupinu mladých vietnamských dívek, které se do České republiky dostaly jako děti za účelem sloučení rodiny. Do České republiky dorazily mezi 6 a 12 lety a mají tedy zkušenost nejen z Vietnamu, ale i z příchodu do České republiky a života v ní. Bakalářská práce tematizuje problém takzvaných „banánových dětí“, tedy vietnamských migrantů, kteří odmítli vietnamskou kulturu a naopak se ztotožňují s českým hodnotovým systémem. Snaží se dojít k závěru, zda je a do jaké míry právě koncept „banánových dětí“ platný pro výzkumnou skupinu mladých Vietnamek. Skrze otázky počáteční adaptace mladých Vietnamek, jejich touhy integrovat se nejen do školního kolektivu, pak dochází ke zjištění, zda jsou informátorky banánovými dětmi nebo ne.

Annotation

The thesis Oneandhalf generation of Vietnamese women living in Czech republic deals with the migration to the Czech republic after the year 1989. It focuses on the research category of young Vietnamese women, who came to the Czech republic in order to join up the family. They got to Czech republic, when they were from 6 to 12 years old. That is why they have experience with the living in Vietnam and in the Czech republic as well. The thesis concerns itself with the problem of so called „Bananas children“, thus vietnamese migrants, who refused the vietnamese culture and identify with the czech society's values. Through the concept of „Bananas children“ and the questions about their adaptation and integration to czech society, it tries to get to the point, if the concept is valid for the young Vietnamese women.

Klíčová slova

Migrace, adaptace, vietnamská komunita, „banánové děti“, integrace

Keywords

Migration, adaptation, Vietnamese community, „Bananas children“, integration

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 23.5.2010

.....
Zuzana Rejchová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala svým informátorkám za to, že se mnou hovořily otevřeně. Svým blízkým za trpělivost, zejména pak své sestře za obětavost a morální podporu. V neposlední řadě pak PhDr. Daně Bittnerové CSc. za odborné vedení a nezměrnou trpělivost, bez níž by práce nevznikla.

Obsah

ÚVOD.....	6
1.DEMOGRAFIE.....	18
1.1. PŘÍCHOD RODIČŮ.....	19
1.1.1. Zařazení na trh práce.....	19
1.1.2. Pracovní možnosti v ČR.....	20
1.1.3. Společenské postavení.....	20
1.2. DŮVOD PŘÍCHODU.....	20
1.2.1. Příjezd dětí.....	22
1.2.3. Zajištění bydlení.....	22
1.3. ZAČÁTKY A PRVNÍ VZPOMÍNKY.....	23
1.3.1. Maminko z nebe padá cukr.....	23
2. ADAPTACE	25
2.1. ČESKÉ TETY	26
2.1.1. No byla to taková druhá mamka.....	26
2.2. JÍDLO.....	27
2.2.1. Jídlo jako kulturní šok.....	27
2.2.2. Český jídelníček.....	27
2.3. SETKÁNÍ S ČEŠTINOU.....	28
2.3.1. Role českých tet.....	29
2.3.2. Čeští učitelé.....	29
2.3.3. Zvládnutí jazyka.....	30
2.4. ČESKÉ DĚTI.....	31
2.4.1. Místo bydliště.....	31
2.5. ČESKÁ ŠKOLA	32
2.5.1. Školní kolektiv.....	32
2.5.2. Obdarování.....	34
2.5.3. Česká závist.....	35
2.5.4. Jméno.....	35
2.6. UČITELÉ.....	36
2.6.1. Vztah učitel a žák.....	37
2.6.2. Pochvaly.....	37
2.6.3. Syndrom šprt.....	37
2.7. VZDĚLÁNÍ.....	38
2.7.1. Význam vzdělanosti.....	38
2.7.2. Výběr školy.....	39
2.8. STĚHOVÁNÍ.....	40
2.8.1. Každá třída, nová škola.....	40
2.8.2. Pochopení rodičovské strategie.....	41
2.8.3. Stěhování jako problém.....	41
2.9. INTEGRACE.....	42
2.9.1. Xenofobie.....	43
2.9.2. Vnímání xenofobie.....	43
2.9.3. Vyrovnání se s xenofobií.....	44
2.9.4. Nevzdělanci.....	45
3. PRŮNIK KULTUR.....	46
3.1. BIKULTURALITA.....	46

3.2. VIETNAMSKÁ RODINA	46
3.2.1. Rodinné vztahy.....	47
3.2.2. Komunikační kód v rodině.....	48
3.3. VIETNAMSKÁ VÝCHOVA	49
3.3.1. Absence rodičů	50
3.4. ČESKÁ RODINA	51
3.4.1. Vztahy v české rodině	51
3.4.2. Pomoc v domácnosti.....	52
3.4.3. Navštěvování.....	52
3.4.4. Přespávání.....	53
3.5. ČESKÁ DOMÁCNOST	54
3.5.1. Co tam dělá ta váza	54
3.6. POCITY A VNITŘNÍ INTEGRACE	55
3.6.1. Závist	55
3.6.2. Nedostatek pozornosti.....	55
3.7. DOSPÍVÁNÍ	56
3.7.1. Zábava a volný čas	57
3.7.2. První rande.....	58
3.7.3. Čeští kluci	60
3.7.4. Vietnamští kluci	61
3.7.5. Vietnamské vztahy.....	62
3.8. VÝBĚR PARTNERA	63
3.8.1. Rodičovské obavy	63
3.8.2. Kulturní rozdíly.....	64
3.8.3. Partnerský život	65
3.8.4. Současné vztahy.....	66
3.9. SEBEIDENTIFIKACE.....	69
3.9.1. Banánové děti	69
3.9.2. Období banánových dětí.....	70
3.9.3. Socializace.....	70
3.9.4. Vietnamka nebo Češka.....	71
ZÁVĚR.....	72
RESUMÉ	74
SUMMARY	75
POUŽITÁ LITERATURA.....	76
SEZNAM PŘÍLOH.....	78

ÚVOD

Téma

Bakalářská práce se zabývá tématem života migrantů žijících na našem území. Je zaměřena na období po roce 1989, kdy se Česká republika, resp. Československo, v souvislosti s politickými změnami stala cílovou destinací migrantů z nejrůznějších zemí. Ve své práci jsem se zaměřila na skupinu migrantů z Vietnamu. Tato skupina migrantů je výjimečná tím, že její první migrační vlny na naše území spadají již do doby před rokem 1989. Nejvýraznější masová, řízená a dočasná pracovní migrace se uskutečnila na základě mezinárodních dohod v 80. letech 20. století. Přestože byly posléze vládními orgány tyto dohody vypovězeny a většina občanů Vietnamu měla odcestovat zpět do vlasti, řada z nich se rozhodla usadit v České republice, resp. Československu. Další vlna migrantů z Vietnamu pak přišla po roce 1989.

V současné době badatelé hovoří o tom, že na našem území žije první (narození ve Vietnamu), jedenapůltá (narození ve Vietnamu, od dětství žijící v ČR) a druhá generace (narození u nás) vietnamských imigrantů.

Já jsem se zaměřila na takzvanou jedenapůltou generaci Vietnamců žijících u nás. Jedna se tedy o generaci Vietnamců, kteří se sice narodili ve Vietnamu, ale do České republiky se dostali již jako děti, tedy ve věku do 15 let a to za účelem sloučení rodin. Ve své práci se pak zabývám výzkumnou skupinou vietnamských dívek, vysokoškolských studentek žijících u nás, které do České republiky přišly ve věku mezi 6 a 12 lety. Tyto mladé ženy mají tedy zkušenost nejen ze života ve Vietnamu, ale i z příchodu do České republiky a následného života v ní.

Literatura

Ve své práci pracuji záměrně s literaturou zabývající se vietnamskou migrací, která nabízí pohledy na vietnamskou komunitu z několika úhlů. Snažím se v této literatuře navržené koncepty rozšířit nebo potvrdit.

Dostupné práce o vietnamské migraci řeší otázky zařazení na trhu práce (Drbohlav¹), otázky integrace do české společnosti (Brouček², Jirasová³, Martínková⁴), otázky identity

---

¹ DRBOHLAV, Dušan. Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Vyd. Praha: Karolinum, 2008.

(Jirasová), otázky postavení dětí v rámci české společnosti a školy (Kocourek⁵, Jirasová, Bittnerová⁶). V některých těchto pracech a některými těmito autory (např. Jirasová atd.) a v návaznosti na ně pak (zejména médií) je formulován problém tzv. „banánových dětí“ - tedy vietnamských imigrantů, kteří odmítli vietnamskou kulturu a naopak se ztotožňují s českým hodnotovým systémem a jeho normami. Zaměřila jsem se proto na otázku: Je vůbec či do jaké míry je koncept „banánových dětí“ platný?

Tuto výchozí otázku řeším na základě analýzy postojů a strategií, které zaujímají mladé Vietnamky z jedenapůlté generace žijící u nás, a to ve vztahu k vietnamské komunitě na straně jedné a k české majoritě na straně druhé. Předmětem výzkumu jsou nejen vzpomínky na počáteční adaptaci na české prostředí a její největší překážky, ale také procesy socializace, akulturace⁷ a enkulturace⁸ v českém prostředí probíhající s ohledem na všudypřítomné vietnamské kořeny a kulturní zvyklosti a prohlubování interkulturních kompetencí. Práce se tedy zaměřuje na proces (strategie) včleňování se do vietnamské komunity a české majority.

Vývoj vietnamské komunity

Pro uvedení do problematiky vietnamských migrantek z jedenapůlté generace žijících u nás je naprosto klíčové popsat vývoj celé vietnamské komunity u nás.

---

² BROUČEK Stanislav. Český pohled na Vietnamce, In Migrace, adaptace, majorita 2, vyd. Praha Etnologický ústav AV ČR, 2003.

³ JIRASOVÁ Martina. Vietnamci očima české společnosti. Bakalářská esej. Vyd. Praha: Institut základů vzdělanosti Univerzita Karlova, 2000.

JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova, 2003.

⁴ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.

⁵ KOCOUREK Jiří. Vietnamci v České republice. In ŠIŠKOVÁ Tatjana (eds.) Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Vyd. Praha: Portál, 2001.

KOCOUREK Jiří. Podmíněnosti současné vietnamské migrace do Česka. In DRBOHLAV, Dušan (eds.). Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu. Vyd. Praha: Karolinum, 2008.

⁶ BITTNEROVÁ Dana, MORA VCOVÁ Mirijam a kol. *Kdo jsem a kam patřím*. Vyd. Praha: Sofis, 2005

⁷ „Proces kulturních a společenských změn vyplývajících z kontaktu různých skupin ... Akulturace nastává údajně tehdy, když mezi dvěma nebo více společnostmi dochází k přímému a dlouhotrvajícímu vzájemnému kontaktu. ... Skupiny, které jsou ve vzájemném kontaktu, si mezi sebou vytvářejí strukturu vazeb, které zase modifikují a mění vztahy v rámci každé jednotlivé společnosti.“ MURPHY Robert F. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 1998. s.206

⁸ „Dítě se rodí do kultury svých rodičů a v průběhu socializace si osvojuje specifické kulturní charakteristiky. Kulturními charakteristikami rozumíme různé normy, hodnoty, vzorce chování, které jsou v dané kultuře zastoupené.“ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULO VÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s.40

Vietnamská komunita by pro československou, potažmo českou majoritu, měla patřit k takzvaně „starým známým“, protože vietnamská migrace do Československa je jen o něco kratší než jeho komunistická historie. Jako první vietnamští mušketýři⁹ se do historie zapsali tři vietnamští účastníci 2. kongresu Mezinárodního festivalu studentstva a mládeže v roce 1950, kteří v Praze vystudovali na základě stipendia ČVUT. První významnější vlnu vietnamských imigrantů však tvoří vietnamské děti a mládež. Soudržnost socialistického Československa s ideologicky spřízněným Vietnamem poskytla v dětském domově v Chrastavě u Liberce zázemí stovce potomků vietnamských bojovníků za nezávislost, aby se dětem dostalo kvalitního vzdělání. Zpátky do Vietnamu se jich vrátila v roce 1960 většina, kromě 15 nejstarších, kteří dostali příležitost získat středoškolské vzdělání.

Pověst československého školství a především dohody o hospodářské a kulturní spolupráci z padesátých let pak obohatily Československo o další vlnu vietnamských studentů. Československé vysoké školství a československé podniky pak taky ti, kteří zaměřili na zaškolení do několika klíčových průmyslových odvětví.¹⁰ Stěžejním rokem ve vývoji vietnamské migrace pak byl rok 1973, kdy „...vietnamská strana značně zvýšila svou aktivitu, aby přiměla československou stranu k přijímání vietnamské pracovní síly, neboť vietnamská vláda pokládala přípravu kvalifikovaných dělníků hlavních profesí za jednu z klíčových otázek obnovy a rozvoje ekonomiky země¹¹“ (Brouček, 2003, s. 10) Z toho plynoucí mezistátní dohoda o migraci vietnamských občanů do ČSSR z roku 1974 specifikovala nejen skupinu příchozích migrantů (mladí lidé mezi 17 a 25 lety) ale i podmínky, za kterých u nás tito vietnamští občané měli působit včetně odborné a jazykové přípravy.¹² Mezi roky 1974 až 1977 k nám mělo dle dohody dorazit kolem 10 000

---

⁹ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR. 2008. s.168

¹⁰ „Ve druhé polovině šedesátých let v rámci smlouvy o hospodářské a technické pomoci rozšířilo řadu studentů prvních 2146 vietnamských praktikantů, kteří v letech 1967-1974 prošli zaškolením v oborech strojírenství, hutnictví, dřevařského, kožedělného a spotřebního průmyslu.“ MULLEROVÁ Petra. Vietnamci v České republice. In ŠIŠKOVÁ Tatjana (eds). Výchova k toleranci a proti rasismu, Vyd. Praha: Portál, 1998.

¹¹ Po ukončení americko-vietnamských bojů Pařížskými dohodami v roce 1973

¹² „Vietnamský občan po příjezdu do ČSSR dostal zimní oblečení v hodnotě 2400 Kč a zálohu na mzdu 900 Kč s platnou do jednoho roku. Dělníci odjeli z letiště přímo do ubytoven závodů, učňové do jednoho ze dvou středisek jazykové přípravy. Imigrant absolvoval lekce češtiny po dobu tří měsíců. Docházel na lékařské prohlídky, školení a postupně se seznamoval s pracovním prostředím.....“ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2003.

vietnamských občanů¹³, následné smlouvy z let 1979 a 1980 se týkaly učňů, praktikantů a stážistů mířících do výrobních podniků. Nejvyšší počet vietnamských pracovníků byl zaznamenán počátkem 80. let, kdy bylo na našem území, jak uvádí Brouček, zhruba 30 000 lidí vietnamské národnosti.¹⁴ Další mezivládní dohoda pak počet vietnamských pracovníků snižovala až na počet 19 350 osob v roce 1985.

Podmínky řízené migrace na základě mezistátních smluv ze sedmdesátých a osmdesátých let přijíždějícím Vietnamcům zajišťovaly nejen jistotu materiálního zázemí a pracovních příležitostí ale i potenciál částečné integrace prostřednictvím základního osvojení českého jazyka. To vše má zásadní význam pro pochopení současného života vietnamské komunity v České republice. I přesto, že předrevoluční migrace do Československa byla cílená na zvýšení odbornosti a teoretických i praktických dovedností pracovníků, tedy na jejich know-how, v ekonomicky pokrokovějším socialistickém Československu získali i vidinu materiálních výtěžků. Po dovršení svého pobytu si mohli bezcelně dovézt zpět do Vietnamu zboží v hodnotě 50% svého celkového čistého výtěžku, podnik poté musel vietnamskému pracovníkovi zajistit bednu a její bezplatnou přepravu do Vietnamu¹⁵.

Vietnamci, kteří byli rozseti po celém Československu, spolu ve volném čase živě komunikovali, a protože se po celou dobu snažili co nejlépe a nejefektivněji naplnit svou „bednu“, stalo se prodávání nedostatkového zboží československým zákazníkům jedním z charakteristických prvků vietnamského etnika té doby.¹⁶ Řízená pracovní migrace s cílem získání potřebného know-how se postupně stala migrací za lepšími ekonomickými podmínkami a bohatým výtěžkem.

Sametové změny z listopadu 1989, otevření hranic a svobodného trhu pak byly příležitostí, jak obchodní snahy zlegalizovat. „.....jejich relativně dobré zkušenosti se

---

13 „.....odhadujeme, že do konce roku 1973 lze přijmout pouze asi jeden tisíc osob a v dalších letech tři až čtyři tisíce osob ročně.“ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003

14 „...v letech 1980 – 1983 pak přesahoval počet vietnamských občanů na území Československa 35 000 osob, přičemž ze dvou třetin šlo o dělníky.“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.s. 169

¹⁵ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003.

¹⁶ „.....dalším z charakteristických rysů vietnamského etnika na území Československa se v té době stalo jeho postranní obchodování s nedostatkovým a lákavým zbožím (digitální hodinky, walkmany, džíny, péřové bundy aj.), které od nich majoritní obyvatelstvo s chutí kupovalo.“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.s. 171

*životem v této zemi a hlavně znalost realit této země před rokem 1989 jsou považovány jimi samými za výhodu při současné adaptaci jednotlivých komunit v českém lokálním prostředí.*¹⁷ Ukončení všech vzájemných mezistátních smluv hospodářské pomoci v důsledku politických změn v Československu pak představovalo pro československou vládu především kompenzaci v důsledku porušení pracovních smluv a hromadné posílání vietnamských pracovníků zpět do vlasti. Nedůslednost řízených návratů pak umožnila „československým“ Vietnamcům sekundární emigraci do některé ze západních zemí nebo podnikatelské aktivity a to prostřednictvím společnosti s ručením omezeným založené českým občanem s účastí vietnamského občana, který tak získal živnostenské oprávnění a dlouhodobý pobyt.

Za vietnamskými občany, kteří se v devadesátých letech rozhodli usadit v Československu za účelem podnikání, přijížděli od počátku členové velmi početných vietnamských rodin na základě možnosti sloučení rodiny. Šlo i o studenty a pracovníky, kteří už měli zkušenost se životem a prací v Československu v rámci mezistátních smluv ze sedmdesátých a osmdesátých let.

Další skupinu vietnamských imigrantů pak tvoří ti, kteří přicházejí do ČR ze sousedních států.¹⁸ Podle současných odhadů mluvčích vietnamské komunity jde v tomto období o 40 000 osob. (Brouček 2006) Všichni tehdejší imigranti se pak chopili té nejtradičnější vietnamské formy prodeje, kterou je stánkový prodej na tržišťích. Hierarchie komunity se utvářela podle míry zkušeností s českým prostředím a schopností orientovat se v něm. *„Osobám se zkušenostmi se životem v ČSSR před rokem 1989 se přitom v řadě případů dostává významného postavení v osobnostním žebříčku vietnamského společenství dodnes – obzvlášť pokud se svým potenciálem naložily ve směru organizace chodu velkých vietnamských tržnic nebo výroben, dovozu asijského zboží apod.*¹⁹“ Novodobá migrace z Vietnamu pak pochází ze severu země a v rámci vietnamské komunity se novodobí migranti usadili na pomyslných spodních příčkách místní hierarchie. Kontakt s majoritou a

---

¹⁷ BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.s.143

¹⁸ „Do českých zemí přicházeli rovněž Vietnamci ze Slovenska, Polska, Maďarska a po roce 1993 z Německa, kde bývalí vietnamští pracovníci vázaní smlouvou s NDR obdrželi jednotlivě finanční vyrovnání v případě, že zemi opustí. Místo návratu do Vietnamu se ale v hojném počtu přesunuli do českého pohraničí.“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008., s.174

¹⁹ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s.175

život v České republice je těmto migrantům už od příjezdu zprostředkováván propracovaným systémem nejrůznějších služeb fungujících za úplatu v rámci vietnamské komunity.²⁰

„V současné době tvoří nejsilnější věkovou skupinu migrantů osoby mezi 30 a 44 lety, zároveň však početně narůstá skupina jejich potomků, kteří se v České republice buď narodili, nebo zde žijí odmalička. Nejmladší generace se přitom vcelku bezproblémově integruje do českého prostředí – ať již díky příslušníkovi majority coby pečovateli/lce, které si vietnamští obchodníci k dětem najímají kvůli vlastní pracovní zaneprázdněnosti (instituce tzv. českých tet, které přebírají vietnamské děti na určitý časový úsek do péče, se rozšířila zejména v západních Čechách), anebo školní docházce (vietnamské děti se stávají stabilním fenoménem českého školství).²¹“

U většiny Vietnamců žijících u nás je pobyt v České republice vnímán jako dočasný s přáním návratu zpět do Vietnamu. Jedinou „překážkou“ v cestě zpět je vytvoření stabilního ekonomického zázemí a podpory pro své potomky, kteří by měli podle ideálních představ svých rodičů dosáhnout takového vzdělání, které by jim zajistilo slušné postavení ve společnosti. I z toho důvodu se původní záměr zůstat v České republice pouze dočasně mění v pobyt trvalý.

Metodologie

V bakalářské práci jsem využila metodu kvalitativního výzkumu²². Ten zahrnuje širokou škálu přístupů a jak dodává Hendl, může být přirovnán k činnosti detektiva. Výzkumník poznává nové lidi, pracuje v terénu, přizpůsobuje se novým podmínkám a zjištěním. Kvalitativní výzkum je pak podle Strausse a Corbinové zaměřen na život lidí, jejich příběhy, chování ale taky na vzájemné vztahy. Využití jeho metod mi mohlo lépe než použití kvantitativní metody pomoci dosáhnout předmětu výzkumu. Dotazníková

---

²⁰ „Uvnitř vietnamského společenství se vytvořil systém nejrůznějších zprostředkovatelských služeb kompenzujících imigrantům neznalost jazyka, kulturní odlišnost a přitom nutnost praktické komunikace s majoritou a jejími institucemi. Dnes jej tvoří firmy nebo jednotliví živnostníci, kteří krajanům za úplatu zařizují záležitosti na českých úřadech (povolení k podnikání, daně, pojištění), poskytují informace a poradenství o podnikatelském prostředí v ČR, vyhledávají bydlení, tlumočí....“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s.179

²¹ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.

²² „Termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.“ STRAUSS Anselm, CORBINOVÁ Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Vyd. Brno: Albert, 1999. s.10

forma šetření by byla, jak zmiňuje Stanislav Brouček, z několika ohledů těžko proveditelná. I přesto, že jedenapůltá generace Vietnamců žijících u nás už nemá takové komunikační bariéry jako jejich rodiče, „ *k přímým věcným názorům se lze dobrat jedině delším rozhovorem, který vyžaduje časový prostor podstatně širší, než by bylo pro dotazník únosné*²³ .“

Základní technikou sběru dat se stal polostrukturovaný rozhovor (rozhovor pomocí návodu). Zacílila jsem ho především na to, co si informátorky myslí, jak cítí, čemu věří, a proto jsem použila metodu rozhovoru. Vzhledem k tomu, že dotazování je velmi závislé na vzpomínkách, pocitech, je prakticky nemožné použít strukturovaný rozhovor s uzavřenými otázkami, protože neumožňuje rozvíjet dané téma a spontánní reakci na odpověď informátora. Původní záměr vést strukturovaný rozhovor s otevřenými otázkami se ale během výzkumu proměnil v uvolněnější schéma rozhovoru pomocí návodu. Umožnil tak informátorkám rozvinout jednotlivé otázky a obohatit rozhovor o další informace.

Podobně jak uvádí Hendl u narativního rozhovoru, je důležité, získat si u informátora důvěru formou stimulace, prezentovat téma a jeho význam. Každému rozhovoru proto předcházelo neformální popovídání.

Rozhovor jsem vedla podle předem dané osnovy založené na výzkumných otázkách. Vedla jsem polostrukturované rozhovory a využívala jsem možnosti natočit rozhovory s pomocí nahrávacího zařízení v terénu. K zapůjčení rozhlasové techniky jsem měla svolení svých nadřízených, kteří souhlasili s výpůjčkou pro výzkumné účely.

Soupis otázek:

1. Jak jsi se dostal ty (tvoji rodiče) do České republiky + základní údaje a informace o informátorkách, kolik je mu let, co teď dělá...

2. Vietnamská identita, vzpomínky na dětství, na výchovu rodičů, čím se lišil od ostatních „českých dětí“, co český jazyk... jaké jsou vzpomínky na školu, na spolužáky, co pro tebe bylo nejtěžší – kdy ti byla vietnamská příslušnost překážkou a v čem?

3. Rozdíl ve výchově (v souvislosti s tím, jestli se u nás narodili nebo sem přišli v útlém věku)

---

²³ „...první kontakt Vietnamce s představitelem majoritní populace se většinou odehrává v opatrné zdvořilostní rovině a jeho počáteční výpovědi se rovnají konverzačním frázím kromě jiného ve snaze představit svou bezproblémovou přítomnost v České republice.“ BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.s.131

4. *Jak funguje vietnamská a česká rodina – co je v české realitě nejproblematičtější, co vnímají jako odlišné – co je pro ně nejtěžší akceptovat – s čím naopak nemají problém*
  5. *Co je pro ně důležité přijmout z české kultury, aby zapadli – co je nejvíc odlišuje*
  6. *Jde to lehce – co jim k tomu pomáhá? Udržují si určitou odlišnost – je pro ně výhodou – v čem?*
  6. *Praktické příklady života vietnamského a českého teenagera*
  7. *Dokázal bys určité znaky které vás odlišují vyjmenovat (je to oblékání, jídlo....)*
  8. *V čem se chápou být stejnými se svými vrstevníky, jak navazují (navazovali vztahy), co je nejvíc problematické s odkazem na vietnamskou příslušnost*
  9. *Chodí s českými holkami a kluky – přitahují je – proč?*
  10. *Pokud si domů někoho takového přivedou jaká největší úskalí to má – jak reaguje rodina – případně přivedli by si vůbec domů někoho takového.*
  11. *Jaké jsou zkušenosti vrstevníků? Pokud ty nemáš svojí vlastní?*
  12. *Jak se chápeš v kolektivu – jako osobnost, jako Vietnamka*
  13. *Jak vnímají českou kulturu tvoji rodiče? Jak se dívají na tebe a svět, ve kterém žiješ?*
  14. *Co je pro ně nejmíň pochopitelné, kde jsou jejich bariéry?*
  15. *Musíš jim v něčem pomáhat, v čem?*
  16. *Dostáváte se kvůli tvému „češství“ do konfliktu – kvůli čemu nejvíc?*
  17. *Co je pro Vietnamce generace tvých rodičů nejméně pochopitelné v České republice – v životě Čechů?*
  18. *Dá se říct, že jsi něco z českého způsobu života přejal s čím tví rodiče nesouhlasí?*
- Data budu přepisovat do počítače, zároveň zachovám jejich audiozáznam ve formátu mp3.

Výběr vzorku

Počáteční záměr zaměřit se v rámci výzkumné skupiny na skupinu mladých Vietnamců a Vietnamek jsem omezila na zúžení skupiny pouze na informatorky. Bylo náročnější získat pro rozhovor s tímto tématem Vietnamce a postupně jsem si uvědomovala, že pro mě bude ženská problematika možná ještě zajímavější.

Při sběru dat byl výběr skupiny případů (informátorek) předem určen přítomností tzv. gatekeepera, dveřníka.²⁴ V mém případě byli dveřníci hned dva, konkrétně dvě. Jak uvádí Hendl, umožnily mi přístup k zajímavým jedincům a skupinám a tím mnohem snadnější pohyb v terénu. Jednalo se o pracovníce neziskové organizace Člověk v tísni, programu Migrace, Markétu Kadlecovou a Evu Pechovou z Klubu Hanoj. Díky oběma jsem získala kontakt na představitelky vietnamské komunity, které byly vhodnými informátorkami pro můj výzkum. Primární zdroje byly většinou společensky aktivní v rámci vietnamské komunity a dále mi doporučily sekundární zdroje - své kamarádky nebo známé. Nakonec jsem získala výzkumný vzorek o počtu devět Vietnamek z jedenaapůlité generace Vietnamců žijících u nás, všechny studující českou vysokou školu ekonomického nebo humanitního zaměření (právníckou fakultu).

Informátorky do výzkumného vzorku jsem vybírala podle metodologie navržené Yinem,²⁵ a to konkrétně strategie replikace, kdy nejsou případy vybírány podle určité logiky, ale jak navrhuje Yin, každý případ by měl být chápán jako nový experiment, který je použit pro vyvrácení nebo potvrzení dosavadních poznatků. Yin také navrhuje konkrétní strategie výběru výzkumných případů. Zvolila jsem jednu z nich,²⁶ kdy podobné jevy a nálezy jsou potvrzením závěrů s předchozích případů. Jak dodává Yin, obě strategie se vzájemně nevylučují, protože v počátku výzkumu máme o zkoumaném jevu jen minimální znalost.

Analýza dat

Sběr dat jsem shrnula v mnohopřípadové studii, ve které jsem se zaměřila na více informátorek a na závěr jsem se získaná data pokusila umístit do širších souvislostí. V případě typu případové studie jsem se zaměřila na studii komunity, tedy jedné skupiny vietnamské komunity. Ve směřování svého výzkumu bych se přiklonila k tomu, jak případovou studii chápe Stake,²⁷ který ji chápe jako porozumění určitému sociálnímu objektu v jeho jedinečnosti, komplexnosti a kontextualitě. Tak jak požaduje Stake, jsem hledala pravidelnosti v datech, která měla vztah k položeným otázkám. Snažila jsem se

---

²⁴ HENDL Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. s.152

²⁵ HENDL Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. s.152-154

²⁶ „Další případy se mají vybírat a) tak, že lze očekávat srovnatelné interpretace, kontext, podmínky i charakteristiky musí souhlasit s předchozími případy, pokud se objeví podobné jevy, potvrzují se závěry z předchozích případů.

b) tak, že lze očekávat teoreticky zdůvodněné rozdíly při komparaci s ostatními případy. Jestliže rozdíly nastanou a projeví se předpokládanou variabilitou jevů, pak i tento výsledek podporuje zobecnitelnost předchozích závěrů. V opačném případě se teorie reviduje.“ HENDL Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. s.152

²⁷ HENDL Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Vyd. Praha: Portál, 2005. s.205

navrhnout základní tvrzení a zobecnění platná pro daný případ. Během analýzy získaných dat jsem se snažila najít propojení mezi nimi a výzkumnými otázkami.

Získané údaje jsem analyzovala pomocí metody otevřeného kódování popsané v metodě zakotvené teorie, což je, jak uvádí Strauss a Corbinová,²⁸ proces rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů. Jde o určité třídění údajů, selektování zajímavostí, vytváření kódů, zjišťování jejich vlastností a dimenzí, s následným seskupováním podobných tematických kódů (událostí, případů) do jim nadřazených. Otevřené kódování předpokládá dostatek shromážděných údajů a s nimi následnou podrobnou dlouhodobou práci. Cílem otevřeného kódování je vytvoření kategorií, které budou pojímat konkrétní jevy z údajů zobecněných do pojmů.

Oblasti analýzy

V rámci výzkumu a následné analýzy si budu všimnout těchto oblastí života vietnamských migrantek jedenaapůlté generace v ČR:

- 1) Demografické informace a základní údaje o příchodu do ČR²⁹
- 2) Vietnamská identita³⁰ vs. příchod do ČR, kulturní šoky,³¹ vzpomínky na adaptaci, na dětství v českém prostředí, zvládnutí českého jazyka a vzniklý bilingvismus a jeho zvládnutí³²
- 3) Bikulturalita,³³ osobní strategie chování ve specifických situacích a různých sociálních kontextech v rámci určitého kulturního prostředí, způsob socializace³⁴

---

²⁸ STRAUSS Anselm, CORBINOVÁ Juliet. Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Vyd. Brno: Albert, 1999. s.10

²⁹ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003. BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006. s. 131 – 168 KOCOUREK Jiří. Vietnamci v ČR, Socioweb 3 (5) [online] 2005

³⁰ „Je často chápána jako mnohovrstevná identifikace jednotlivce s nejrůznějšími kulturními, etnickými, sociálními, profesními, zájmovými a jinými skupinami.“ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 22

³¹ „Ke kulturnímu šoku dochází tehdy, když je osoba odloučena od svého vlastního systému kulturních a jazykových významů a nalezne se v situaci nebo ve světě, v němž jsou významy slov a činy buď zvláštní, nebo zcela cizí.“ MURPHY Robert F. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 1998. s. 215

³² MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007.

³³ „Raději než si vybrat mezi svým kulturním dědictvím nebo osvojení jiné kultury, možnost výběru je vytvoření úplné bikulturality a bilingvnosti, s majoritní kulturou, potažmo jejím jazykem. Imigranti tak často chtějí dvojí kulturní identitu raději než zřeknutí se jedné pro tu druhou. Cítí se sebejistí, oni i jejich děti dokonale umí přepínat mezi jednotlivými kulturami a jejich jazyky. Přímou se neidentifikují jen se svou kulturou nebo tou majoritní společností, ale sdílejí více společných znaků, v oblasti jazyka, pohledu na život, používání

- 4) Rodičovské strategie, pohled první generace Vietnamců žijících u nás na českou majoritu, konflikty plynoucí ze střetu dvou rozdílných strategií
- 5) Perspektivy do budoucna, rodinné a partnerské vztahy v kontextu českého sociálního prostoru, život v České republice

Hodnocení kvality výzkumu

Co se týče validity výzkumu,³⁵ ta, jak píše Silvermann, může v případě kvalitativního výzkumu, kdy dochází k bohatému popisu společenského prostředí, být zároveň jejich slabostí. Výzkum by měl být zacílen na získání ryze objektivních dat, které musí být podrobeny kritickému zkoumání. Použiju proto metodu systematického porovnávání,³⁶ která by měla zabránit tomu, aby případná nově objevená hypotéza, ovlivnila směr a výsledky výzkumu neobjektivním směrem. Budu se snažit držet předem daného okruhu témat a zjištění, plynoucí z odpovědí informátorek, budu vzájemně porovnávat. To by měla potvrdit už zmiňovaná Yinova replikační strategie, podle které by měl být každý případ porovnáván jako svébytný experiment a jeho výsledky by měly potvrdit nebo vyvrátit dosavadní poznatky.

Etika výzkumu

V průběhu vlastního výzkumu je nezbytné dodržet základní etická pravidla vědecké práce. Před začátkem výzkumu je třeba informátorky seznámit s předmětem výzkumu, se způsobem jeho provádění a se způsobem uchování a vyhodnocování dat.

Vzhledem k tomu, že u některých případů bylo nutné získat důvěru, budu ctít naši dohodu, že informace získané z našich rozhovorů nebudou nikde jinde než v mém výzkumu publikovány. Případné použití získaných dat budu konzultovat s informátorkami a budou použity pro jiné účely po dohodě.

---

symbolů.“ LAMBERT, W. E., MOGHADDAM, F. M., SORIN, J., SORIN, S. (1990). „Assimilation vs. Multiculturalism: Views from a Community in France.” Sociological Forum 5 (3): 387 – 411.

³⁴ „Socializace je proces postupného začleňování člověka do společnosti...tzv. sekundární socializace, která probíhá po zbytek života a souvisí zejména s rozvíjením schopnosti žít s lidmi a mezi lidmi (interakcemi), se začleněním do soc. skupiny a osvojením si norem, které ve skupině panují, s učením se sociálním rolím spojeným s určitými pozicemi a schopností najít si přiměřené místo ve složité soustavě sociálních vztahů.“ JANDOUREK Jan. Sociologický slovník, Vyd. Praha: Portál, 2001. s.201-202,

³⁵ „Pod validitou budeme rozumět pravdivost, interpretovanou jako míru, v jaké vysvětlení přesně reprezentuje sociální jevy, o kterých hovoří.“ SILVERMANN David. Ako robiť kvalitativný výskum. Vyd. Bratislava: Ikar, 2005.

³⁶ „Metoda systematického porovnávání vyžaduje, aby se výzkumník neustále pokoušel hledat jiný případ, pomocí kterého by mohl otestovat předběžnou hypotézu.“ SILVERMANN David. Ako robiť kvalitativný výskum. Vyd. Bratislava: Ikar, 2005. s.192

Výzkum je veden s ohledem na většinový konsensus výzkumné skupiny a to pouze s křestním jménem informátorek.

1. DEMOGRAFIE

Současná vietnamská komunita v České republice čítá podle posledních údajů 61 067 lidí³⁷ pobývajících legálně na území České republiky. Poměr státních občanů a občanek Vietnamu žijících, pobývajících u nás, zhruba odpovídá druhu pobytu. Trvalý pobyt se týká většinou imigrace do České republiky na základě sloučení rodiny – rozdíl mezi počtem mužů a žen proto není tak markantní. V případě ostatních typů pobytu, tedy převážně toho přechodného, jde povětšinou o příchod na základě nějakých podnikatelských aktivit, proto tu muži výrazně převažují nad ženami, prakticky o polovinu. I přesto, že se již většinou jedná o imigranty přicházející k nám bez přímé návaznosti na předrevoluční řízenou vietnamskou migraci³⁸, příběhy devíti vietnamských mladých žen z jedenapůlté generace Vietnamců žijících u nás, vypovídají o opaku. Pojem jedenapůltá generace pak naznačuje, že netvoří druhou, tedy v České republice narozenou generaci (i když někteří badatelé, tyto dva pojmy nerozlišují³⁹) a samotné informátorky o sobě mluví jako o druhé generaci, ale jedná se o děti, které do České republiky přišly ve věku mezi šesti a dvanácti lety, tedy s předchozí zkušeností se životem ve Vietnamu.

Moje informátorky do České republiky zaměřily za jedním z rodičů, většinou otcem, který už měl předrevoluční zkušenost se životem v Československu a po roce 1989 se do České republiky vrátil.

---

³⁷ Údaje ČSÚ k 31.3. 2010, v rámci trvalého pobytu u nás žije 36 003 Vietnamců, z toho 20 245 mužů a 15 758 žen, ostatní typy pobytu má 25 064 Vietnamců, z toho 16 163 mužů a 8 901 žen

³⁸ „Většinu současných vietnamských imigrantů v České republice již tvoří přistěhovalci z Vietnamu bez přímé návaznosti na vietnamskou imigraci do Československa před rokem 1989. „Tradice“ jezdit do České republiky za lepším životem se však ve Vietnamu drží dodnes.“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s. 176

³⁹ „V Česku vyrůstá už druhá generace vietnamských občanů (po roce 1989) především studentů a žáků, kteří se zde narodili nebo byli od malička vychovávaní v českém prostředí. Mnoho z nich již neovládá vietnamštinu. Někteří začínají vnímat uzavřenost komunity nejen jako ochranu, ale i jako omezení.“ KOCOUREK Jiří, Vietnamci v ČR, Socioweb 3 (5) [online] 2005

1.1. Příchod rodičů

Většina rodičů informátorek má předrevoluční zkušenost s životem v Československu, protože k nám přišli na základě mezivládních dohod mezi ČSSR a VSR o migraci vietnamských pracovníků do Československa především v osmdesátých letech. Většinou se jednalo o otce. Pouze v jediném případě před rokem 1989 přišla matka. *„Maminka byla tady v Československu už dříve, od roku 1985, přijela sem na dohodu mezi Československem a Vietnamem tehdejším a přijela sem jako pracovnice. Byla tady tři roky a pak zase odjela do Vietnamu, protože jí vypršelo pracovní vízum. A potom byla ve Vietnamu asi jenom půl roku a pak se s tatškou dohodli, že se sem vydá zpět.“* TRANG

Část z těchto dospělých Vietnamců se vrátila do vlasti, aby se poté, v 90. letech vrátili do České republiky. Někteří v Československu zůstali a připravovali zázemí pro zbytek nukleární rodiny.

Tento scénář příchodu nepotvrzuje jediná rodina která přišla v 90. letech na základě doporučení vietnamského známého, který měl zkušenost s ČSSR.

„Moji rodiče sem jeli za prací, protože ve Vietnamu člověk strašně těžce sežene práci, protože tam musí být člověk hodně dobrý, aby to někam dotáhnul Takže oni jako chtěli do ciziny, táta tady měl nějaký kamarády, kteří říkali, že v ČR to vůbec není špatný, že se tady dá jako nějak uživit. Tak sem jel.“ NGA

1.1.1. Zařazení na trh práce

Předrevoluční zkušenost otců dívek s pobytem u nás se odvíjela buď od práce v průmyslových podnicích, nebo od studia na českých vysokých školách. O první případu vypovídá Majka, *„Nejdřív přijel táta, když mi byly tři roky, to je asi před dvaceti lety. Sem přijel jako pracovník, tehdy to byl takovej boom, kdy se přijímali pracovníci z Vietnamu, tak on přijel z celou tou skupinou a pracoval tady v těch továrnách⁴⁰. Myslim, že zrovna ve Škodovce a my jsme přijeli s mamkou pět let po tom. To on už byl podnikatel a přijeli jsme před 13 lety v roce 1993.“* Stejně hrdě popisuje Hanka příchod svého otce, který byl jako mistr svářeč povolán k práci v ČKD,.

Druhou situaci dokládá Linh. *„Táta a strejda byli hodně chytrí, když studovali a od školy dostali možnost jako poznávací zájezd si vybrat kam chtějí jet, že jim to škola odsponzoruje. Strejda si vzal Německo a na tátu zbylo Česko. No a v té době, když sem šel, tak*

---

⁴⁰ *„Československá strana stále více obsazovala vietnamské pracovníky v neatraktivních oborech, na pásové výrobě či při pomocných pracích, jimž se čeští pracovníci vyhýbali, (čímž se Vietnamci pro některé obory stali postupně nezbytnou pracovní silou).“* MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s.171

se mu to jako líbilo. Strojdom se v Německu nelíbilo, tak odjel zpátky do Vietnamu, ale tátovi se tady líbilo. On tu byl nejdřív sám, pak sem přivezl dalšího strojdom, toho mladšího, kvůli práci.“

1.1.2. Pracovní možnosti v ČR

Vietnamští migranti s předrevoluční zkušeností často využili znalostí místního prostředí a potažmo i obchodních zkušeností svého pracovního pobytu. Jak vysvětluje Huyen, vydělat dostatečnou sumu peněz na uživení rozvětvené rodiny ve Vietnamu nebylo v možnostech jednoho dělnického platu v továrně. *„No, když bude pracovat v továrně, tak si taky moc nevydělá, že jo. Tak si přivydělával vlastně pátky, soboty, kdy nemusel do práce, chodil do tržnic a prodával hodinky a takovýhle. Ale jenom pár a pak se to rozrůstalo a když jsme přijely s maminkou, tak už měl stánek v tržnici, jeden z těch největších. My jsme taky průkopníci mezi Vietnamci ve všem, protože my jsme byli taky jedni z prvních, kdo šel na hory pracovat. Pak jsme byli jedny z prvních, kdo měl kamenej obchod a jedny z prvních, kdo začali cestovat.“*

.V počátku šlo stejně jako v případě otce Tran o podnikání s českým partnerem⁴¹. *„Otec pracoval v jižních Čechách, ale už si zařídil s pár lidmi z vietnamské komunity firmu. Nějaká česko-vietnamská společnost, že si pronajali jeden barák, kde jsme bydleli.“*

1.1.3. Společenské postavení

Podobně jako v případě rodiny Huyen se už v devadesátých letech utvořila v České republice skupina osob, které požívají na společenském žebříku současné vietnamské komunity zvláštní úcty a to především v případech, kdy se pustili do obchodování. Tuto image mají všichni rodiče mých informátorek.

1.2. Důvod příchodu

Jestliže primárním cílem příchodu do Československa před rokem 1989 bylo kvalifikované zaměstnání v některé z Československých továren nebo studium⁴², po revoluci

---

⁴¹ „Vytváření s. r. o. s českým partnerem, získání živnostenského listu a trvalého pobytu.“ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s.173

⁴² „Tak můj táta tady předtím studoval, dostal ve Vietnamu stipendium a studoval tady asi tak 5, 6 let, potom se vrátil do Vietnamu.“ LENKA „První tu byl otec, ten tu je od roku 1989 jako pracovník. Pracoval v Jihostroji...“ TRAN „Táta sem přijel jak pracovník, tehdy to byl takovej boom, kdy se přijímali pracovníci z Vietnamu, tak on přijel z celou tou skupinou a pracoval tady v těch továrnách. Myslim, že zrovna ve škodovce...“ MAJKA

a vypovězení mezistátních dohod o migraci⁴³, už šlo o cílené zlepšení zejména ekonomické situace rodiny⁴⁴ v ekonomicky reformovaném Československu resp. České republice zbaveném socialistického plánování. Jasná představa o lepších životních vyhlídkách v nové zemi, zabezpečení rodiny a především dětí, je tmelícím prvkem všech příběhů.

Některé informátorky také tematizovaly, že rodiče zpochybňovali možnost se uplatnit v strukturách vietnamské ekonomiky. Spojovali to s absencí vhodných kontaktů, které by pomohly při etablování rodičů v dobrém zaměstnání. Takto např. o tom mluví Huyen. *„Ve Vietnamu i teď nic neuděláte bez známých nebo bez peněz, tak my jsme neměli peníze, ale měli jsme známého. Tak tatínek sem přijel.“*

Potud byl stesk po Československu spíš výjimkou pro návrat. Přesto se objevil jako důsledek kulturního šoku po návratu zpět do Vietnamu. Maminka Trang si natolik zvykla na životní styl v ČSSR, že se rozhodla přijet do České republiky sama s dcerou jako první.,, ... se s taťkou dohodli, že se sem vydá zpět, protože asi už byla zvyklá na jiný způsob žití, tady bydlela ty tři roky a Vietnam jí potom připadal dusnější si myslím.⁴⁵“

Dalším obecně sdíleným důvodem imigrace bylo zhodnocení perspektiv pro děti – mladou generaci.

„Táta se tehdy rozhodoval, že nás sem vezme, že tohle je lepší příležitost pro děti, než oni sami pro sebe. On vydělal dostatečně peníze, aby nás tady uživil a pak jsme přiletěly my. Takže sem jeli kvůli nám.“ HANKA

Posledním zmiňovaným důvodem příchodu byla i povinnost financovat život širší rodiny ve Vietnamu. Posílání remitence chápali jako samozřejmost. *Díky tomu, že rodiče tady byli, tak mohli udělat prarodičům barák, mohly studovat ty další děti, co jsou ve Vietnamu. Půlka toho, co vydělali, tak dali do Vietnamu. Tady je nás momentálně 40 členů a dalších 80 je ve Vietnamu, ale to neříkám - teta, strejda nebo další vzdálený bratránek“* HUYEN

---

⁴³BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003.s. 10

⁴⁴ „Smysl svých ekonomických aktivit formulují Vietnamci žijící v ČR do tří zásad: uživit na dobré úrovni rodinu, finančně zabezpečit děti a postarat se o rodiče, kteří jsou ve Vietnamu.“ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003.s. 20

⁴⁵ „...po návratu do Vietnamu je reemigrant vystaven daleko komplikovanější akomodaci do původně známého rodinného, sousedského a přátelského prostředí, než prožil na území dnešní České republiky při svém příchodu do zcela cizí a tudíž neznámé společnosti.“ BROUČEK Stanislav, Hledání důvěry: Vietnamské etniku v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006. s.147

1.2.1. Příjezd dětí

Na počátku 90. letech do České republiky nepřivážel z Vietnamu celé rodiny prakticky nikdo. Vietnamští imigranti neměli žádný volný čas, pracovali od rána do večera a jak dodává Hanka, „...*když přišli domů, byli rádi, že jsou rádi.*“

U většiny z nich pak neznamenal pobyt v České republice jen vytváření dostatečného zázemí pro příchod zbytku rodiny, ale jak již bylo uvedeno výše, museli financovat i život příbuzných ve Vietnamu. Postupně se však dařilo nějaké zázemí pro příchod rodiny vybudovat. V tomto okamžiku pak přijížděly informátorky a jejich ve Vietnamu dosud žijící část nukleární rodiny. Takto hovoří většina informátorek. Poté, co otec vyřídil veškeré potřebné papíry a našetřil na letenku, vydaly se na cestu do ČR. Potvrzují tak jednu z hlavních strategií porevolučních imigračních vln, a tou bylo slučování rodin. Takto o tom mluvila např. Huyen. „*Do ČR jsem přiletěla za svým otcem s maminkou v roce 1993. Bylo to z důvodu, že jsme chtěli stmelit rodinu. Tatínek tu byl od osmdesátých let na tu výměnu dělníků z Vietnamu sem, to byla taková ta druhá přílivová vlna těch cizinců tady v ČR, no a po deseti letech, co tady byl tatínek, tak jsme přiletěly my. On vydělal dostatečně peníze, aby nás tady uživil a pak jsme přiletěly my.*“⁴⁶

1.2.3. Zajištění bydlení

Většina rodičů, (většinou otcové) zajistila pro přijíždějící rodiny samostatný zařízení byt, alespoň 2+1. V jednom případě se rodina nastěhovala do domu, kde bydleli pouze Vietnamci. V opět ojedinělém případě bydleli v rozděleném bytě. To se ale týkalo rodiny, která nepocházela z města, ale ze skromných poměrů rurální obce.

Tyto nové domácnosti byly mimo Prahu a to nejrůznějšími směry - Železná Ruda, Domažlice, Jirkov, městečko u Karlových Varů, Ostravsko, Příbram. Prostě tam, kde měl jeden z rodičů už zavedenou živnost nebo pracoval na hranicích a měl pro zbytek rodiny zařízené ubytování. „*My jsme bydleli vlastně kousek od Varů. A naši prodávali na hranicích, já jsem chodila do školy... No my jsme měli zařízený menší byt 2+1 no a bydleli jsme tam*“LENKA.

Ne všechny se ale dostaly ke komfortu vlastního bytu. „*Táta nás přivezl domů, bydleli jsme v bytovce, v panelákovém domu 2+0, ale tam nás bylo víc. Takže naše rodina měla jenom jeden menší pokoj a v tý další místnosti byla další rodina.*“HANKA

---

⁴⁶ „*Po roce 1989 se k Vietnamcům „starousedlické“ populace přidávají následní imigrační proud. z Vietnamu na základě možnosti scelování rodin.*“ BROUČEK, Stanislav. Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003. s. 16

V případě Trang a její matky neměly dopředu zařízeno nic, ale měly známé, kteří jim po čase zařídili byt v činžovním domě.

1.3. Začátky a první vzpomínky

Všechny informátorky se do České republiky dostaly v předškolním nebo školním věku. Většina z nich uváděla, že si na svého otce v době příjezdu pamatovala jen velmi mlhavě, protože rodinné zázemí opustil, když byly velmi malé. Nicméně postava otce pro některé symbolizovala silný důvod k přesídlení do nové země. „*Já sem to v té době tak nevnímala. Bylo mi řečeno, že jedu za tátou, jedu do ciziny, tak jsem to tak brala. Mně už to tak nějak nepřišlo, Jakože bomba jedu do Český republiky*“⁴⁷.

V podobném duchu jako Hanka vzpomíná na příchod do České republiky i Lenka. „*To jsem byla ještě dítě, takže jsem to nějak moc nebrala, jestli je to cizí nebo tak. Já jsem to brala tak, že jedem za tatínkem, takže jsem měla radost.*

Pro některé z dívek byl naopak odjezd do České republiky velmi silný a traumatizující zážitek jako v případě Huyen „*Já když jsem sem přijela, tak i tatínek mi byl cizí. Já když jsem se narodila tak on byl pryč a jednou za náma přijel na měsíc a byl to pro mě cizí člověk, takže jsem byla pořád s maminkou. Můj první dojem z Český republiky nebo z ciziny, já si jenom pamatuju, že jsem hrozně brečela, že jsem musela od rodiny. My jsme bydleli na vesnici a já jsem nikdy nebyla v jiným městě, natož v jiným státě*“⁴⁸

Pro tříadvacetiletou Majku byla středobodem neznámého světa maminka, která na tom v tu chvíli byla úplně stejně bezbranně. Podobně jako další informátorka měla pocit ztráty sociálních vazeb a orientace v okolním světě. „*Věděla jsem jenom, že tu mamka pracovala, říkala, že tady byla spokojená, vyprávěla mi, že tam sněží a je to hezký. Vím, že se mi stýskalo po přátelích, najednou bylo všechno cizí, znala jsem jenom mamku a lidi co s náma jeli v letadle.*“ TRANG

Ostatní si nějaké výraznější emoce z příchodu do České republiky nevybavují.

1.3.1. Maminko z nebe padá cukr

Dětský pohled na Českou republiku byl hned po příjezdu ovlivněn tím, co bylo nejznatelnější na první pocit a pohled, tedy změnou podnebného pásu a vzezřením lidí, kteří ho obývají. Všechny informátorky věděly, že jedou někam, kde bude zima a budou tam cizí lidé. „*Jak jsme odjížděli, tak jsem opravdu netušila kam jdu, proč jdu, jenom vím, že jsem byla*

---

⁴⁷ „*Mně to nějak ani nepřipadalo, že někam jedu, ale dobře jedu někam pryč, ale že bych měla nějaký hlubší pocity tak to vůbec.*“ LINH

⁴⁸ „*Bylo mi osm, když jsme přijeli, tak si ještě pamatuju, tehdy na letišti to pro mě bylo hrozný, že se mi vůbec nechtělo.*“ MAJKA

hodně oblečená, říkali mi, že tam bude zima, že to bude jiný. To byl nějak listopad a ve Vietnamu takový horko a na letišti mě navlíkli do dlouhých kalhot a bot, ale nevěděla jsem kam jdu, o Česku jsem nic nevěděla.“TRANG

A jedinou informací, na kterou se v té době dalo spolehnout a která se často hned po přiletu potvrdila, byla ta, že uvidí poprvé v životě sních. „No já jsem přijela v březnu a to byla pro mě obrovská změna, protože ve Vietnamu jsme měli tropický vedra a tady najednou sních, všechno, tlustý bundy na to jsem si nemohla zvyknout, nikam jsem nechtěla moc chodit, protože byla zima.“⁴⁹“NGA

Klimatický šok doprovodil i další šok.. Byl nastartován okamžitě při přiletu na pražskou Ruzyň při prvním kontaktu s obyvatelstvem České republiky. „Hlavně ty lidi, blondáci, modrooký lidi, bílá pleť, my jsme byli všichni černý, ožehnutý od toho sluníčka. V podstatě Evropany jsem viděla poprvé. Bělocha jsem nikdy v životě neviděla. Vlastně jednou jeli přes vesnici autem, tak to jsme za nima běželi.“MAJKA

Spojení bělocha s automobilem se pak v České republice jenom potvrdilo. Zatímco o sněhu a běloších měly některé informátorky určitou představu, cesta autem vyvolávala spíš obavy. „Tak pro mě byl největší šok když jsem opustila letiště, jak jsme vlezli do auta a ve Vietnamu auta nejsou nebo jsou tam jenom motorky, a to v té době, jenom když jste byl někdo, tak jste měl motorku. Ted', když jsem měla vlízt do auta, tak jsem se hrozně bála a vůbec jsem tam nechtěla.“⁵⁰“HANKA

Dalším kulturním šokem pak bylo vybavení bytu. „Kanalizace, voda, pustíte kohoutek a teče vám teplá a studená voda, kdežto tam jsme si museli všechno ohřívat, všechno v lavorech, tady vany a umyvadla, pračky. Byl to takový strašný šok, všechno moderní.“HANKA

---

⁴⁹ „Takovej ten první dojem, jsem přiletěla v prosinci, bylo strašně moc sněhu. Ten sních si pamatuju, že byl krásnej.“HANKA.

⁵⁰ „Já jsem autem nikdy v životě nejela, byl to pro mě zážitek, bylo to hrozně divný. Naše krajina, tam jsou všude pole – přes lesy jsme jeli, jehličnany, tak ty jsem tam nikdy neviděla. My jsme přijeli, to byl podzim a to padaly listy, a to já jsem nikdy neviděla, barevný listy. Jako ve Vietnamu padají, jsou třeba žlutý, když opadávají sem tam, ale jako ty variace barev, tak to třeba vůbec nebylo.“MAJKA

2. ADAPTACE

Vietnamští rodiče přišli, jak už bylo zmíněno, do České republiky všichni s cílem zlepšení ekonomického zázemí a představy lepší budoucnosti pro svoje děti. Většina z rodičů informátorek pak navázala na svoji předrevoluční zkušenost a po určité době, kdy vybudovali zázemí, pozvali i zbytek nukleární rodiny. Práce na tržnici u stánku nebo v obchodě pak byla jako zdroj potřebných finančních prostředků vždy na prvním místě, na starost o rodinný život nebo péči o děti už nezbyval čas. Stejně tak jako vietnamští rodiče začali žít v kulturně a společensky odlišném prostředí bez předchozích příprav, i jejich děti se ocitly v neznámém prostředí s minimálními znalostmi místních zvyklostí. „*Ve Vietnamu jsem byla strašně zvyklá na kalhoty a když jsme měli ve školy nějakou besídku nebo jsme šli do divadla, tak paní učitelka říkala, ať si vezmem sukni. Já jsem se hrozně styděla, já jsem vůbec nenosila sukně nebo něco kratšího.*”⁵¹ TRANG

A protože vietnamské informátorky neměly možnost využít během nových kulturních kontaktů rodiče jako zprostředkovatele, napomáhaly v jejich adaptaci, tedy vnějším přizpůsobení se majoritní kultuře, v roli zprostředkovatelů členové majoritní společnosti. Typickým znakem vietnamských rodin žijících u nás v devadesátých letech byla paní na hlídání, která nahrazovala péči o děti a zároveň často fungovala jako zprostředkovatelka majoritní kultury. Po počáteční adaptaci často nahradil jejich funkci kolektiv vrstevníků. Ten informátorky provázel celou základní i střední školu a ovlivňoval jejich vlastní identifikaci, pohled na majoritní i vlastní kulturu a utváření hodnot.

Důkazem zvládnutí prvotní adaptace pak svědčí i to, že vietnamské informátorky se často stávaly zprostředkovatelkami české kultury pro své rodiče.

„*Ve Vietnamu máme zvláštní to, že neumí stát ve frontě. Každý se za každého snaží nacpat, na nikoho neberou ohledy. A tady je to úplně jiný a rodiče se samozřejmě taky už necpou, klidně se postaví do fronty. Taky když někdy pozoruješ Vietnamce, jak nastupují do autobusu, oni nepouštěj lidi nejdřív ven, ale snaží se tam nacpat. To už rodiče taky pochopili, už jsem jim říkala, že vždycky stranou a pak lidi musí vycházet ven.*” NGA

---

⁵¹ „*Přišlo mi divný, že nemůžu spát s nějakou holkou pod jednou peřinou, nebo dva kluci vedle sebe, objímat se a tak. To mi zpočátku přišlo blbý. Že oni nespí vedle sebe. Ve Vietnamu se to normálně dělá, babička spí s vnoučetem, kluci spolu. Oni si takhle jenom dokazují, že se mají rádi. To mi přišlo zpočátku divný.*” LUU LI

2.1. České tety

Instituce českých tet nebo babiček není žádnou novinkou a v devadesátých letech si mohla jen málokterá vietnamská rodina dovolit nevyužít pracovních schopností jednoho z rodičů, který by zůstal doma a staral se o děti. „*Moji rodiče byli první, takže oni potřebovali čím víc lidí, tím lépe, to znamená, že i mamka musela. Mě dali k sousedce, tatínek byl s nimi dobrý kamarád, tak mě dali hned k nim. Byli to mladý lidi, takže žádná babička ale moje teta. Byli ve věku rodičů a měli taky dvě děti, kluky. Skamarádili jsme se, vařila mi, chodila jsem po škole k ní. Během prvního stupně jsem je nevidala (rodiče pozn. z. r.) vůbec, ráno jsem odešla do školy a oni ještě spali, večer mě šla uložit teta a to jsem spala, když oni přijeli z práce.*“ HUYEN

2.1.1. No byla to taková druhá mamka...

Ekonomické poslání vydělat na lepší život svých dětí i příbuzných upozadnilo rodičovské povinnosti a svěřilo všechny informatorky do rukou někoho úplně cizího. „*Jak mamka nebyla doma, tak jsem chodila k tetě. Česká chuva...ale teta už měla velké děti a byla taky sama a byla vdova.*“ TRANG

Nutnost pomoci s živností zaměstnávala většinou oba dva rodiče, pokud se náhodou nenarodil malý sourozenec, který by zase zaměstnal rodinnými povinnostmi matku. U některých dívek pak docházelo k takové dlouhodobější české izolaci⁵². „*Když jsme přišli, tak s náma byla mamka doma, abychom si zvykli, ale pak musela do práce a tak jsme museli na hlídání k babičce, k jedné paní na hlídání, Češce. No a rodiče se už tam objevovali jednou za měsíc.*“ HANKA

Pro někoho znamenaly české tety a babičky adekvátní náhradu milujících rodičů, navázaly s nimi osobní vazby a jsou v kontaktu dodneška. „*No to byla taková druhá mamka ta teta.*“ TRANG

Naopak pro jiné byli učitelé a učitelky češtiny spíš zbytečným osobním setkáním nebo „nutným zlem“⁵³. „*Mně bylo necelých sedm a nás tam bylo pět nebo šest dětí různého věku. Já jsem tam byla nejmladší, pak byla ségra, té bylo devět a pak ještě jedna desetiletá a pak už*

---

⁵² „*V případě, že dítě přichází do českého prostředí zcela nově, je poměrně časté, že si rodiče najímají české vychovatele – tzv. babičky nebo tetičky. Tato funkce se od domácích učitelů liší tím, že děti samy dochází do českých rodin a tráví v nich delší dobu. Může se jednat o odpolední pobyty po škole spojně nejen s doučováním, ale taky se zažíváním běžné domácí rutiny českých domácností. Zaznamenala jsem i případy, kdy děti tráví v těchto rodinách celý pracovní týden a do svých vietnamských rodin se vrací jenom o víkendech.*“ JIRASOVÁ Martina. *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

⁵³ „*Měla jsem na češtinu taky doučování, měla jsem jednoho učitele, ale to si moc nepamatuju, vzpomínám si jenom, že mi dal jméno Katka, ale esli mě něco naučil, to nevím, spíš mi kamarádi pomáhali a učili mě česky.*“ TRANG

sedmnáct, osmnáct a rodiče si najali učitele. Ten učil tak, že přišel domů k nám a ukázal na ledničku, tak jsme věděli, že je to lednička, ukázal na topení, tak jsme věděli, že je to topení. Pak začaly diktáty a ty jsem vůbec nestíhala, tak jsem to nějak pochytávala, jenže už jsem na jeho hodiny nechodila. “TRAN

2.2. Jídlo

První setkání s českou gastronomií většinou informátorek zprostředkovaly české tety a u všech můžeme hovořit o kulturním šoku. Změna podnebného pásu, kulturního prostředí a jemu odpovídající kuchyně byla v případě malých Vietnamek opravdu citelná. A lehká jídla, složená především z rýže a zeleninových příloh, nahradily knedlíky, maso a omáčky. *„Byl to šok. Protože u nás každý den rýže, ráno oběd i večere rýže, furt a teď, když jsem měla jíst knedlíky nebo brambory, tak jsem si říkala, tohle já jíst nebudu. Já chci rejži.*“ TRANG

Všechny si nakonec zvykly. Informátorky hovoří o tom, že výhodou v počáteční adaptaci byl především jejich nízký věk.

2.2.1. Jídlo jako kulturní šok

Prvními zprostředkovateli v procesu akulturace⁵⁴ byly ve většině případů české tety. Můžeme říct, že právě ony sehrály klíčovou roli v zasvěcování informátorek do českého prostředí. Kontakt s českou každodenností pak v případě místní gastronomie způsoboval kulturní šoky. Každá z informátorek má odlišné zkušenosti. Nejdrsnější zážitek má zřejmě Lenka. I přesto, že nenavštěvovala české školní jídelny, okusila tvrdé praktiky dohlížejících učitelek, když k jedné z nich docházela na doučování. *„Vždycky jsem u ní bydlela půl dne, takže mi i vařila, takže jsem měla i přístup i k tomu českému jídlu. Ale pro mě to bylo teda jako hrozný. Ona byla i taková přísná, jako když to nedoříš, tak tu budeš sedět a mě to nezajímá, prostě to doříš. Vždycky něco připravila a já jsem to musela sníst, i když mi to nechutnalo.*“ Podobně jako mnohé české děti ve školní jídelně, i Lenka nad talíři s připraveným jídlem probrečela hodně času.

2.2.2. Český jídelníček

Nejen že informátorky neznaly česká jídla, neměly ani ponětí o použitých surovinách. Většina z nich pak hovoří o tom, že skladbě českého jídelníčků vlastně vůbec nerozuměly.

---

⁵⁴ „Proces kulturních a společenských změn vyplývajících z kontaktu různých skupin ...Akulturace nastává údajně tehdy, když mezi dvěma nebo více společnostmi dochází k přímému a dlouhotrvajícímu vzájemnému kontaktu. ...Skupiny, které jsou ve vzájemném kontaktu, si mezi sebou vytvářejí strukturu vazeb, které zase modifikují a mění vztahy v rámci každé jednotlivé společnosti.“ MURPHY Robert F. Úvod do kulturní a sociální antropologie. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 1998.s. 206

„Já jsem nechápala, jak někdo může jíst chleba. To ve Vietnamu chleba vůbec, kyselý a to a pak na to ještě namazala sádlo. Pak dělala (paní na hlídání pozn.z.r.) nějakou svíčkovou a něco s mlíkem a smetanou, to vlastně ve vietnamském jídelníčku vůbec nebylo. Nějaký míchaní mlíka a masa.“

Právě některé suroviny a základní ingredience, bez kterých by česká kuchyně ani nemohla existovat, ochutnaly informátorky poprvé v životě. Obzvláště na mléčné výrobky mají nepříjemnou vzpomínku. *„Asi ten sýr, máslo a sýr mi na začátku vadilo, smrdělo mi to“* TRANG

Kromě mléčných výrobků pak informátorky objevovaly další potraviny, jako byly například uzeniny.

Další dosud neobjevenou novinkou pro ně bylo sladké pečivo. *„Buchty. Ty my vůbec nepečeme ve Vietnamu a doted' vůbec sušenky strašně málo.“* HUYEN

Většina informátorek si na české jídlo postupně zvykla a dnes jí z české kuchyně prakticky všechno. Některé maminky to ale měly s adaptací podstatně horší, třeba jedly celý rok jenom čínské polévky. I proto vnímají informátorky jako jistou výhodu v počáteční adaptaci, svůj věk. *„Ale asi tím, že jsem byla dítě, tak si na všechno zvykne. Tak se přizpůsobí rychleji než dospělí nebo moji rodiče, tak když jsem sem přijela, tak jsem se divila všemu“* HUYEN.

Tak se i česká kuchyně stala součástí dnešního rodinného jídelníčku, alespoň jednou za čas. *„Vaříme doma teď obě kuchyně a i rodiče si zvykli na českou. Tak jsme si ji dali do našeho rodinného jídelníčku, jednou týdně česká kuchyně.“* HUYEN

To jak náročné budou pro malé Vietnamky první měsíce, na to měly právě české tety nebo paní na hlídání velký vliv. Kdo měl štěstí na trpělivou a zapálenou babičku, čeština nebyla takový problém. *„Česky jsem se naučila přes prázdniny u naší sousedky – babička a tam jsem se vlastně naučila s ní česky.“*

2.3. Setkání s češtinou

Většina informátorek si svůj první dojem z cizího jazyka, kterým v nové zemi všichni mluvili, nevybavuje. Někdo má ale právě na češtinu zcela jasnou vzpomínku. *„Když jsem sem přijela, tak jsem kolem sebe slyšela samý ssss. Když si uvědomíte a budete se poslouchat, tak v každém slově je „s“ nebo „c“ a já jsem jenom slyšela to sykání vaše.“* HUYEN

Na zvládnutí češtiny mělo vliv několik okolností. V první řadě věk, ve kterém do České republiky přišly a možnosti kontaktu s příslušníky české majority.⁵⁵ Nejlepším učitelem češtiny se pro část informátorek podle jejich výpovědi staly právě děti v nejbližším okolí nebo ve škole. „*Jinak potom jsem každý den po školce chodila ven a bavily jsme se spolu, s dětmi. Já ani nevím, jak jsem se naučila česky. Nevím prostě asi jak jste dítě, tak asi víc věci pochytíte, nebo když se chcete spolu bavit, tak se naučíte.*“ MAJKA

Ne všechny informátorky ale měly takovou příležitost. (viz. kapitola 2.4.)

2.3.1. Role českých tet

V případech, kde v počátcích chyběl intenzivnější kontakt s českými vrstevníky, nahradila funkci českého prostředníka česká teta nebo babička. Někdo u takové paní na hlídání trávil svůj čas nepřetržitě bez kontaktu s rodiči a vietnamštinou, třeba jako Hanka „*Než jsem začala chodit do školy, tak jsme byli u ní, asi 3 měsíce bez toho, abychom šli domů*⁵⁶ *a tam jsem si zvykla postupně na češtinu, protože ten mateřský jazyk jsem neslyšela. Ze všech stran byla slyšet jenom čeština, tak to jsem se musela přizpůsobit*“. O Hančinu adaptaci na české prostředí se tedy postarala právě česká babička, ke které pravidelně docházela. „*Ze začátku jsem vůbec nevěděla, co po mně chce, ani když mě volá na jídlo, tak jsem vůbec nerozuměla. Tak potom jsme dělaly názorné ukázky, vysvětlovala mi to třeba hodiny, než to pochopím a než si tu češtinu nějak vžiju.*⁵⁷“

2.3.2. Čeští učitelé

Kde chyběla přítomnost české paní na hlídání nebo babičky, nahradila funkci prostředníka na cestě ke zvládnutí češtiny paní učitelka ve škole. „*To byla škola na vesnici a všichni byli hodnější a milejší a když viděli, že nám jde matika*⁵⁸, *tak nic neřešili. Že prostě blbý nejsme. My jsme vždycky byli první, a když se něco dělalo s matikou a s češtinou, tak to brali, že jako jazyková bariéra, ale časem jsem se to musela naučit. Každý den dvacet slovíček nám dala paní učitelka nových, no takhle jsem se to učila.*“ LENKA

---

⁵⁵ „*Že jsme nerozuměly, tak to bylo těžký tím, že jsme byly pořád doma, ale to mě donutilo k tomu, abych se co nejdřív naučila česky. Hodně jsem se zatvrdila a tak jsem pak s češtinou neměla problém*“. MAJKA

⁵⁶ „*V případě, že dítě přichází do českého prostředí zcela nově, je poměrně časté, že si rodiče najímají české vychovatele – tzv. babičky nebo tetičky. Tato funkce se od domácích učitelů liší tím, že děti samy dochází do českých rodin a tráví v nich delší dobu. Může se jednat o odpolední pobyty po škole spojně nejen s doučováním ale taky se zažíváním běžné domácí rutiny českých domácností. Zaznamenala jsem i případy, kdy děti tráví v těchto rodinách celý pracovní týden a do svých vietnamských rodin se vrací jenom o víkendech.*“ JIRASOVÁ Martina. *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

⁵⁷ „*Ona nás ta paní spíš hlídala, ale přitom nás učila nějaký ty fráze v prvních měsících ČR.*“ LINH.

⁵⁸ „*Nejlépe na tom děti bývají s matematikou...*“ JIRASOVÁ Martina. *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

Ve zdokonalování češtiny hraje roli i samotná škola. Jak uvádí Jirasová⁵⁹ vždy záleží na škole samotné a ochotě učitelů, kteří přichází s vietnamským žákem do styku, jak intenzivně bude právě škola do výuky češtiny zapojena. *„Já jsem měla místo vedle paní učitelky, vedle jejího stolu a dycky když jsem něco nepochopila, tak mi to vysvětlovala podrobně a hodně se mi věnovala.“*HANKA

Veškeré mimoškolní aktivity nebo aktivity nad rámec výukových povinností a kompetencí byly jen projevem dobré vůle pedagoga. V některých případech se dokonce funkce učitelky na základní škole a soukromé doučovatelky českého jazyka snoubily. *„Když jsme nastupovali do té první třídy, tak ta třídní učitelka, táta ji požádal jestli by nás nemohla doučovat, takže tu první a druhou třídu jsme dvakrát týdně chodili na doučování k t ý naší třídní učitelce.“*LINH Vzhledem k tomu, že na českých školách chyběly učebnice češtiny pro děti-cizince, musely se informatorky poprat s nastalou situací, jak se dá.

2.3.3. Zvládnutí jazyka

Roli ve zvládnutí jazyka hraje kromě učitele i věk. Informatorky, které přijely v mladším věku překonávaly jazykovou bariéru snáze. Pokud se dostaly do České republiky starší, třeba v jedenácti letech jako Nga, znamenala navíc neznalost češtiny zařazení do školní třídy s mladšími dětmi⁶⁰. *„Já jsem ten jazyk neuměla vůbec a nemohla jsem ani do první třídy, protože jsem byla moc velká, tak mě šoupli teda do čtvrtý.“*⁶¹ Nga sice měla několik měsíců placenou učitelku češtiny, která ji i sourozence učila základní fráze a abecedu, i tak nebyl začátek úplně nejjednodušší. *„Trvalo mi dlouho, než jsem se naučila ten jazyk, ale bylo to dobrý, že děti jsou takový zvědavý, že když tam je nějaká cizinka, tak jsou přátelší, takže pomáhaly. V září, když jsem přišla do školy, tak jsem už trochu něco uměla, ale pořád to bylo málo. Takže jsem chodila do školy jen tak poslouchat, posedět, a postupně jsem si na to zvykla.“*

---

⁵⁹JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

⁶⁰ *„Bylo mi v té době sedm let, ale nemohla jsem jít hned do školy, protože ono to školství vlastně nemělo zkušenost s cizincema. Takže jsem musela ještě do školky na rok, až bych se naučila základy českého jazyka, tak by mě vzali do první třídy.“*HUYEN

⁶¹ *„Vietnamské děti jsou zařazovány do běžných českých tříd, pokud přichází bez předchozího zvládnutí českého jazyka, jsou většinou do nižšího ročníku, než jakému svým věkem a dosavadním vzděláním odpovídají. Spoléhá se přitom na to, že dítě bude mít alespoň trochu odlehčeno od problémů s jazykem tím, že probíranou látku již bude znát.“* JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

Také čas věnovaný osvojení jazyka se lišil. Některá z informátorek měla několikaměsíční lingvistickou přestávku a čas na to, naučit se jazyk než nastoupila do školy⁶², některé naskočily do studijního procesu prakticky hned po příjezdu.

2.4. České děti

Možnost být v kontaktu s českými vrstevníky byla do značné míry ovlivněno názorem rodičů. V tomto směru vietnamští rodiče volili dvě strategie. První byla snaha skrze vrstevníky zprostředkovat svým dětem rychlý vstup do českého jazykového prostředí. *„Tatínek mě vzal druhý den po příjezdu ven a to bylo nádherný. Protože že jo, nikoho tady neznám ani z dospělých, natož z dětí a jako prcek jsem si chtěla hrát...a my jsme třeba klouzačky nebo kolotoče ve Vietnamu vůbec neměli a teď jsme je měli přímo před barákem, tak tatínek mě vzal ven. A ty děcka, se všechny seběhly ke mně a ptaly se mě na všechno možný. Já jsem jim vůbec nerozuměla a ještě že tam byl tatínek, tak jim překládal a to byl jedinej den, kdy se mnou byl venku.“* HUYEN

Druhou strategií byla naopak záměrná izolace dětí od českého prostředí. Motivací byla nikoliv snaha o uchování vietnamské kultury, ale obava o dítě. Tyto informátorky vzpomínají, že se pohybovaly v prostoru domova, tržnice a školy, tedy ven, chodily omezeně. *„Ty první tejdny byly těžký v tom, že jsme v podstatě nevycházely ven, že se táta bál, aby se nám něco nestalo. Že jsme nerozuměly, tak to bylo těžký tím, že jsme byly pořád doma“*MAJKA

2.4.1. Místo bydliště

Vliv na kontakt s českými dětmi měla i lokalita, v které se rodina usadila. Samozřejmě přirozenější a snadnější bylo kontaktovat vrstevníky na sídlištích, přestože se malé Vietnamky mohly zpočátku ostýchat. *„Neměla jsem moc kamarádů, byla jsem pořád doma, ale pak přišla první zima, sníh a venku se radovalo. Hrály si venku děti, tak jsem šla normálně ven, hrály jsme si, přišly a řekly ahoj a tak jsem díky sněhu získala přátele.“*TRANG

2.4.1.1. Nejsou tu žádný děti

Naopak pocit absolutní izolace a absence vrstevníků pak pociťovaly dívky, které bydlely v rámci vietnamské komunity. Týkalo se to například Hanky, která bydlela zpočátku se svými rodiči v bytovce obydlené Vietnamci. Překvapilo jí, „... že tady nejsou žádný děti (vietnamské pozn.z.r.) a jenom všichni dospělí a všichni pracující.“

---

⁶² „Cizinci v České republice v oblasti vzdělávání mají stejná práva a povinnosti jako občané České republiky (pokud není zákonem stanoveno jinak).“ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

2.5. Česká škola

Malé Vietnamky pak působily na počátku nebo v polovině 90. let, kdy v České republice bylo o pětinu méně cizinců než v době výzkumu⁶³, většinou celkem exoticky. Všechny dívky pocházejí z nejranějších migračních vln, kdy se u nás vietnamští obchodníci a podnikatelé teprve usazovali. Skoro všechny byly pro určitý dětský kolektiv prvním setkáním s cizincem jiné rasy a kultury.

I když pro ty, které už měly zkušenost s vietnamskou školou, byla ta česká významně lehčí a méně náročná⁶⁴, nový kolektiv a neúplná znalost češtiny stačily, aby i ony chápaly školu jako zátěž.

2.5.1. Školní kolektiv

Kromě kolektivu dětí na ulici pak tedy čekal na informátorky ten mnohem početnější a už zformovaný kolektiv školní. Tady se někteří kamarádi v obou skupinách prolínali, což byla nesporná výhoda zapadnutí do kolektivu, jako v případě Huyen. *„No s dětma mi hrozně pomohlo, že hned v začátku, když jsem přišla, tak jsem měla ty kamarády ze sousedství. Že jsem viděla, že existují děcka, se kterýma se můžu bavit.“*

Informátorky hodnotily chování vrstevníků vůči sobě ve dvou protichůdných rovinách. Buď svoji „dosud neokoukanou“ exotičnost viděly jako výhodu, která je etabloje v českém vrstevnickém kolektivu. Nebo ji chápaly jako překážku, která naopak otvírá dveře xenofobii a je staví do marginalizovaného postavení.

2.5.1.1. Braly mě jako něco zvláštního

O výhodě, která spočívá v exotičnosti vietnamských informátorek otevřeně mluví Majka, která připisuje „jiné“ prostředí době a tím minimálnímu výskytu vietnamských dětí na českých školách. *„Když jsem přijela, tak jsem byla jediná ve třídě, děti mě braly spíš jako něco zvláštního, byly hodně zvědavé, ještě neměly ten pocit, že tam nezapadám. Spíš naopak se se mnou chtěly seznámit, protože jsem byla zvláštní.“* Míra otevřenosti školního prostředí a míra naladění na novou vietnamskou spolužačku byla ovlivněna tím, jestli na základní škole už byl nějaký cizinec jako v případě Tran *„Děti byly hrozně fajn, ale to byly jiný doby (1992*

---

⁶³ Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 1993 na našem území 78 tisíc cizinců s trvalým nebo dlouhodobým pobytem a v roce 2008 to bylo 438 tisíc lidí.

⁶⁴ *„Ve Vietnamu máme určitě drsnější školy, protože tam když nastoupíš do první třídy tak vlastně musíš nebo nemusíš, ale už se očekává, že už umíš psát a počítat a tak, takže se to učí doma nebo ve školce už, tam děti nemají žádný volno, učí se od rána do večera a máš ještě takový ty extra kurzy, abys nebyla pozadu. Když jsem sem přijela, tak jsem si říkala, že škola je docela v pohodě. Začíná se v osm, ve Vietnamu v sedm a ještě to máš daleko. A přestávky taky byly pohodovější, tady je to lehčí si říkám na učení. Prázdniny jsou kratší, ale je jich zase hodně. Ve Vietnamu máš tři měsíce jako letní prázdniny ale jinak během roku toho moc není.“* NGA

pozn.z.r.), *bylo to pro ně něco nového, tak se o to hodně zajímaly a hodně nám pomáhaly.*“ A podobně popisuje svoje školní začátky i Nga. *„V tý třídě jsem byla jediná cizinka. Některý děti pomáhaly, spíš kluci si ze mě dělali srandu, ale holky byly příjemný. Vždycky když si na něco hrály, tak mě vzaly mezi sebe. Když jsem udělala nějakou chybu, tak mě opravovaly a snažily se, abych se ten jazyk naučila.“*

2.5.1.2. Že sem nepatřím

O tom, že ne vždy byla jedinečnost v kolektivu na základní škole výhodou, naopak mohla dostat negativní nádech, hovoří Hanka. *„Škola to byl strašný šok, protože já jsem v tý škole byla jediná cizinka, a děti nebyly v tý škole zvyklý na cizince nebo tak něco...tak padaly nadávky, i to, že sem nepatřím.“* Podobně interpretuje svoji zkušenost se svým školním kolektivem i Huyen. *„No to jsem byla taky první na škole, přišla jsem do třídy, neměla si kam sednout a tak jsem si sedla na jedno místo a pak přišla jedna holka a ta řekla, že je to obsazený, ta jsem docela skleslá odešla, protože to řekla dost ošklivě. Tak jsem šla na chodbu a čekala než zazvoní. Když přišla paní učitelka, tak mě posadila na její místo před celou třídou. Ježíšmarjááá. Tak některý se tomu smáli...jakože mile, že mě vítali...“*

2.5.1.3. Kamarádi

Ve všech případech informátorky přiznávají, že si dokázaly najít v kolektivu blízké osoby, tedy někoho, kdo se jich jako nových členů ujal a dostal je mezi ně. Jak říká Hanka, i díky tomu, se xenofobní nářky daly zvládnout. *„Našla jsem si tam i kamarády, ta jedna kámoška bydlela blízko nás a babička se znala i s její mamkou, tak byly kamarádky, tak my jsme se spolu taky hodně bavily a díky ní, jmenovala se Simča, se se mnou začali bavit i ostatní.“* Pro většinu informátorek je právě vazba na jednu nejlepší kamarádku společným znakem navazování bližších vztahů s vrstevníky a odkazuje k pojmání přátelství ve Vietnamu dle konfuciánských zásad jako důležité společenské hodnoty spojené nejen s právy a výsadami, ale i s povinnostmi a podřízeností⁶⁵. *„Bavila jsem se s jednou holkou Češkou, doted'ka jsme kamarádky, od šestý třídy se spolu bavíme. Takže jsem k ní jezdila, ona ke mně domů.“* LENKA

Je ovšem otázka, do jaké míry to byla otázka aktivní a svobodné volby nebo akceptace vzniklé situace, jako v případě Luu Li. *„Já jsem tam měla jednu českou kamarádku, která se se mnou bavila a té jsem se držela tři roky potom. No a jinak s ostatníma jsem ani moc nemluvila.“*

---

⁶⁵ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s.156.

Nicméně hodně informátorek se považuje za velmi komunikativní a společenské. Snadno vstupovaly do komunikace s českými vrstevníky, což počáteční adaptaci ulehčovalo. Výhodou byla pro Hanku i zkušenost se školním prostředím, kterou měla z Vietnamu. „Snažila jsem se být přátelská, protože už jsem chodila i ve Vietnamu do školy, takže jsem měla ty zážitky ze školy, ty zkušenosti s dětmi, tak už to bylo takový jinačí.“

Svoji pozici ve vrstevnickém kolektivu informátorky ve většině případů vyjednávaly pouze ve vztahu k dětem z české majority, popřípadě ve vztahu k dětem jiných cizinců. Pouze jediná informátorka měla zkušenost z třídního kolektivu, kde už byli vietnamští žáci.

„Uskupili jsme se do takový party a bavili jsme se spolu Takže to bylo určitě jednodušší, protože když přijdeš úplně někam takhle do neznáma, nevíš jak se máš chovat, co máš očekávat, vůbec jim nerozumíš, takže to je docela těžký. Ale jelikož jsme ve třídě byli čtyři, tak jsme se dali vždycky nějak do skupiny a prostě jsme se bavili spolu.“ LENKA Přítomnost vietnamských spolužáků vedla k vytvoření vietnamské přátelské skupiny. Vietnamská parta ale samozřejmě minimalizovala kontakt se školní majoritou a ztížila jejich integraci.

2.5.2. Obdarování

Ve výpovědích informátorek lze vysledovat i strategie obdarování, respektive materiálních profitů, jako způsob rozvíjení vztahů s českou majoritou.

Ve snaze zapadnout do kolektivu vysledovala už Jirasová ve svém výzkumu zajímavý jev, kdy jedna z učitelek popisovala snahy některých vietnamských žáků obdarovávat své okolí a naklonit si spolužáky na svou stranu. Já mohu takovou strategii obdarování potvrdit jen částečně, protože ji zmiňuje jedna z informátorek jako možnou příčinu své oblíbenosti. Šlo ale o rodičovskou iniciativu. „Já jsem taky byla oblíbená, protože tatínek, když mě přivezl do školy, tak těm dětem nosil bonbóny a sušenky. Když jsem měla narozeniny, tak se to slavilo ve třídě, přinesli dort. Tak si říkám, že jsem byla oblíbená taky díky tomu tátovi. Vždycky tam chodil a ptal se učitelky nebo třídní jestli dobrý, co a jak a i učitelky mě tak měly rády.“

V tomto případě bych se zamyslela nad strategií obdarování, kterou využil Lenčin otec a kterou zmiňuje Stanislav Brouček v souvislosti s vietnamskými podnikateli mimo jiné také v Karlovarském kraji. Lenčina rodina bydlela u Karlových Varů a její rodiče měli stánky u nedalekých česko-německých hranic. Právě obdarovací strategie jsou v této oblasti zástupcům místní samosprávy, jak je popisuje Brouček, důvěrně známé.⁶⁶ Vietnamská

---

⁶⁶ „Překonání hranic, které limitují a znesnadňují jeho aktivitu, vidí (vietnamský podnikatel) v tom, že se mu podaří do svých zájmů angažovat důležitého, rozhodujícího, významného (adjektiva užívající Vietnamci žijící v ČR) člověka, to znamená nejspolehlivějším úplatkem.“ BROUČEK Stanislav, Hledání důvěry: Vietnamské

obdarovací procedura pak odpovídá poměrně známým tezím o obdarovacích technikách⁶⁷. A možná podobnou strategií, kdy je dar chápán jako symbol přátelství a zároveň jako závazek ke vzájemné důvěře, mohly být i bonbóny českým spolužákům nebo dary učitelkám. Jak uvádí Brouček, příkladů s obdarováváním zástupců majoritní populace Vietnamci v České republice lze uvést celou řadu.

Protipólem štědrého obdarovávání ze strany Vietnamců je z pohledu některých informátorek česká vypočítavost. „*Víš jako že jsem se taky na základce hodně setkávala s tím, že tě lidi využívali. Úplně typický bylo to, že máš rodiče prodavače, prodávají v krámu, tak někteří se s tebou kamarádili jenom proto, aby jim dávali slevy.*“ LINH

2.5.3. Česká závist

Informátorky si uvědomovaly, že některé jejich aktivity vzbuzují u české majority závist a tím se problematizuje jejich získaná pozice. O závisti jako typické vlastnosti Čechů hovoří Linh. „*Byli tam lidi, co mě neměli rádi, ale to bylo kvůli tomu, že prostě záviděli, že jsi byla chytrější než oni, že jsi v něčem vynikla víc než oni. Víš, typický bylo to, že máš rodiče že máš rodiče prodavače, tak někteří se s tebou kamarádili jenom proto, aby jim dávali slevy.*“ Naprosto identickou zkušenost se závistí českých spolužáků má i Majka. „*To si pamatuju, že jsem měla menší problémy, protože se našlo pár dětí, které neskously to, že paní učitelka byla mnou víc zainteresovaná, že se snažila víc mi pomoci a některé děti to pociťovaly negativně. Jakože záviděly...*“ (viz. kapitola 2.6.2.)

2.5.4. Jméno

Pro většinu informátorek byla základní škola nejen místem, kde měly trávit většinu času, ale taky místem, kde získaly novou identitu, tedy druhé české jméno⁶⁸. Většina dívek tuto změnu nepovažuje za nijak zásadní a české jméno používají čistě z praktických důvodů, je to pro ně při představování schůdnější varianta⁶⁹. To, že Vietnamcům nečiní změna jména větší problém vychází z vietnamské tradice. I v tradičním Vietnamu si totiž člověk v průběhu života mohl změnit jméno. „*Vietnamci přijímají česká jména bez problémů, fakticky bez*

---

etniku v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.s.142.

⁶⁷ „*Odmítnout dát, opominout pozvat, stejně jako odmítnout si vzít je totéž jako vyhlásit válku, odmítnout spojenectví a přátelství.*“ MAUSSE Marcel, Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech, Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. s. 26

⁶⁸ „*Při oslovování vietnamského dítěte se v téměř 70 procentech dotázaných užívání českých jmen, podobně jako přezdívká vychází z podobnosti mezi českým a vietnamským jménem, například Linh – Linda. Klasické vietnamské jméno užívalo 17,5 procenta dotázaných vietnamských dětí.*“ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

⁶⁹ „*Děti v tomto rozdělení nevidí velký rozpor a většinou uvádí, že mají rády obě jména.*“ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

zásahu do tradic, neboť osobní jméno si během života mohl člověk měnit i v tradičním Vietnamu. Vietnamské rody tvoří skupiny lidí odvozujících svůj původ od společného zakládajícího předka po mužské linii, příslušnost k určitému rodu se označuje příjmením a své rodové příjmení neztrácí ani žena při vstupu do manželství....“⁷⁰

Přesto některé informátorky přítomnost dvojího jména problematizují. Není to problém identitní, je to pro ně problém komunikace. Takto jako překážku chápe dvojjazyčnost svého křestního nebo-li rodného jména Nga. Pro ní to není spojeno se ztrátou vietnamské identity, ale vidí to jako nepraktičnost. „*Jako když se mám někomu představit, tak nevím, co mu mám říct, jestli mám říct to dlouhý a pak čekat jako hmmm cože...nebo mám říct to český jméno, jak mi říkají.*“

To, že existence dvou osobních jmen nečiní žádné z informátorek větší potíže značí i to, jak se mi představily a jak jsou prezentovány v textu. Nenutila jsem je při výzkumu do zmiňování přesných osobních údajů, akceptovala jsem způsob, jakým se představily. Proto některé z nich zmiňuji s vietnamskými jmény, jiné zas mají jména česká a v některých případech jsem se dozvěděla obě varianty.

Hledat odpověď na otázku, proč některé používají při komunikaci s majoritou české jméno, jiné naopak vietnamské a další obě, není snadné. Na základě analýzy dat jediným společným jmenovatelem je počet sourozenců a role informátorky při jejich výchově. Tedy tam, kde dívky vyrůstaly jako jedináčkové nebo byl mezi dětmi výrazný věkový rozdíl představovaly se dívky vietnamskými jmény. Naopak tam, kde informátorky měly hodně sourozenců a musely fungovat jako jejich průvodci v českém prostředí, zvykly si používat českou variantu jména.

2.6. Učitelé

Zatímco každý český učitel nebo učitelka by si určitě přáli, aby úcta a respekt k nim byl pomyslnou direktivou pro všechny české žáky, realita tomu moc neodpovídá. A zatímco pro současné české děti už dávno nepředstavuje pedagog takovou morální autoritu jako v minulosti, pro Vietnamce je dle konfuciánské tradice právě vzdělanec, učitel tím nejváženějším⁷¹ I proto k němu chovaly všechny informátorky úctu a pokoru, zároveň u něj ale hledaly oporu. „*Je to o člověku a o třídě, do který se člověk dostane a taky hlavně o paní*

---

⁷⁰MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.

⁷¹„*Konfucius přirovnává vztah učitele a žáka k poměru otce a syna.*“ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.s. 157

učitelce a její paní učitelka (vietnamské kamarádky pozn.z. r.) zrovna nebyla tak vstřícná jako ta moje, o to to měla horší.“ HANKA.

2.6.1. Vztah učitel a žák

V mnohých případech informátorky oceňovaly podporu, která se jim ze strany učitelů dostala. Týkalo se to nejčastěji otázek mezilidských vztahů, zejména xenofobních projevů v třídním kolektivu. To potvrzuje například Hanka. *„Paní učitelka v první třídě, tak se mě hodně zastávala, a děti, co mi nadávaly a co mě odsuzovaly, tak je dycky pokárala a potrestala. Když jsme byli na škole v přírodě, tak to si mě nikdo nechtěl vzít na chatu do pokoje, ale jeli jsme se starší třídou a tam byla dcera paní učitelky, tak ta se tam o mě starala a vlastně mě dostala mezi ty lidi.“*

2.6.2. Pochvaly

Přízeň učitelů se vůči vietnamským žákům projevovala i vyzdvihováním jejich studijních výsledků a přístupu ke vzdělání. Toto by mohlo být pro vietnamské dívky v duchu jejich kultury nejvyšším oceněním. Přesto dívky adaptované na české prostředí jasně věděly, že toto chování učitelů jim nepřináší zlepšení pozice v rámci třídního kolektivu. Naopak jim toto vyzdvihování bylo nepříjemné. Převážila u nich touha integrovat se nad tradičním vztahem k autoritě. *„Tak u mojí učitelky mi docela vadilo, že mě strašně chválila. Já jsem byla takovej premiant třídy a přitom jsem byla jako s dětma jo, ale strašně mi vadilo, že i v jiných třídách to uváděli. Učitelky ukazovaly na to, hele koukněte, ona je cizinka a umí líp česky než vy. Má lepší známky z českého jazyka, lepší práce, učte se od ní.,“⁷²*

2.6.3. Syndrom šprt

Z předchozího textu vyplývá, že vietnamské dívky zaujímaly místo mezi školně nejúspěšnějšími žáky ve třídě. Z jejich pohledu ovšem tento úspěch není interpretován v souvislosti s jejich nadáním. Naopak se shodují na nenáročnosti české školy, která jim dovolila vyniknout. *„Já si myslím, že základka byla fakt jednoduchá, že to bylo o tom si doma udělat jedno cvičení, to nebyl problém.“* TRAN

V tomto kontextu a z jejich pohledu nespravedlivě, nebyl problém získat stigma třídní šprtky. Nicméně se snažily tuto nálepku přecházet nebo nevnímat. Jak říká Majka, takovým

---

⁷² *„Vietnamské děti tak zvedali v devadesátých letech svými studijní výsledky kredit českého školství, především pro paní učitelky, pak byli takovým profesním balzámem na duši.“* Z pohledu učitelů jsou vietnamské děti bezproblémové. Vyznačují se velkou snaživostí díky které většinou velmi rychle /během jednoho až dvou let) zvládnou český jazyk a potom se již normálně zapojují do vyučování, často se stávají vynikajícími žáky.“ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

označením vůbec netrpěla. „Ten okruh mých přátel věděl dobře, že já ten šprt nejsem, že se tý škole nevěnuju vůbec. Ale na druhou stranu jsem dycky měla všechno, co jsem měla mít, takže jsem byla spíš zodpovědná.“ A podobně jako v ostatních případech, které budeme ještě zmiňovat, kdy docházelo k nepříjemnému osočování od spolužáků, takové chování informátorky zpravidla mírní. „No to mi říkali ty šprtko nech toho, ale oni to tak nemysleli. Ne já jsem to brala jako poklonu, mně to nepřišlo jako nadávka.“ V žádném případě ovšem odsudek spolužáků nevedl k rozhodnutí školu ignorovat a přijmout protiškolní strategii.

2.7. Vzdělání

Pozitivní vztah vietnamských dívek ke vzdělání je založen na dvou pilířích vycházejících z konfuciánských tradic. Prvním je úcta k učitelům a vzdělavcům, druhým respekt a důvěra v rodiče a starší členy rodiny, který má výraz pro nás v bezmezné poslušnosti.⁷³ Skrze to lze pochopit, proč vietnamské děti nacházejí samy v sobě odpovědnost při plnění školních povinností. Doporučení rodičů je pro ně víc než jen konverzační replika.⁷⁴

Rady rodičů pak informátorky vnímají v kontextu své integrace do majoritní společnosti. Tedy nejen vysoká hodnota vzdělání, ale také možnost zařadit se do majoritní společnosti je ve hře při vytváření kladného vztahu ke vzdělání. „Protože my jsme v cizí zemi a když nechceme stejný život jako oni, třeba prodávání a práce v továrnách tak...oni pro nás chtějí lepší život. Tak proto nám pořád říkají, abychom se učili, protože je to pro naše dobro.“ LUU LI „Mamka mi hodně říkala, ať se učim, že když se nebudu učit, že nebudu mít žádnou budoucnost, že budoucnost je jenom učení a dobrý vzdělání a když chci dobrý vzdělání, tak se musím učit.“ HANKA

2.7.1. Význam vzdělanosti

Představa o vietnamských rodičích, jak dohánějí své děti k těm nejlepším školním výsledkům, je tedy mylná. Jak zmiňují všechny informátorky, k učení je rodiče nikdy nenutili. „Do ničeho nás nikdy nenutili, ale prostě říkali, že vzdělání je dobrý pro budoucnost a tak, že vlastně člověk má větší vzdělání, tak má i víc peněz a je respektován. Tak jsme je poslechly a pořád se učíme vlastně, jako skoro všechny vietnamský děti.“ NGA

---

⁷³ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.s.156

⁷⁴ „Pro Vietnamce je vzdělání velmi důležité. Chápu ho jako bránu k dobrému zaměstnání a životu. Školní úspěch je jednou z nejvyšších met, ne-li vůbec nejvyšší metou, kterou vietnamské děti sledují. Část tohoto úsilí pramení ze snahy uspokojit nároky rodičů, pro které je úspěch dítěte velkým zadostičiněním.“ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

Představa vzdělání jako jedné z nejvyšších hodnot pak spojuje názorově jednaapůltou a první generaci. Posiluje pole vzájemné názorové shody a blízkosti, která ve svém důsledku vede k úctě, respektu a vzniklému závazku. „Úplně na prvním místě bylo vždycky to vzdělání, byla ta škola. Protože u nás je vzdělání úplně to nejdůležitější. Protože v podstatě u nás člověk nevzdělaný neudělá vůbec nic, všechno záleží na tom, jaký vzdělání máš a čím vyššího dosáhneš, tak tím lepší, pak budeš mít život, tak to prostě funguje a naši to dobře věděli.“⁷⁵ LINH

2.7.2 Výběr školy

Směr vytyčený rodiči ovlivnil rozhodnutí vietnamských informátorek při volbě školní trajektorie. Potom, co většinou vynikaly na základní škole, postoupily na další stupeň směrem k vysokoškolskému vzdělání, tedy na gymnázium. V tomto směru byla volba všech informátorek naprosto jasná. „Já jsem šla klasicky na gymnázium, protože mě tam chtěli dostat, protože z gymnázia se pak nejlíp dostanete na vejšku.“⁷⁶ LENKA

Jednoznačná volba gymnázia mohla být podpořena i skutečností, že se vietnamští rodiče v českém systému nevyznali⁷⁷ a mohly jen těžko svému potomkovi poradit jinou trajektorii než tu, kterou již nastoupily jiné děti z komunity. Pro ně jiná možnost ani neexistovala. Děti ovšem cíleně směřovali mimo umělecké obory, které chápali jako ekonomicky neperspektivní. „To jim přijde nepraktický, že se s tím člověk neuživí, no tak to nechtěj. A tady český rodiče říkají, dělej co tě baví. To u nás moc ne. To jako běž dělat doktora, běž na medicínu, běž na ekonomiku, ale nedělej žádný umění, to se nevyplatí, to není praktický.“ NGA

Přestože rodiče nedokázali vždy pomoci s konkrétní volbou, velice intenzivně prožívali přechody na jednotlivé stupně škol. „Já jsem jim říkala, prosím tě tady se dostanu kamkoliv. Určitě se na nějakou dostanu, ale je otázka, na jakou chci. Pak se taky ptali a víš, kam chceš. A já, že je to jasný. Měla jsem od začátku jasnou ekonomku. Poprvé jsem se dostala na nějakou školu do Liberce a to už byli klidný, že mohli říct doma, že studuju.“⁷⁸ TRAN

⁷⁵ „Vzdělání je na prvním místě, nejdřív to studium, to je tím, že většina Vietnamců si myslí, že když něco vystuduješ, tak z tebe něco bude, toho se drží hodně lidí.“ LINH

⁷⁶ Podle údajů Českého statistického úřadu studovalo k 30. září 2002, tedy v prvním roce, kdy jsou vedeny statistiky studentů podle národní příslušnosti, na českých středních školách 367 studentů vietnamské státní příslušnosti, z toho 174 dívek.

⁷⁷ „Mamka neměla vůbec žádný zkušenosti se školským zákonem tady, tak vůbec nevěděla, kam mě nasměřovat, tak jsem si vybrala podle svého. Mamka chtěla, aby ze mě byla dotorka...“ HANKA

2.7.2.1. Studijní obory

Otázka efektivity vynaloženého studia se ukázala i při volbě vysokoškolských studijních oborů samotných informátorek. Právě medicína, ekonomika a studium práv, to jsou nejčastější obory, na které po studiu na gymnáziu informátorky zaměřily.

Ve srovnání s rodiči byla jejich sebedůvěra zřetelná viz. citace výše.⁷⁸

2.8. Stěhování

Kromě vzdělání svých dětí se snaží vietnamští rodiče zabezpečit taky patřičné materiální zázemí včetně neustálého dotování vietnamských příbuzných. Těch bývá díky už zmiňované rozvětvenosti a velmi široce pojaté rodinné příbuznosti, nepředstavitelný počet. Pro bližší představu vietnamské mentality, která se pro nás někdy nepochopitelně projevuje v českém prostředí, cituji výpověď jednoho Vietnamce z výzkumu Stanislava Broučka. „*Mentalitu svého národa přirovnává dotazovaný Vietnamec k mravencům pro snadno nahraditelné množství ve válce i v práci. Povahové vlastnosti zformovala chudoba. Přispěla také k tomu, že se každý sám dovede prosadit. Kult peněz není ústředním motivem pracovního výkonu, tím je zlepšení současného stavu. Vietnamec nelpí na penězích, není mamonářem*“.⁷⁹

Vietnamští rodiče tedy využívali všech způsobů, strategií a možností, jak svůj současný stav zlepšit a s tím souviselo ve všech případech stěhování.

2.8.1. Každá třída, nová škola

Strategie získávání materiálního úspěchu provázela i adaptaci sledovaných vietnamských dívek. Rodiče velmi často měnili místo svého podnikání. Na to vázali i změnu bydliště. Většinou rodiče přestěhovali celou rodinu. Objevil se však i případ, že právě z důvodu dostudování se je rozhodli zanechat v původním místě bydliště. „*V osmý třídě se*

⁷⁸ Počet studentů cizí národnosti na českých vysokých školách vycházející z údajů MŠMT z roku 2009 úplně neodpovídá rozložení cizinců žijících v České republice na základě údajů Českého statistického úřadu, protože mezi vysokoškolskými studenty vysoce převažují ti ze Slovenska. Těch u nás studuje 22 233 a tvoří prakticky třetinu Slováků žijících u nás. Podle údajů Českého statistického úřadu žilo v České republice k 31. 3. 2010 71 950 občanů Slovenska. Naopak ukrajinští studenti, kteří zastupují nejpočetnější skupinu cizinců žijících v České republice, podle údajů Českého statistického úřadu žilo v České republice k 31. 3. 2010 130 561 občanů Ukrajiny, jsou na českých vysokých školách zastoupeni výrazně méně, studuje jich tu 1 336, tedy zhruba jedno procento z celkového počtu Ukrajinců v ČR. Vietnamských vysokoškoláků bylo v loňském roce 721 a tvoří tak o něco víc než jedno procento Vietnamců žijících v ČR. Je ale velmi pravděpodobné že ještě pořád relativně nízký počet vietnamských studentů na vysokých školách je způsoben tím, že mladší a početnější generace Vietnamců zatím studuje základní nebo střední školu.

„*Na vysokých školách je zatím podíl Vietnamců poměrně nízký, ale je to dáno tím, že dnešní mladá generace vietnamských imigrantů, respektive jejich potomků, na vysoké školy teprve nastoupí. Zatím prochází nižšími vzdělávacími stupni.*“ NEKORJAK Michal, HOFÍREK Ondřej. Několik poznámek k otázce integrace Vietnamců. Socioweb 11 (6) [online]

⁷⁹ BROUČEK Stanislav. Český pohled na Vietnamce, In Migrace, adaptace, majorita 2, vyd. Praha Etnologický ústav AV ČR, 2003.s. 33

rodiče odstěhovali do Železný Rudy a já jsem v té době byla v Kaplici, já jsem tam začala gyml, v jižních Čechách, tak jsem tam zůstala najednou sama se ségrou a bydlely jsme samy v bytě, který nám platily.“TRAN

Všechny informátorky se v průběhu svého dětství a dospívání několikrát stěhovaly a musely se vyrovnávat se změnou prostředí, třídního kolektivu, se změnou učitelů, případně se změnou dalších blízkých osob, které si v předchozím místě bydliště získaly. *„Mamka byla hodně aktivní člověk, že jsme se stěhovali tak hodně, já ani nevím, jak jsem tu základku mohla zvládnout. Pamatuju si, že v první třídě, to jsme byli na tom Ostravsku a potom jsme se stěhovali sem do Čech, nejdřív do Vejprt, do Jirkova, do Chomutova, na Ostravsku jsme byli v Orloví, v centru Ostravy...strašně jsme se stěhovali, skoro každá třída, nová škola.“⁸⁰ TRANG*

2.8.2. Pochopení rodičovské strategie

Strategii stěhování všechny dívky přijaly jako legitimní, nikterak neřešily tuto otázku jako problém, který by se promítal do jejich sociálních vztahů. *„Měla jsem dycky dostatek všeho, nebo rodiče se snažili tak abych neměla pocit že mi něco chybí, materiálního, jako že nemáme kde bydlet nebo tak, i když jsme se hodně stěhovali, ale naštěstí jsem se adaptovala dycky dobře.“TRANG*

Do jisté míry bylo stěhování pokaždé vytváření nových sociálních sítí, které po přestěhování většinou zanikaly, popřípadě jejich přerušení znamenalo změnu kvality těchto vztahů. *„No my když jsme se podruhé stěhovali, tak jsem se odtrhla od té party, už jsme se spolu nebavili. To byla 5. třída, stěhovali jsme se do Chomutova. My jsme se pak zase stěhovali.“*

V některých případech mohlo mít stěhování a opuštění dosavadní vrstevnické skupiny z pohledu informátorek i pozitivní vliv. *„V osmý třídě, než jsme se přestěhovali, jsem měla takovou partičku, teď, když si zpětně uvědomuju, kdyby sme se neodstěhovali, tak bych na tom byla hůř a možná bych ani nebyla na vejšce. Učili jsme se kouřit, byli jsme na vodáku, tam jsme balily kluky...“TRAN*

2.8.3. Stěhování jako problém

Se vzrůstajícím věkem to ovšem dívkám začalo vadit, toužily po pevnějších a trvalejších vztazích. *„V Jičíně na střední, to jsme se naposled přestěhovali a to byl snad můj nejhorší zážitek. To bylo v prváku, příchod do nové školy, já to zažila tak pětkrát, šestkrát za celej život, ale tehdy jsem si to asi poprvé uvědomila.“MAJKA*

---

⁸⁰ *„No my jsme se hodně stěhovali, takže pro mě byl každý rok jiný.“TRAN*

S tím, že čím starší byla, tím těžší bylo nejenom stěhování, ale i příchod do nového kolektivu potvrzuje Tran. *„Začala jsem pak pociťovat, že mě moje okolí vnímá a to když člověk přijde poprvé do nějaký třídy. Já šla do třídy, kde se znali čtyři roky a já jsem tam byla ztracená, nová, nevěděla jsem, co jsou zač a oni nevěděli, kdo jsem já. Všichni čekali, co já udělám, tak to byl ona psychiku takový docela asi ...tvrdý.“*

Ve vyšším věku si totiž uvědomovaly tlak sociálního prostředí, které je může přijmout nebo odmítnout.

2.9. Integrace

Většina autorů literatury o vietnamské migraci se shoduje na tom, že právě nejmladší generace má ty největší předpoklady integrovat se do české společnosti. *„Nejmladší generace se přitom vcelku bezproblémově integruje do českého prostředí, ať již díky příslušníkovi majority coby pečovateli/lce, které si vietnamští obchodníci k dětem najímají anebo školní docházce.“*⁸¹. Už jsme zmínila, že i přesto, že měly vietnamské děti jedenapůlté generace nespornou věkovou výhodu oproti svým rodičům a přinejmenším jazyk byly schopny zvládnout o poznání lépe, o bezproblémové integraci bych hovořila jen velmi opatrně.

Již prvním problémem, který může vážně narušit proces integrace je xenofobie. S tou se ze strany české majority setkaly všechny informátorky. Nepřátelské chování vůči své osobě nebo posměšky stran odlišných fyziognomických znaků, byly schopné identifikovat jako xenofobii až v pozdějším věku, ale narážely na ni hlavně na základní škole.

Přestože Brouček tvrdí, že *„...projevy xenofobních pocitů souvisí s množstvím vietnamských trhovců v určitém prostoru a to především v oblastech s transparentním lokálním patriotismem“*⁸², v případě informátorek se tento závěr nepotvrdil. Brouček ve své studii odkazuje na případ dvou lokalit a to je Domažlicko a oblast česko-německých hranic. Konkrétně v Karlovarském kraji pak nějakou dobu pobývaly i dvě z informátorek. Nicméně ostatní informátorky bydlící na různých místech, kde nebyla velkoplošná vietnamská tržiště mají zkušenosti s xenofobií téměř identické.

---

⁸¹ MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008. s.176

⁸² BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.s. 136

2.9.1. Xenofobie

Xenofobní obraz a xenofobní projevy se na základě výpovědi informátorek spojovaly s těmito jevy: Vietnamec-trhovce, šikmé oči a karikatura jazyka, vše projevované v nadávkách.

„Spíš takový ústní narážky jako t'ing t'ang t'ong, nebo šikmooká a takový ty dětský narážky různě jako Asiatka, anebo začali jenom mlít něco nesrozumitelného, něco jako v našem způsobu řeči.“ HUYEN

„Tak vždycky na mě dělali ty šikmý oči že jo typický, já jsem měla ve škole ještě sestru a mluvily jsme spolu vietnamsky tak se nás jako snažili napodobit, jako jak mluvíme a pak si dělaly srandu z mého jména, protože to bylo jako dlouhý a dycky si daly nějaký prostě 'ting t'ang t'ong do toho jména, protože jim to znělo vtipně“NGA

„Oni nás všechny, co mají šikmý oči a černý vlasy hází do jednoho pytle s tím, že jsme všichni Číňani.“⁸³“LINH

„Když se procházíš po ulici a nějaký kluci nebo holky tamhle na tebe začnou pokřikovat jak jseš špinavej Číňan nebo vypadni domů, tak to bylo docela ostrý“⁸⁴“ LUU LI

2.9.2. Vnímání xenofobie

Xenofobní stereotyp prodavače na tržišti poznamenal i názory informátorek. Například Huyen je na obraz trhovce velmi citlivá a odmítá s ním svou komunitu ztotožňovat. *„Aby lidi si nemysleli, že jo Asiati...když to tak vezmete koukněte se na první dojem z Asiatů, protože jsou na tržnicích. Vidíte je v roztrhanejch, pomačkanejch a nevyžehlenejch hadrech, tak vám přijde, ty děcka, co můžou umět jiného.“*

Většina z informátorek se shoduje na tom, že na ně pokřikovaly často děti z vyšších ročníků, zejména kluci a taky děti nebo lidé mimo školní budovu. Shodují se na tom, že xenofobní je především starší generace. *„Spíš ta starší generace. Určitě je to tím, že neznají naši kulturu a pak tak kultura je tak jiná. Asi i proto, že Češi nejsou zvyklí na cizince nebo s nimi měli špatné zkušenosti.“⁸⁵“ MAJKA*

Podle informátorek hraje důležitou roli v přístupu českých dětí k vietnamským spolužákům výchova českých rodičů. *„To bylo díky rodičům, protože děti se chovají jako*

---

⁸³ „Nadávali mi Číňanko a tak. Nevim proč Číňanko, jestli si ty děti vsugerovaly, že všichni Asiati jsou Číňani.“NGA

⁸⁴ „Stalo se mi dvakrát,že se ozvaly takový ty hlasy, že sem nepatřím, slyšela jsem to jednou u jednoho spolužáka.“ MAJKA

⁸⁵ „Setkala jsem se s tím hlavně u strašich lidí, že jsme tady vlastně na obtíž, nás moc nechtěj. na vesnici hlavně ty starší lidi byli takový nepřijemný.“NGA

rodiče. Tak jak je ty rodiče vychovávají, tak se chovají ty děti a tak předpokládám, že když nás neměly rády ty děti, tak nás neměli rádi ani ty rodiče.“LINH

Zkušenosti se spolužáky, kteří měli od svých rodičů zakázáno kamarádit se s vietnamskými dětmi pak není výjimkou. Na základě toho informátorky vyvíjejí své vrstevníky z odmítání jich samých. „...ale znáš ty děti v první třídě, jak chodí žalovat na takový různé věci a vymýšlí si, tak to se mi párkrát stalo, ale nebylo to nic vážného.“ MAJKA

Prisouzení takové viny právě českým rodičům souvisí s koncepcí výchovy.

2.9.3. Vyrovnání se s xenofobií

Při vyrovnání se s xenofobií se potvrzuje úzká vazba s vybranými jedinci, kteří pomáhají překonávat potíže. Xenofobním projevů, které si dovede asi málokdo živě představit, čelily všechny informátorky statečně. Jak samy dodávají i díky jinak přátelskému prostředí a kamarádům v kolektivu, který se za ně postavil. „Když jsem byla už větší, šli jsme na druhý stupeň, tak jsme dostali nové lidi do třídy a taky padaly nadávky, ty Číňanko, ty sem nepatříš a takhle, ale ty lidi, který mě znali z té třídy, tak jim řekli – nech toho, je to trapný.“⁸⁶ HANKA

Vstřícnost k navazování přátelských vztahů s vietnamskými spolužáky zaznamenala ve svém výzkumu i Jirasová⁸⁷, která ho vedle mezi středoškolskými studenty.

Na závěr nesmíme opomenout jednu důležitou věc a tou je někdo, komu se mohly se školními křivdami svěřit. Jen některé si měly komu postěžovat, na koho se obrátit. Rodiče jako v případě Hanky, tu sehráli roli jen výjimečně. „Mámě jsem hodně říkala, jací jsou na mě ve škole a mamka – vydrž to, to přejde.“ A pokud nebyl na blízku starší bratr jako v případě Linh, „Tohle já jsem spíš řešila s bratrem, protože on byl starší a byl pořád se mnou, tak jsme jim třeba potom společně nadávali, ale tyhle rozmluvy jsem měla spíš s bratrem než s rodiči...“, musely se s dětskými útoky vypořádat úplně samy. S rodiči, kteří byli pořád v práci často neměly tak blízký vztah, nebo je nechtěly zatěžovat svými problémy. „Pravidla slušného chování učí neztěžovat situaci svým blízkým a ostatním známým stálými stížnostmi na vlastní problémy.“⁸⁸

⁸⁶ „Já jsem měla vždycky u sebe kamarády, když se mi něco takového stalo. Doteďka si takové věci neberu protože mám kolem sebe tolik skvělých lidí, který mě podpoří, který mě drží nad vodou...“ HUYEN

⁸⁷ „Za normální považují přátelské vztahy s Vietnamci 93 procent respondentů.“ JIRASOVÁ Martina.

Vietnamci očima české společnosti. Bakalářská esej. Vyd. Praha: Institut základů vzdělanosti Univerzita Karlova, 2000.

⁸⁸ KOCOUREK Jiří. Vietnamci v České republice. In ŠIŠKOVÁ Tatjana (eds). Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století. Vyd. Praha: Portál, 2001.

2.9.4. Nevzdělanci

Každý xenofobní projev, ať byl sebetvrďší, všechny informátorky mírní nějakým smířlivým dodatkem, podobně jako se o tom vyjadřuje Brouček. *„O otevřeném rasismu a xenofobních postojích majoritní populace vůči Vietnamcům zároveň vypovídají sami Vietnamci, i když často svou vlastní interpretaci relativizují sdělením, že se jedná spíš o výjimky⁸⁹.“*

Pokud tedy dospělí Vietnamci mírní xenofobii argumentací, že se jedná pouze o výjimečnými případy, jejich děti ji hodnotí jako projev nevzdělanosti, tedy jako něco naprosto nehodné jejich pozornosti. A přesně v takovém duchu hovoří i Majka. *„Tak třeba jsme bydleli na vesnici, a vždycky, když jsme přijeli na autobus, tak jsme musel jít ještě kilometr pěšky domů a tam byla ta naše vesnička, tak asi pět, deset domečků. A bydleli tam takový hoši, takový zbohatlíci, že rodiče vyhráli sazku nebo co, takový hrozně tlustý...a oni si nás dobírali, že jsme Vietnamky a zpívali takový to tìnk tònk. A my jsme se jim se ségrou hrozně smáli, protože oni přišli, neměli vůbec žádný vzdělání, byli hrozně hloupí, tak my jsme je brali tak, že to není výsměch. Kdyby to byl nějaký vzdělaný člověk na gymplu, tak bych si to možná brala osobně, ale prostě kluk, který propadával ze školy, ze základky, tak to jsem nebrala.⁹⁰“*

Hodnocení xenofobních projevů s odvoláním se na absenci inteligence odpovídá schématu myšlení vietnamských dívek ctících vzdělanost. A i proto období, kdy se musely vyrovnávat s xenofobními narážkami se týká většinou jen základní školy. Nástup na gymnázium chápe většina informátorek jako změnu společenského klimatu k lepšímu, tolerantnějšímu, tedy inteligentnějšímu. *„Změnilo se to na gymplu, tam už byli lidi inteligentnější. A prostě žádný žertíčky na téma šikmých očí a tak, takže na gymplu se to už docela zlepšilo⁹¹.“* Na otázku, jak se něco takového dalo vydržet pak krom českých přátel a jejich podpory, přicházejí s vlastní úvahou. *„Já jsem to brala tak, že jsem je spíš litovala, že asi ještě dost nevyrostli, aby mohli sami přemýšlet.“* A Majku doplňuje se svým pohledem na xenofobii Hanka. *„Šlo o to se ubránit a vzít to tak, že jsem jiná a oni to můžou pochopit a nemusí to pochopit.“*

---

⁸⁹ BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) Kultura společnost tradice II. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.s. 134

⁹⁰ „No já jsem si o těch dětech myslela, že to jsou blbci. Já jsem si vyloženě řekla, že jsou fakt blbí, že to fakt není normální.“LINH

⁹¹ „Oni už byli starší na tom gymplu a byli rozumější lidi, takže žádný nadávky nebo odsuzování.“LINH

3. PRŮNIK KULTUR

3.1. Bikulturalita

Pro název kapitoly jsem zvolila název Průnik kultur, protože pojem bikulturalita není mezi badateli jasně formulován a potvrzen.

Bikulturalita jako pojem se totiž dá dost těžko definovat, respektive většina badatelů má s jejím vymezením a především používáním velký problém. Pojem bikulturalita totiž znamená, že imigranti si odmítají vybrat rezolutně mezi svým vlastním kulturním dědictvím nebo osvojením jiné kultury. Mohou si proto vytvořit úplnou bikulturalitu a bilingvnost. *„Imigranti chtějí často dvojitou kulturní identitu raději než zřeknutí se jedné pro tu druhou. Cítí se sebejistí, oni i jejich děti dokonale umí přepínat mezi jednotlivými kulturami a jejich jazyky. Přímou se neidentifikují jen se svou kulturou nebo tou majoritní společností, ale sdílejí více společných znaků v oblasti jazyka, pohledu na život, používání symbolů.“*⁹² Podle kritiků bikulturality to ale v důsledku znamená určitou schizofrenii, pro ty, kteří se chtějí stát biculturními. Člověk totiž přijímá hodnoty, postoje a významy své vlastní kultury, které si pevně zakóduje a na základě nich pak jedná. Bikulturalita by pak znamenala naprosté zmatení a prakticky rozdvojení takové biculturní osobnosti. Na závěr a zároveň na úvod následující kapitoly možná dodám zhodnocení Tran, která reagovala na otázku, jak se do jejího života promítají česká a vietnamská kultura. *„Tak všechny ty české věci, ty tradiční jsem znala ze školy nebo z družiny, ale nikdy ne doma. Doma jsme pořád udržovali vietnamskou kulturu, ale když člověk vyrůstá v těch dvou prostředích, tak mu to přijde úplně normální. Mně to přišlo normální, že takhle to má být.“*

3.2. Vietnamská rodina

Vietnamské rodiny v českém prostředí striktně dodržují nepsané zákony a tradice, které charakterizují vietnamskou rodinu. *„U dětí se automaticky předpokládá absolutní podřízenost starším osobám, tedy rodičům, ale i starším sourozencům. Proto má být vietnamské dítě především poslušné, dobře se učit a pomáhat rodičům a pomáhat s výchovou mladších sourozenců. Tedy priority, které se mohou snažit prosazovat i čeští rodiče s tím rozdílem, že vietnamské děti jsou opravdu poslušnější a ctí autoritu rodičů.“*⁹³

---

⁹² LAMBERT, W. E., MOGHADDAM, F. M., SORIN, J., SORIN, S. „Assimilation vs. Multiculturalism: Views from a Community in France.” Sociological Forum 5 (3): 1990, s. 387 – 411.

⁹³ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy. 2003.

Největší rozdíl mezi českou a vietnamskou rodinou pak najdeme v intenzitě vztahů mezi jednotlivými členy a rolemi vyplývajícími z dané hierarchie. „*Táta má tu roli, máma má tu roli, nejstarší tu roli a když se to všechno skloubí dohromady, tak to funguje. My máme úplně jinou mentalitu, jiný myšlení.*“ HANKA

Rodina je ve vietnamské tradici základním stavebním kamenem celé společnosti.⁹⁴ I přesto, že základem je rodina nukleární tedy tvořená příslušníky dvou generací, současné rodinné vztahy ve Vietnamu jsou velmi těsné i mezi vzdálenějším příbuzenstvím. Tento koncept sdílají i informátorky. „*My jsme vychovaní v tom, že žijeme v rodině a naše rodina to není jenom já, táta, máma ale trochu širší rodina. Máme trochu jiné chápání pro rodinu.*“ LENKA

Informátorky se shodují, že vietnamské rodině vládne muž, tedy otec, jemuž jsou všichni povinováni poslušností a to i přesto, že ve Vietnamu je znatelná silná tradice matriarchální kultury⁹⁵. A právě poslušnost a respekt k rodičům a jejich rozhodnutím, jsou typickým znakem vietnamské rodiny. Základem každého ze vztahů informátorek k jejich rodičům je pokora, úcta a uvědomění si toho, co pro ně rodiče udělali. „*Když to tak vezmu, tak oni vlastně pracovali kvůli nám, abychom měli budoucnost, abychom měli obživu, abychom mohla studovat.*“ HUYEN

3.2.1. Rodinné vztahy

Vietnamská rodina je na základě výpovědi informátorek založená na několika pilířích – rozdělení jednotlivých rolí, blízkost rodinných vazeb a udržování tradic. Tmelícím prvkem je pak v některých případech snaha rodičů o dodržování vietnamštiny ve vzájemné komunikaci v rodině.

Z rozdělení rolí ve vietnamské rodině pak vyplývají dané povinnosti a závazky pro jednotlivé členy. Úkolem dětí bylo starat se o domácnost. Takovou roli měla větší informátorek a denní režim, jak o něm hovoří Majka, pak nebyl výjimkou. „*Moje povinnost, když jsem ještě žila s rodiči byla postarat se o domácnost, naši vydělávali a já jsem se starala o svého brášku malého a dycky musela být večere ve stejnou dobu připravená, dycky jsem po večeri uklidila, umyla nádobí. V životě bych si nemyslela, že to nemám dělat.*“⁹⁶

---

⁹⁴ „*V konfuciánském pojetí společnosti zaujímala rodina nesmírně důležité místo. Patriarchální rodina měla totiž být každému blízkým a srozumitelným prototypem celé společnosti a spolehlivou buňkou.*“ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.s. 156

⁹⁵ „*Mužův příkaz neznamená tolik, jako ženin gong.*“ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.s.166.

⁹⁶ „*Já vlastně už na druhém stupni, jak jsem neměla paní na hlídání, tak jsem přišla domů, šla jsem uklidit, nakoupit, uvařila jsem rodičům večeri a šla jsem se učit a takhle to běželo až do teďka, než jsem šla na vejšku. Rodina je pro mě pořád na první místě.*“ HUYEN

Svou roli přijímají všechny informátorky jako přirozenou věc. Péči o domácnost a s ní spojené povinnosti nevnímají jako vlastní omezení nebo obětování se pro rodinu. „*Pro mě to bylo normální, já jsem to brala jako zodpovědnost, já jsem byla z rodiny nejstarší, měla jsem dva mladší sourozence, tak jsem musela...Já jsem šla ze školy domů, vyzvedla buď ségru ze školky nebo z družiny, brášku...*“ HANKA

Informátorky zdůrazňují blízkost rodinných vazeb, kterou vnímaly v porovnání s českými poměry jako poněkud nestandardní. Především vztah mezi sourozenci je pro informátorky prioritou.

„*Stejně jako všechny rodinné vztahy, jsou úzce spjaté, sourozenec bude vždycky sourozenec, ať se stane cokoli a ať seš v jakékoliv tísní, tak on musí být na prvním místě. I kdybych se jakkoliv pohádala s bráško, tak kdykoliv bude on potřebovat pomoci, tak já dycky budu muset být po jeho boku*“⁹⁷. MAJKA

Dodržování tradic a svátků je dalším spojujícím článkem ve vietnamské rodině. Informátorky to chápou jako typický znak uchování vlastní kultury v českém prostředí a hovoří o znalosti jednotlivých rituálů. Nositeli těchto tradic jsou ve všech případech rodiče. „*Rodiče tradice dodržují stoprocentně, modlí se. A u nás musí dodržovat ne výročí svatby, ale výročí smrti nebo děti, když se narodí, tak první měsíc, první rok, to se slaví u nás úplně ve velkém*“⁹⁸. HUYEN

3.2.2. Komunikační kód v rodině

Ve vietnamských rodinách žijících v České republice existují dva koncepty vzájemné komunikace založené na používání češtiny a vietnamštiny. To jak se bude v rodině komunikovat, tedy v jakém jazyce, hodně záleží i na přístupu rodičů a ten je podle Jirasové různorodý. „*Někteří nechtějí, aby jejich dítě ztratilo kontakt s Vietnamem a vietnamštinou, druzí se snaží, aby jejich děti, co nejlépe zapadly*“⁹⁹.

Rodiče informátorek ve většině případů chápou udržování vietnamštiny jako jeden z aspektů zachování vlastní kultury. I proto preferují používání vietnamštiny ve vzájemné komunikaci jako způsob udržení kontaktu s Vietnamem. I přesto u některých informátorek

---

„*Pro mě to bylo normální, já jsem to brala jako zodpovědnost, já jsem byla z rodiny nejstarší, měla jsem dva mladší sourozence, tak jsem musela...Já jsem šla ze školy domů, vyzvedla buď ségru ze školky nebo z družiny, brášku...*“ HANKA

⁹⁷ „*U nás prostě sourozenec jakmile o půlnoci zavolá, že něco potřebuje, tak okamžitě jeho problém je můj problém.*“ MAJKA

⁹⁸ „*Tradice vietnamský dodržujeme furt, i nás to učí, třeba kult předků, to, že se musí nakoupit, uvařit a jak se to má připravit, co při tom říkat, tak to nás naučila.*“

⁹⁹ JIRASOVÁ Martina. Vietnamské děti mezi námi. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

převažuje potřeba vyjadřování se v češtině k urychlení komunikace se sourozencem. Ve vietnamských rodinách proto může být velmi obvyklé zvolení dvojjazyčné, tedy bilingvní komunikace¹⁰⁰. „S rodičem mluvíme vietnamsky a se sestrou už mluvíme česky, ale někdy i vietnamsky. Ale spíš česky, protože nám to přijde rychlejší, ale rodiče chtějí, abychom na sebe mluvili vietnamsky, abychom si udrželi ten jazyk, abychom udrželi ten kontakt s Vietnamem. Hlavně sestra sem přijela, když byla úplně malá a doteď neumí perfektně psát ani číst vietnamsky¹⁰¹.“ NGA

Jedna z informátorek ale tuto strategii nepotvrzuje a se starším bratrem mluví zásadně vietnamsky. Nejen že požadavek rodičů na používání vietnamštiny v rodinné komunikaci akceptuje, ale představa používání češtiny v komunikaci s rodiči nebo sourozencem je pro ni nepřijatelná. „Já nedokážu mluvit s bráchou ani s rodičema česky. Třeba moje nejlepší kamarádka to je Vietnamka, ona se svým bráchou komunikuje běžně česky, oni když neví to slovo česky, tak to řeknou vietnamsky. Ale u nás je to právě naopak, že já s bráchou neumím vůbec mluvit česky, protože mně to přijde úplně jiný, abych já s bratrem mluvila česky.“ LINH

3.3. Vietnamská výchova

Vietnamská výchova je úzce spojená s vietnamskými tradicemi vycházejícími s konfucianstvím a tak se pojem výchovy a tradic vlastně prolíná. Úcta ke starším je základním principem vietnamské kultury. Je tedy přirozené, že je nedílnou součástí vietnamské výchovy. A tak to vnímají i všechny informátorky. „Mám úctu ke starším lidem, úplně ke všem starším lidem.“ NGA

Z přirozené úcty ke starším lidem a autoritám, vyplývá i vztah vietnamských dětí k rodičům. Informátorky hovoří o striktně daných pravidlech a určitých mantinelech, které by se nikdy neodvážily překročit v rámci vietnamské výchovy. „Vietnamské děti v rodině nesmí na své rodiče ani křiknout, to nesmí, a nadávat, to už vůbec ne. Když rodiče něco říkají, tak to musí poslouchat a děti by si taky měly vážit svých rodičů.“ LUU LI

I když taková pravidla působí v českém prostředí idealisticky, ve vietnamské rodině platí a teorie se tu shoduje s praxí.

---

¹⁰⁰ „Bilingvní jedinec je ten, který disponuje kompetencí v jiném než mateřském jazyce, alespoň v jedné z těchto lingvistických oblastí porozumění, mluvení, čtení ,psaní.“ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s.40

¹⁰¹ „Téměř všechny vietnamské děti žijící v České republice do 15 let neumí číst a psát vietnamsky, neznají svoji kulturu a tradice. Vietnamsky hovoří jako cizinci.“ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 36

Většina informátorek vnímá zásady vietnamské výchovy jako něco přirozeného a své rodiče ctí a poslouchá. V kontextu liberálnější, české výchovy si například Nga uvědomuje přisnost vlastních rodičů, i přesto ji akceptuje. *„Mám větší úctu k rodičům, nemluví o nich špatně a oni jsou i přísní a moc mě nepouští ven, ale já to chápu tak, že myslí na moje dobro a ne nějak špatně.“* NGA

Podle Majky pak právě chování vietnamských dětí velmi často otevíralo dveře do světa dospělých, kde bylo oceněno. *„Hlavně dospělí na mě koukali jinak a brali mě víc než děti. V podstatě to bylo ve vyjadřování a hlavně v komunikaci s profesory, učitelkami. V životě bych si nedovolila vykřiknout něco, pokud bych nedostala slovo a už vůbec bych se neodvážila říct něco sprostého na paní učitelku.“*

3.3.1. Absence rodičů

Daná pravidla vietnamské výchovy byla dodržována a respektována informátorkami i za nepřítomnosti rodičů. Vietnamští rodiče totiž většinu času trávili v práci. V počátcích se jednalo převážně o stánkový prodej na tržnici i mimo ni. Informátorky se s nimi proto vídaly jen sporadicky. (viz. kapitola 2.1.)

S nepřítomností rodičů během dětství a dospívání se popraly informátorky po svém. Všechny se pozastavují nad tím, jak jim rodiče mohli vštípit takovou kázeň, když je prakticky nevidali. *„Na to jak se nám rodiče málo věnovali, tak jsme dostali takovej striktní režim, prostě nevím, jak bych to řekla...třeba se umíme chovat ke starším.“* LINH

Příklady neposlušnosti a nerespektování daných zásad jako v případě Tran jsou spíš výjimkou. *„V té době, kdy jsem měla být doma, jsem byla doma, ale uměla jsem to pokaždé uhrát. Když jsem měla přijít ve dvě, tak jsem přišla ve čtyři, rodiče ani nevěděli, v kolik vlastně mám přijít, ale když potřebovali pomoc, tak jsem tam byla. Rodiče mě měli pořád za takovou hodnou holčičku, že jsem všechno splnila, známky byly výborný.“*

3.3.1.1. Pomoc na tržnici

Tržnice byly pro některé informátorky jediným místem, kde se mohly s rodiči potkávat. Často je pro ně ale spojená s velmi citlivými vzpomínkami na dobu, kdy rodičům musely na tržnici pomáhat. Někteří rodiče to po svých dcerách nevyžadovali, protože prioritou pro ně bylo studium. Naopak pro některé informátorky to byla rodinná povinnost a vzpomínají na to negativně.

Například Trang, svoje chvíle na tržnici přímo nenáviděla. *„Říkali, že musím pomáhat, já jsem to smrtelně nenáviděla a proto jsem se taky přihlásila na nejvíc možných kroužků,*

abych se zbavila toho prodávání na trhu. Řekněte dvanáctiletými dítěti, aby pracovalo, ale takový nutkání ve mně říkalo, že bych měla, že je tam mamka sama.“

Pro další z informátek je zase práce na tržnici spojená s letními prázdninami. Zatímco české děti si užívají volného času bez školních povinností nebo dovolené s rodiči, Tran musela pomáhat na tržnici. Nezískala tak žádné zážitky, o které by se mohla se spolužáky první den školního roku podělit. A to vnímala jako překážku v začlenění do školního kolektivu. *„Všichni se hrozně těšili na prázdniny, já jsem se netěšila, protože jsem věděla, že prázdniny znamenají, že rodiče pořád pracují a já stejně nikam nemůžu, protože o mě mají strach. Nanejvýš jim budu pomáhat prodávat. A když se učitelky ptali, kde jsme byli o prázdninách tak to bylo nejhorší, protože my jsme nikde nebyli.“*

3.4. Česká rodina

Rozdíly ve výchově a chování v českých rodinách jsou pro všechny informátorky zajímavým tématem k zamyšlení. U svých vrstevníků nacházejí zásadní odlišnosti nejen ve výchově ale i zákonitostech rodinného života. Vietnamská rodina a výchova stojí na pevných základech konfuciánských tradic a hodnoty jako je úcta ke staršímu a poslušnost jsou tu naprosto zásadní. I proto zaměřovaly všechny informátorky svou pozornost právě na tyto rozdíly. viz. kapitola 3.3.)

3.4.1. Vztahy v české rodině

Všechny informátorky se shodují na tom, že vzájemné vztahy v české rodině působí přátelštějším a otevřenějším dojmem. České děti pak mají podle výpovědi informátek ke svým rodičům o něco blíže než ty vietnamské. Odůvodňující to i tím, že čeští rodiče se svými dětmi tráví víc času. *„Takový ty zvyky, že třeba brávali svoje děti ven, naši ne, protože pořád pracovali. Čeští rodiče se věnovali víc svým dětem, protože pracovali jenom do určitý doby, odcházeli dýl do práce, připravovali svačiny, naši tohle nedělali.“*LINH

Otevřenější vztahy českých dětí s rodiči pak podle informátek otevírají možnosti pro vzájemnou diskusi a konfrontaci názorů. Ve vietnamské rodině něco naprosto nepřijatelného. Informátorky by nenapadlo rodičům odmítnout, odporovat jim nebo se s nimi dokonce hádat a prosazovat své postoje. *„Už malý děti u nás nedovedou zařvat nebo odporovat rodičům. Ale přijde mi, že český děti to je úplně jiné. Když něco nechci, tak to nechci a prostě si za tím stojím. Kdežto my se musíme podřídít rodičům. Kdežto u té kámošky, mamka jí řekla pojď*

domů a ona: „Ně ještě tady budu chvílku, ale mně když mamka řekne pojd' domů, tak musím.“¹⁰²“HANKA

Zatímco ve vietnamské rodině je už pouhý pozdrav projevem úcty a slušnosti, v české rodině to tak není. „Že vůbec my už i v tom našem jazyce máme úctu k rodičům v tom, jak je oslovíme, kdežto v češtině mamce řekla normálně, hele pojd' sem, udělej mi to a u nás se musí prosit mami prosím pojd' sem a pomoz mi s tímhle úkolem.“HANKA

Nejen úvodní pozdrav ve vietnamské rodině je projevem úcty k rodičům. O tom hovoří další informátorka. „U nás je to tak že pozdravíš a pokud zrovna něco naši dělají, tak to první, co tě musí napadnout, že jim půjdu pomoci a to v českých domácnostech nefunguje.“ MAJKA

3.4.2. Pomoc v domácnosti

Zatímco všechny informátorky vnímají pomoc rodičům a práci v domácnosti jako samozřejmost a nikdy by je nenapadlo svoji roli v rodině zpochybňovat, v českých domácnostech tomu tak není. „U nás je docela samozřejmost, že pomáháš, u nás je úplně běžná věc, že přijdeš domů, umeješ nádobí a potom si můžeš dělat co chceš, ale třeba ty český děti, přišli domů, rodiče jim řekli umyjte nádobí a oni to neudělají.“LINH

Na rozdíl od české rodiny informátorky často přebíraly v nepřítomnosti rodičů jejich role. Především v pomoci v domácnosti a péči o sourozence. Jak potvrzuje Hanka, od českých vrstevníků je pak často odlišovala míra odpovědnosti, kterou na ně rodiče kladli. „My jsme byli takový zodpovědnější, my jsme se měli starat o domácnost, o sourozence, když rodiče pracovali. To je ten největší rozdíl, co tady vidím. Když rodiče pracují, tak ty děti se musí postarat o všechno ostatní, o domácnost, vařit sourozencům, starat se o ně.“HANKA

3.4.3. Navštěvování

K vytvoření názoru na to, jak to v české domácnosti chodí a jak fungují vztahy v české rodině, přispělo navštěvování. Četnost návštěv v českých domácnostech pak taky ovlivnilo, zda měli sami vietnamští rodiče české přátele a navštěvovali je.

Někteří vietnamští rodiče měli hodně českých přátel a navzájem se navštěvovali. V případě Majky dokonce společně slavili narozeniny i vánoce. To vedlo k tomu, že i ona sama trávila v českých domácnostech více času než ostatní informátorky.

---

¹⁰² „No kamarádky mi říkaly, proč to neřekneš, že tam nechceš a tam nejdeš, že máš jiný věci doma, ale ty jo já nemůžu přece, ona je tam (na tržnici) sám taťka nebo mamka, nevím něco ve mně bylo, abych tam nebyli sama.“TRANG

Pokud ovšem vietnamští rodiče udržovali kontakt převážně s vietnamskými přáteli, dostaly se i samotné informátorky do českých domácností minimálně. *„Do českých rodin jsem moc nechodila a když, tak dycky jenom na chvilku., k těm vietnamským ale klidně na delší dobu, klidně tam i přespim.“*NGA

Návštěva české domácnosti by ale neměla změnit osvojené způsoby chování vyplývající z vietnamských tradic. Jak říká, její rodiče vždy kladli důraz na to, aby nikdy nezapomněla, že je Vietnamka. *„Ty tradice, které neodmyslitelně patří k nám se musí dodržovat, takže v podstatě takový věci, že chodíš na návštěvu nesmí ovlivnit to, že se musíš chovat jako Vietnamka. To, že přijdeš do české společnosti neznamena, že se musíš chovat jako Čech.“* MAJKA

Rozdíly ve výchově i chování českých a vietnamských dětí jsou pak podle Linh znatelné při každé z návštěv v české domácnosti. *„Český dítě, když přijde do české rodiny, tak si prostě skočí na gauč a třeba se tam dívá na televizi. Zatímco já si stoupnu, trochu se porozhlédnu a asi i počkám, až mě někdo vyzve, abych si sedla. Pak si teprve dovolím sednout a třeba jako dítě jsem si v životě nedovolila jít sama pro pití a tak.“*

Některé informátorky vzpomínají na návštěvy v české rodině, které pro ně nebyly úplně nejpříjemnější. Zkušenost Lenky působí i na české poměry velmi nezvykle. Přispěla ale k ovlivnění jejího pohledu a názoru na českou domácnost. *„Byla to taková chaotická rodina...třeba se v pohodě svlékli, já nevím táta se tam svlíknul nebo brácha, mně to přišlo trošku divný, protože tohle se ve Vietnamu nedělá, že by se jako maminka svlékla do kalhotek a procházela se takhle po celým bytě, když je tam návštěva. Možná mě brali jako dítě, ale mně to teda přišlo divný.“* LENKA Takové chování bylo zřejmě ale pro rodinu přirozené a vůbec si neuvědomovala, že informátorce zvyklé na odlišné rodinné prostředí způsobuje kulturní šok. Zároveň to můžeme interpretovat jako vyjádření důvěry vůči informátorce, která mohla být vnímána jako součást rodiny.

Naopak Linh hovoří o naprosto odlišné zkušenosti. *„Sice nic neříkali, ale nebylo to takový otevřený. Když jsem chodila do český domácnosti, necítla jsem se tam tak dobře, jako když bych si já vodila kamarádky domů.“*

3.4.4. Přespávání

Sama si dobře vzpomínám na to, jak atraktivní bylo, když mi rodiče dovolili přespát u nějaké kamarádky. Myslím, že to patří k běžné české pubertální zkušenosti. Ve vietnamských rodinách je přespávání spíše výjimečnou záležitostí. V případě přespání v české domácnosti platil pro vietnamské dívky většinou úplný zákaz.

Většina informátorek se setkala se situací, kdy musely českým vrstevníkům vysvětlovat, proč u nich doma nemůžou přespat. Vietnamští rodiče svoje rozhodnutí většinou vysvětlovali jednoduše. „*Člověk má svůj domov, tak se má každý vrátit domů.*“ TRANG
Pro vietnamské rodiče bylo nepochopitelné, proč by mělo jejich dítě strávit noc u někoho cizího, když má vlastní domov. „*Protože ty máš dům že jo, tak proč by jsi musel přespávat u nějakého známého. Když nebudu počítat daleké cesty, tak abych přespala noc u kamarádky a pak s ní šla do školy tak to taky ne.*“ LUU LI

Některé informátorky pak po důvodech takového zákazu ani nepátraly. „*Na to jsem se nikdy nezeptala, proč je to nevhodné. Respektovala jsem to, že táta mi to nedovolí, tak to nebudu dělat.*“ LINH

U některých rodičů je zákaz přespávání podnícen nedůvěrou nebo strachem o dítě. Jak potvrzuje Nga, její rodiče si dokonce ověřují všechny návštěvy, i přesto, že jde pouze o ty vietnamské. „*Když chci přespat u vietnamský kamarádky, tak zavolaj její mámě a domluví se, aby se ujistili, že tam jsem a ne že jsem na nějaký diskotéce.*“

Lenka hovoří v případě svých rodičů hlavně o strachu o její bezpečí. „*Když jsem byla trochu větší a chtěla jsem jít někam s tou kamarádkou, tak mě tam vždycky odvezli a pak si pro mě přijeli. Já jsem u ní nepřespala na noc, protože se o mě strašně báli. Nemohla jsem třeba ani jezdit na výlety, kde se přespávalo, protože se báli, že by se mi mohlo něco stát.*“

3.5. Česká domácnost

Názory informátorek na české domácnosti vyplývají z vlastních zkušeností, které se často lišily. Vzhledem k tomu, že měly spíš omezený okruh přátel, neměly možnost vytvořit si obecnou představu o tom, jak to v české domácnosti vypadá¹⁰³. Na první pohled vypadaly české domácnosti podle informátorek zcela rozdílně.

3.5.1. Co tam dělá ta váza

První dojem z české domácnosti byl u některých informátorek ovlivněn odlišným uspořádáním bytu i jeho vybavení. „*Jak je ten nábytek, to zařízení, jak je jinak postavený, co k čemu slouží, že mi používáme úplně jiné věci, že jo. No a teďko no já nevím, co tam dělá ta váza, jako že tam nepatří, přišlo mi to úplně jiný.*“ LINH

Některé z informátorek mají českou domácnost spojenou s určitým řádem, který tam panoval a který ve vlastním domově postrádaly. „*Všechno muselo být srovnané, ale mně se to*

---

¹⁰³ Většina informátorek popsala svojí zkušenost a vzápětí dodala buďto, že nešlo o normální rodinu (v případě neúplné rodiny), nebo že šlo jen o jednu. Pozn.z.r.

líbilo, protože jak jsem vyrůstala sama, tak to bylo všechno takový svobodný a teď to muselo mít takový řád a pořádek, tak to se mi líbilo.“ TRANG

Na jiné pak zapůsobil pořádek a čistota, které se pro ně staly symbolem české domácnosti. *„V český domácnosti je dycky pořádek, že hračky nebo prach, že je to tam dycky uklizený, kdežto mamka celý den pracovala a pak když přišla domů, tak byla unavená a nemohla nic dělat. A tak jsme to museli dělat i my a to si myslím, že jsem zavedla i u nás doma. Mám prostě takový to, tohle patří sem, tak to bude tady. Když srovnám naši domácnost tady a ve Vietnamu, tak tam všechno může ležet všude, nic nemá řád.“*HANKA

3.6. Pocity a vnitřní integrace

Po určité době a intenzivním kontaktu s českou majoritou všechny informátorky vyzozorovaly a začaly pociťovat kulturní i sociální odlišnosti. Vnímaly rozdílný přístup českých rodičů ke svým dětem. Stejně chování u svých rodičů totiž nenacházely. Nedostatek pozornosti v nich pak vyvolával pocity lítosti nebo křivdy. *„Bylo to smutný a cejtla jsem se ublíženě, že se o mě nezajímali. Bylo to tím, že u českých dětí to bylo jinak. Viděla jsem, že chodili na výlety, do zoo, jezdili na dovolenou...“*TRAN

3.6.1. Závist

Závistí svůj pocit pojmenovaly jen některé z informátorek. Tran záviděla dětem hlavně hračky. Její rodiče je totiž vůbec nekupovali. Už jako dítě ale chápala, že na hračkách nezávisí kvalita jejího způsobu života. *„Chápala jsem, že to není jenom o hračkách nebo o tom, že si můžu někam zajet, ale jsme tady proto, že jsme se měli hůř ve Vietnamu.“*TRAN

Lenka českým dětem záviděla hlavně volnost, kterou měly. Sama totiž byla a dosud je pod neustálým dohledem rodičů. To vnímala jako omezování možnosti žít podle svého. *„Můj táta dělá předsedu vietnamského svazu v té oblasti, takže všechno se k němu doneslo. Já jsem nikdy nic nesměla, protože jsem věděla, že se na to přijde. Vždycky mě viděl někdo známe.“*

3.6.2. Nedostatek pozornosti

Ve vietnamské rodině se o výchovu dětí starají matky. Z toho vyplývá, že ve vzpomínkách na dětství velmi často figuruje ve vyprávění právě jen matka. Otec jako živitel rodiny zasahoval do výchovy informátorek pouze jako přirozená autorita. Dívky si nedokázaly často najít k otci cestu a na formální úrovni úcty a poslušnosti pak velmi často vzájemných vztah skončil. Většina informátorek měla už od příchodu do České republiky bližší vztah s matkou, některým otec nikdy nechyběl. Hanka potvrzuje, že nezájem otce se jí nijak osobně nedotýkal. *„Taťka se o nás o děti jako moc nezajímal, jeho úkolem v rodině bylo*

vydělávat tak vydělával, ale co dělají děti, tak to má na starost mamka. Já měla mamku a to mi stačilo.“

Reakce na nedostatek pozornosti ze strany rodičů v době puberty a z toho plynoucí důsledky, mohly být nejrůznější. Žádná z informátorek se ale nezačala chovat rizikově, tedy na sebe upozorňovat nejrůznějšími způsoby, jak je definují například adiktologové.

Jediná Huyen otevřeně přiznala, že rodičům nedostatek pozornosti vyčítá. Dokonce překročila přirozenou mez danou vietnamskou výchovou a s matkou se jednou dokonce pohádala. *„Celý život jsem si všechno musela dělat sama, rozhodovala jsem o všem sama a ona mi najednou vyčetla, že se jí nesvěřuju. Tak jsem jí řekla, že takhle si mě vychovala. Vždycky jsem si musela vystačit sama.“* Zároveň však Huyen takové chování svých rodičů chápe.

Zaneprázdněnost rodičů vyvolávala u informátorek smíšené pocity, převažuje mezi nimi lítost. Velmi intenzivně prožívala nedostatek zájmu svých právě Huyen. *„Strašně mě to mrzelo, brečela jsem po večerech, že na mě rodiče nemají čas. Že rodiče nedokázali ocenit to, co jsem vždycky dokázala. Bylo to pro ně samozřejmý, nikdy neřekli: „Jééé tys byla druhá v olympiádě.“*

Nedostatkem pozornosti ze strany rodičů informátorky většinou v danou chvíli přijaly jako realitu, se kterou se musely vypořádat. *„Když jsme byly ve Vietnamu, tak jsme byly já, mamka a ségra, byly jsme pořád spolu a teď jsem měla být odloučená, a vidět jí jednou za čas, to bylo strašný. Ale chtěla jsem být blízko mámy, ani mě nenapadlo to nevydržet.“* HANKA

S odstupem času vnímají některé informátorky dřívější tvrdé podmínky jako pozitivní. *„V podstatě dneska, když se na to zpětně dívám, tak děkuju bohu, že to přišlo v tu chvíli, protože mě to udrželo v tom, že jsem taková jaká jsem a jsem připravená na život víc než ty děti, co měly pohodové dětství.“* MAJKA

3.7. Dospívání

Dospívání definuje většina informátorek jako velmi obtížné období. Právě tehdy totiž docházelo ke konfrontaci jejich role v rodině s rolí ve vrstevnické skupině. Pro informátorky to pak znamenalo přísnou sebedisciplínu a často i odříkání. *„V té pubertě to bylo asi nejhorší, protože česká komunita, to už jsou první lásky a takhle, já jsem neměla tu možnost, musela*

*jsem zůstat doma a hlídat sourozence. Nemohla jsem se bavit, musela jsem počkat, než rodiče přijdou domů, aby pohlídali sourozence a pak jsem mohla jít*¹⁰⁴.“HANKA

3.7.1. Zábava a volný čas

První návštěvy hospod a takzvané „paření“ patří ke středoškolskému koloritu a více či méně zasáhlo i život informátorek, které studovaly až na jednu výjimku¹⁰⁵ všechny gymnázium. Vietnamští rodiče obecně sledují chování českých středoškoláků a mládeže s nedůvěrou. Nelíbí se jim, že Češi už od mládí kouří, chodí na diskotéky a pijou alkohol. Tedy všechno to, co je pro vietnamskou kulturu nepřijatelné. Každý projev takového chování u jejich dětí, je pak pro ně jen utvrzením v názoru o českých spolužácích. *„Sestra přišla domů jednou opilá a to je jí patnáct. Ona teď skončila devítku a měli rozlučku a to se neobešlo bez alkoholu a to už začali rodiče rvát, že to má určitě od těch českých spolužáků, že by si sama určitě nedala nic alkoholického.“*

Alkohol a cigarety nejsou ve světě dospívajících Čechů žádnou výjimkou. Naopak jejich užívání může vrstevnickou skupinu nejen spojovat, ale být i jejím udržujícím článkem. Většině informátorek rodiče kontakt s vrstevníky nezakazovali. Některé dle vzoru českých spolužáků zkoušely i kouřit, ale tím jejich pubertální úlety skončily. *„Jednou ve dvanácti jsem zkoušela cigaretu a nic mi to nedalo, tak jsem na to už nikdy nehrábla.“*LINH

Ke konzumování alkoholu sdílí informatorky stejný postoj jako jejich rodiče a alkohol pijí jen v situacích, kdy je to v českém prostředí zvykem jako je například novoroční nebo narozeninový přípitek.

K chození do hospod spojené s pitím alkoholu a kouřením má většina informátorek negativní vztah. Některé to vnímají jako něco úplně zbytečného a hloupého. *„Moji spolužáci začali chodit do hospod a na diskotéky, začali kouřit a hulit a všechno. A mně to přišlo všechno tak hrozně hloupí. Kluci se chtěli asi ukázat, že jsou machři, ale mě to přišlo spíš trapný.“*LUU LI Všechny pak spojuje to, že do hospod s českými spolužáky nechodí, třeba proto, že jim alkohol nechutná. *„Na střední škole se mi hrozně všichni ptali, proč nepiju a já říkám, že mi to nechutná, tak proč bych to dělala.“* LINH

Důvodem toho, že informatorky netrávily volný čas stejně jako jejich vrstevníci, je často plnění domácích povinností vyplývajících z jejich role v rodině. *„To mě v podstatě minulo, protože já i v té době i teď alkohol nevyhledávám a navíc jsem musela po škole domů,*

---

¹⁰⁴ *„Bylo mi to líto, když mi bylo devět, tak se mi narodil bráška. To jsem měla hodně těžký tím, že jsem se o něj musela starat, když byl ještě malinký a do toho ještě domácnost. Tehdy mi bylo líto, že jsem nemohla ven s těma kamarádama.“*MAJKA

¹⁰⁵ Pozn. z. r.:Huyen šla studovat Obchodní akademii

*protože jsem musela splnit nějaké povinnosti a ještě jsem dojížděla. Mměla jsem pevný harmonogram, takže se mi v životě nestalo, že bych si večer po škole zašla do hospody.*¹⁰⁶“MAJKA

Účast na večírcích a noční zábavě se u některých informátorek omezila jen na významné společenské události, jako byl třeba maturitní ples. *„Já jsem nebyla ani jednou pařit, jenom když jsem měla maturák. To rodiče odešli vlastně po překvapení, já jsem tam byla ještě hodinu a pak jsem odešla.“* HUYEN

Výjimkou je pak určitě Trang, která po rozvodu rodičů (na vietnamské poměry velmi výjimečném) zůstala s velmi liberálním otcem. Ten ji pouštěl ven a přál si, aby trávila se spolužáky, co nejvíc času. *„Když jsem řekla, že jdu ven, tak se jenom zeptal, kam jdu a s kým jdu a v kolik se vrátím a to jsem mu dycky řekla a tyhle podmínky jsme dycky splňovali.“*

Naopak Tran rodičům nikdy neříkala, kam a s kým jde. Rodiče se o to prý ani nezajímali. Ze všech informátorek měla nejbouřlivější dospívání, jak sama říká, řešila stejné problémy, jako ostatní (české) holky. *„V osmý třídě, než jsme se přestěhovali, jsem měla takovou partičku, teď, když si zpětně uvědomuju, kdyby sme se neodstěhovali, tak bych na tom byla hůř a možná bych ani nebyla na vejšce, učili jsme se kouřit, byli jsme na vodáku, tam jsme balily kluky...“*

Nejjednodušší přístup k noční zábavě měla Lenka. Její rodiče vlastnili bar s diskotékou a ona tam pomáhala. Jak ale říká, na jinou diskotéku nebo do jiného baru chodit nesměla. *„Když jsme to měli v rodině, tak jsem se tam přišla podívat, ale že bych jela někam do jiného města, tak to určitě by tam bylo omezování, kdybychom neměli ten klub. Protože to je moc... člověk se tam, hrozně zkazí.“*

3.7.2. První rande

Většina informátorek během dětství i dospívání následovala pevně dané role, které vyplývají z uspořádání tradiční vietnamské společnosti a odpovídá jim model vietnamské rodiny. Mimoškolních aktivit se s vrstevníky většinou neúčastnili, protože byly nad rámec jejich povinností a míry odpovědnosti k rodině. Trávení času s českými vrstevníky taky odpoutávalo pozornost od studia, které je pro vietnamské rodiče prioritou. I proto byly jakékoliv kontakty se spolužáky nebo kamarády opačného pohlaví před dokončením studia už předem zapovězené.

---

¹⁰⁶ *„Prostě mě to nelákalo, protože já jsem věděla, co musím nejdřív udělat a že bych v hospodě musela přemýšlet nad tím, že až se vrátím, tak to musím dodělat a to jsem teda nechtěla. Ani dneska mě neláká jít si sednout do hospody, s přáteli jo, kamkoliv, ale pro mě je spíš důležitý s kým jdu, než kam a kdy.“*MAJKA

3.7.2.1. Škola na prvním místě

Příchod do České republiky je pro vietnamské rodiče především spojen s vidinou lepších možností pro své potomky a jejich prosazení se do budoucnosti. *„Oni nás vzali do Čech s tím, že nám chtějí dát lepší budoucnost a když někde něco vyhoří, tak za to může kluk, že holka vzplane, pak se do něj zamiluje a zanechá všeho, školy a bude z ní nula.“*LINH

Jakýkoliv rušivý element na cestě k získání vysokoškolského titulu, je z pohledu rodičů nepřijatelný. A to se vztahuje i na navazování hlubších citových vazeb s vrstevníky opačného pohlaví. *„Byla jsem pro ně ještě malá na to, abych se mohla věnovat nějakým vztahům. Abych nejdřív dostudovala a pak se věnovala vztahům ,protože oni to tak měli a brali se, až když měli školu za sebou.“*MAJKA

V některých případech byl postoj rodičů velmi radikální. *„To byla jedna věc, kterou mi rodiče zakázali. Běda ti, máš úplný zákaz, pudeš z baráku, jestli budeš s někým chodit takhle mladá, dokud nebudeš mít školu. Takže to znamená, že ve 27 až dodělám vejšku, můžu s někým začít chodit a plánovala jsem si, že tak tři roky s nim budu chodit a až pak založím rodinu. Takže teprve ve třiceti budu mít první děti.“* HUYEN

Jedním z aspektů vyhraněného postoje rodičů vůči potenciálním partnerským vztahům je i vietnamská tradice. Přivést si domů partnera, tedy představit ho rodičům, už znamená jasný závazek do budoucnosti. *„Přivést si někoho domů to znamená mít s ním něco vážného. Vlastně naši to berou tak, že když studuju, tak mám studovat.“*LENKA

I přesto najdeme mezi informátorkami výjimky, které nemusely čelit obavám a přísnému dozoru ze strany rodičů. Trang žila po rozvodu pouze s otcem, který se snažil její kontakt s vrstevníky naopak co nejvíce umožnit. Jeho výchova pak v kontextu ostatních vietnamských rodičů působí více než liberálně. *„Myslím, že v tomhle věku se rodiče bojí, jestli holky maj kluka nebo tak a řekla jsem mu po pravdě, co a jak, a proto se mě nebál někam pustit.“*

Trávení volného času s českými vrstevníky za souhlasného dozoru rodičů pak rozhodně není pravidlem. Připomíná spíše model české rodičovské výchovy, která je podle některých informátorek znatelně otevřenější než ta vietnamská. Připouští totiž chování, které je z pohledu vietnamských tradic neakceptovatelné. *„Když mi spolužačky nebo spolužáci řeknou, že si přivedli přítele nebo přítelkyni přes noc, to by se u nás prostě v životě nestalo, protože vlastně sex před svatbou prostě ne a nikdo s nikým nesmí chodit. Musíš dodělat vejšku a teprve pak můžeš přemýšlet o nějakém partnerovi.“*NGA

Takový scénář se opakuje prakticky u všech informátorek.

3.7.3. Čeští kluci

Všechny informátorky během svého dospívání přicházely do kontaktu převážně s vrstevníky z české majority. Proto by čeští spolužáci nebo kamarádi měli být logicky potenciálním cílem případné náklonnosti ze strany informátorek. Rozhodující ale byla ve většině případů opět vietnamská kultura a její tradiční vnímání partnerských vztahů. „*Naši mě vždycky vedli k tomu, že musím zachovávat svou kulturu a musím si jednou vzít Vietnamce.*“ MAJKA

Mladé Vietnamky na základě svých kulturních a rasových odlišností vyvolávaly v českých vrstevnících zvýšenou pozornost a působily velmi atraktivně.

„*Já pro ně jsem exotika a oni pro mě jsou exotický, takže to bylo takový vzájemný, sice hezký, ale nikdy jsem nedokázala překousnout tu hranici, že bych s nima mohla chodit. Já jsem to neviděla dál, vim, že naši by mi to nikdy jako neschválili, že bych přivedla domů kluka jako Čecha.*¹⁰⁷“ LENKA

Na české vrstevníky pak nepůsobil jenom atraktivní vzhled informátorek. Někteří oceňovali i mnohem vyspělejší způsob chování a na české poměry ne zcela běžnou odpovědnost. „*Jeho úplně fascinovalo, jak umím česky, jak jsem zodpovědná, protože furt mám jenom na mysli, co sourozenci, aby se jim nic nestalo. Pak, to si vzpomínám, že když jsme spolu začali, tak on si našel úplně všechny informace o Vietnamu, o buddhismu, o naší kultuře a spoustu věcí jsem se od něj dozvěděla, co máme za zvyky.... Ale nevydrželo to.*“ HANKA

I přes kulturní odlišnosti a mnohdy rodičovský zákaz navazovat partnerské vztahy, hovoří některé informátorky o prožitých vztazích s Čechy otevřeně. Zkušenosti s českými kluky má většina z nich. Ve vztazích s Čechy ale nikdy neviděly možnou budoucnost a pevnou vazbu. „*Ale já jsem podvědomě cítila, že to je takový poblouznění, že by to nemohlo fungovat. Nevim prostě žádnéj Čech a doted' jsem se nesečkala s někým, kdo by byl úplně ochotný respektovat moji kulturu. Tam je hrozně důležitý to porozumění mezi tím párem, já si myslím, že hodně rozumím český kultuře, ale já to nerespektuju. Třeba chození i ten způsob randění, mně se víc líbí vietnamský způsob.*“ TRAN

---

¹⁰⁷ „*No taky v pubertě nebo tak na střední se mi líbilo hodně českých kluků, víc než vietnamský. No já s klukama nějak na střední ještě vůbec ne až ve třetíáku, ve čtvrtáku, jo ve druháku jsem měla známosti ale nebylo to tak, že bych sme měli nějaký hlubší vztahy, pro mě to byl dycky jenom kamarád, jsem byla taková jenom ještě takový větší dítě na střední.*“ TRANG

Podobné znaky a zákonitosti, které jsou preferovány ve vietnamských vztazích, pak informátorky hledaly i u českých partnerů. Pokud některá chodila s Čechem, velmi často to bylo proto, že jí připomínal svých chováním Vietnamce. *„Byl hodně specifický, protože povahově nebo náturou připomínal Vietnamce. On to nebyl takový ten typický Čech, co flámoval někde v hospodě, že bral tu holku jako svou holku, že on po hrozně krátké době vztahu začal plánovat normálně budoucnost, což český kluci nedělají. Oni se toho bojí a hlavně on působil jako hodně oddaný člověk a to se taky u českých kluků moc nevidí a tím, jako by byl o hodně blíž než Češi. Třeba typický Čech, pro kterého je ten vztah až na třetím místě, by pro mě nebyl.“* MAJKA

Vůči mužským zástupcům české majority s jejich typickým chováním se většina informátorek vymezuje negativně. *“Češi to maj prostě tak, že tohle je moje záliba, třeba sport – fotbal, tak si jdu zahrát fotbal, ať se děje, co se děje. Nebo - chci někam do ciziny. Tak si odjedu. Ale když už je nějaký vztah mezi Vietnamkou a Vietnamcem, tak na sebe berou větší ohledy.“* TRAN

O to víc si pak informátorky cení jednotlivců, kteří se s tímto přístupem neztotožňují. A nachází u nich spíše prvky vietnamské kultury a s tím související dodržování preferovaných hodnot. Často se jednalo o starší partnery. *„Bylo mi osmnáct a on byl o tři roky starší. Byl takový rozumný nebo jsem dycky měla štěstí na kluky, že byli rozumní, féroví, spravedliví a moudří. A mysleli jsme to tenkrát i vážně a to určitě souvisí i s tím klukem, jaký je.“* TRANG

3.7.4. Vietnamští kluci

Na středních školách bylo zastoupení vietnamských spolužáků minimální. Většina informátorek tak neměla šanci přijít do kontaktu se stejně starými Vietnamci. Pokud k němu přesto došlo, jednalo se většinou o specifickou skupinu pracovních migrantů. Ti na rozdíl od informátorek pobývali v České republice relativně krátkou dobu a jejich priority byly naprosto odlišné. *„Kde jsem vyrůstala nebylo moc vietnamských kluků, kteří by chodili do školy, ale samý pracující, že od rána do večera makaj a nemaj teda moc času a to se mi nelíbilo.“*TRANG

V případě vietnamských partnerů si pak váží hodnot, které ve vztazích české majority nenacházejí.

3.7.4.1. Práví Vietnamci

Informátorky hovoří o dvou skupinách Vietnamců žijících u nás. V té první jsou převážně vietnamští vysokoškoláci z jedenapůlté generace, kteří prošli podobnou životní zkušeností a vývojem v České republice. Informátorky je často staví na úroveň českých

vysokoškoláků a nevidí mezi nimi prakticky žádné rozdíly. *„Když si vezmete Vietnamci, kteří byli už na tom jako já, že už chodili tady do školy a teď jsou třeba na vejšce Pokud to je vietnamskej a českaj kluk, na tý vejše, tak já je neporovnávám, oni jsou už stejný úplně.“*HUYEN

Druhou skupinu tvoří takzvaní „praví Vietnamci“. Pravý Vietnamec je podle výpovědi informátorek ten, který je v České republice dva nebo tři roky a přijel jsem jenom za prací. V současnosti pak počtem převažují první skupinu. Na rozdíl od informátorek mají naprosto odlišné priority a jejich hlavní strategií, je práce a vydělávání peněz. *„Vietnamci, který sem přijedou v mým věku a makaj tady. Ty, co tady makaj musí makat a makat od rána do večera. Ráno v šest vstanou a v devět večer se vrací.“*HUYEN

I přes společnou kulturní zkušenost pak informátorky nenavazují s pravými Vietnamci kontakt. Uvědomují si, že mají více společného s českými vrstevníky. *„Já si myslím, že i úplní Vietnamci, co jsou tady noví, s těma si nemám co říct. To už si mám co říct s českým klukem než s pravým Vietnamcem.“*TRAN

3.7.5. Vietnamské vztahy

I partnerské vztahy mají ve vietnamské kultuře jasně daná pravidla, která vyplývají z obecně platných tradic. Zamilovat se do někoho, znamená strávit s ním celý život. Střídání partnerů je pak ve vietnamském prostředí naprosto nepřipustné. *„Vietnamci jsou strašně háklivý na vyměňování partnerů, zkusit si s někým chodit, nebo se s ním jenom líbat ..a pak to ukončit, to nejde.“* HUYEN

To, co považujeme v české společnosti za běžný projev partnerské náklonnosti, je pro vietnamskou kulturu naprosto nemyslitelné. *“ U nás třeba nemůžete jít po ulici a chytout se nebo obejmout se. To už by byl skandál, že už spolu něco máte, že bude svatba.“*HANKA

Některé informátorky to ale nevnímají jako omezení a vietnamský způsob navazování partnerských vztahů jim vyhovuje. Vietnamští partneři totiž na rozdíl od těch českých působí na první pohled jako kompaktnější pár. *„Češi to mají i takový otevřený, že když někde přijdou tak každý se baví po svém, se svými přáteli. U nás se ale ti přátelé převezmou od toho partnera a oni tím opravdu zpečetí ten svůj vztah, že jim už nic nebrání v tom, aby všude byli spolu. Ty životy se spojí, jak přátelé, tak rodiny se spojí.“*MAJKA

Některé informátorky pak na vietnamských partnerech oceňují i určité materiální zázemí, na které se mohou vždy spolehnout. *„Většinou vietnamský kluci nikdy nenechaj, aby holky za něco platili, takže když se jde spolu do kina, tak ten kluk vždycky zaplatí obědy, úplně všechno. A v českých vztazích to nějak dělíš.“* NGA

3.7.5.1. Věrnost a oddanost

Vietnamští partneři představují pro většinu informátorek určitou jistotu. Nehrozí jim totiž riziko nevěry. Proto si na vietnamských partnerech cení většinou oddanosti. *„Úplně asi největší klad je v oddanosti, že s těma vietnamskýma klukama, co jsem chodila, tak byly oddaný mně a tomu vztahu. Že v podstatě jakmile oni mají vztah, tak pro ně je ten vztah na prvním místě a vždycky bude. Ta holka pro ně bude na prvním místě a jsou asi věrnější.“* MAJKA

Vietnamské vztahy se podle informátorek liší od těch českých především svou stálostí. Není přípustné, aby se dívka seznamovala s více partnery a prožila několik románek předtím, než se usadí. Věrnost proto patří k zásadním hodnotám. *„Myslím, že vietnamští kluci jsou věrnější, drží víc tu lásku a starají se víc o rodinu.“* LUU LI

3.8. Výběr partnera

Partnerské vztahy jsou ve vietnamském pojetí zásadně ovlivněny kulturou a danými tradicemi, které zároveň předurčují výběr budoucího partnera. *„Rodiče nás, mě i ségru vedou k tomu, abychom si vybíraly mezi svojí komunitou.“* HANKA

O svobodě a rozhodování podle vlastního uvážení a vkusu, tedy například možnosti přivést si domů českého přítele, se v případě vietnamských dívek nedá skoro vůbec mluvit. *„Naši by mi to nikdy neschválili, kdybych si domů přivedla Čecha, protože to je jiná kultura a naši to tak berou. Vždycky jsem věděla, že to nemá smysl a budoucnost.“* MAJKA

A proto většina informátorek sdílí představy rodičů a jako celoživotního partnera by preferovala muže s identickým kulturním zázemím a hodnotami, tedy Vietnamce. *„Musím se přiznat, že vietnamský (kluci pozn.z. r.) se mi líbí jako víc. Já nevím no. Jako vidím, že ty český kluci jsou hezčí, vyšší, blondatý vlasy, modrý oči, je to pěkný, ale kdybych si měla vybrat mezi takovýmhle krasavcem a nějakým jako ošklivějším Vietnamcem, tak bych si vybrala asi toho Vietnamce.“* NGA

3.8.1. Rodičovské obavy

Základním postojem rodičů k výběru partnera pro své dcery jsou obavy. *„Mít jednoho syna znamená mít děti, mít deset dcer znamená nemít nic.“*¹⁰⁸ Sinovietnamské přísloví působí velmi drsně a zdánlivě stigmatizuje vietnamské dcery. Vlastně ale vykládá realitu a popisuje pravé pocity vietnamských rodičů. Na základě vietnamských tradic totiž patří dívka vždy k muži. To znamená, že má následovat svého manžela *„Dcery provdáním přecházely do jiné*

---

¹⁰⁸ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s.159.

rodiny, kde bylo jejich povinností pomáhat manželovi v péči o jeho rodiče a při plnění závazků.¹⁰⁹ „Vztahy s českými partnery pak ve vietnamských rodičích vyvolávají obavu o ztrátu dcery. Vietnamská dívka by totiž případným sňatkem s českým partnerem mohla ztratit veškeré kulturní vazby a právě toho se vietnamští rodiče obávají úplně nejvíc. „Rodiče se pořád bojí, že by jejich dcera ztratila kořeny. Ono hodně záleží, jestli si přivede kluk Vietnamec českou holku, nebo Vietnamka českého kluka. U českého kluka by ta holka musela jít za ním, takže by vlastně opustila rodinu, šla by za českou kulturou. Rodiče ze strany holky to řeší vředyky víc, protože na tom tratí ta holka.“¹¹⁰ TRAN

Z první kapitoly vyplynulo, že vietnamští rodiče vnímají svůj pobyt v České republice jako dočasnou migraci a všichni se chtějí vrátit do Vietnamu. Případný sňatek s českým partnerem tak z pohledu rodičů přináší další komplikace. „Mám kamarádku, která chodí s Čechem, ale rodiče to neví, oni by jí zabili. Je totiž jedináček a oni budou chtít jet do Vietnamu až budou starý, ale ona by určitě zůstala tady s tím Čechem Ale ve Vietnamu bydlíš s rodičem, i když máš rodinu, my neposílám rodiče do domovů důchodců. Oni se bojí, že by o ní přišli.“ NGA

V případě informátorek, které nemají sourozence, je obava jejich rodičů o ztrátu jediného dítěte, o to silnější.

3.8.2. Kulturní rozdíly

Většina informátorek vnímá jako největší překážku česko-vietnamských partnerských vztahů kulturní rozdíly. Sdílí tak názor rodičů, kteří je právě před tím varují. „Bylo by to složité, protože jsme z úplně jiných kultur, pak bychom měli problémy s výchovou dětí, protože já bych měla jiné názory a on tak, byla bych stejná jako rodiče. No a další problémy, že by nezapadl do rodiny, nemluvil by tím jazykem...“ NGA

Kromě neznalosti kulturního prostředí a jazykové indispozice pak vidí informátorky zásadní problém v neznalosti vietnamské kultury a jejích tradic, které se ve vietnamské rodině přísně dodržují. „My máme různé obřady, různé zvyky, který se musí dodržovat ale Češi...teta jednou říkala, že když mi zapalujeme ty vonný tyčinky, tak že to strašně smrdí, že musí hodiny větrat. To byla taková urážka těch tradic a zvyků a to narůstá, pak jsou hádky...“ HANKA

Informátorky se pak shodují na tom, že čím déle by takový vztah trval, mohly by vzájemné odlišnosti narůstat a způsobovat problémy. Odkazují přitom na konkrétní příklady

---

¹⁰⁹ „Dcery provdáním přecházely do jiné rodiny, kde bylo jejich povinností pomáhat manželovi v péči o jeho rodiče a při plnění jeho závazků.“ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s.156.

¹¹⁰ „Vietnamský holky dycky patří k chlapovi, že dycky budou žít v rodině chlapa, takže by asi tátovi vadilo, jestli v tý rodině budu šťastná.“ TRAN

z vietnamské komunity, které slyšely od rodičů „Rodiče mi říkají, že vždycky, když si Vietnavec vzal Češku, nikdy to nevydrželo, ta kulturní odlišnost je obrovská.“ LENKA

„Dávají nám příklady z jejich generace, že oni (vietnamské ženy a muži pozn. z. r..) si vzali Čechy a teď se rozvedli a vracejí se zase do té svojí komunity“ HANKA

Všechny informátorky se pak shodují na tom, že vztah s vietnamským partnerem je prostě jednodušší. Svůj vztah nemusí vnímat jako narušení vietnamských tradic a jsou ušetřeny obhajování svého rozhodnutí. „Rodiče to říkali a přiznávám to i já, že pro mě j je to jednodušší, kdybych začala chodit s Vietnamcem, protože bych nemusela nic vysvětlovat.“ HUYEN

Český partner totiž v očích vietnamských rodičů automaticky přináší chování, které se neslučuje s vietnamskými tradicemi, jako je například předmanželský sex. (viz. kapitola 3.8.3.1.) „Rodiče ví, že jsme spolu něco měli, to je jasné že jo, protože je to Čech že jo. A hlavně, když už o to přijdete, tak už to tak neberete, že už nečekáte na tu pravou chvíli.“ HUYEN

3.8.3. Partnerský život

Český partnerský život, tak jak ho známe z vlastní zkušenosti, se od toho vietnamského liší v jedné zásadní věci. Informátorky potvrzují, že daným pravidlem partnerského života je omezení ve vzájemném styku. Rodiče se obávají, aby jejich dcery případným předmanželským stykem neztratily cenu. Informátorky pak vůli svých rodičů respektují a striktní dodržování vietnamských tradic nevnímají jako omezení. „Oni ty tradice a vazby nejsou zas tak pevný.. Společensky se ví, že se nedodržují, ale pořád, aby se neřeklo, tak se dodržují, takže mně moc nevaděj.“ TRAN

3.8.3.1. Sex až po svatbě

Podle informátorek je předmanželský styk dle vietnamských tradic nepřijatelný. Partneři se sice mohou scházet, ale pokud nejsou zasnoubeni nebo manželé, nesmí společně spát v jedné místnosti. „U nás je pravidlo, že dva spolu nesmí nic mít, dokud nebyly zasnuby, že když spolu jenom chodíte, tak se smíte navštěvovat, ale moji ani jeho rodiče nedovolí, abychom spolu zůstali přes noc.“ HANKA

Konzervativnější vietnamští rodiče totiž věří v sex až po svatbě a přespávání v jedné posteli pro ně logicky znamená jen to jediné. „Rodiče si říkají, že když někde přespíš, tak s někým asi spíš. A to nedovolují.“ NGA

Vietnamští rodiče se zároveň obávají, že neutajené předmanželské styky snižují šance na perspektivní sňatek. „Pokud ta holka přespí u toho kluka, tak automaticky ztrácí cenu.

Pokud se nevezmou, tak pro toho dalšího kluka už není tak cenná, jako kdyby se vědělo, že je ctnostná.“ MAJKA

To potvrzuje i zkušenost jedné z informátorek. *„Mamka ani nevěděla, že jsem s bývalým vietnamským přítelem něco měla a když se to dozvěděla, tak ze mě byla zklamaná.“ HUYEN*

Většina informátorek ale intimní vztahy před svatbou nikdy nepřiznává a před svými rodiči je přísně tají. *„Nevím, co by se stalo, kdyby se to dozvěděli. Beru to tak, že se to nikdy nedozví. Nebo to zapřu a zapírám.“ LENKA*

3.8.3.2. Společná noc

Předmanželské styky jsou v každodenním životě informátorek spojené především se společným přespáním s přítelem v jednom pokoji, tedy posteli. Nepřípustnost takového chování si uvědomují všechny. I když tuto tradici respektují, představa přespání s přítelem u rodičů je pro ně většinou nepříjemná, nebo si to nedokážou vůbec představit. *„To, že by u nás přespal si nedokážu představit, u nás je strašně málo místa. Asi by spal s klukama, se mnou by nespal.“ TRANG*

Právě tradiční oddělení nesezdaného páru vnímají některé informátorky negativně a taková představa je pro ně nepřijatelná. I proto Majka svého vietnamského přítele požádala, aby u nich doma nikdy nespal. *„Nechci, aby tam spal, protože by tam nemohl spát se mnou. U nás už spal a to bylo tak, že já jsem spala v jedné místnosti a on spal dohromady se ségřiným manželem a rodičema v druhé místnosti.“*

Předmanželské intimní styky pak ve vietnamské kultuře legalizuje jedině zasnoubení nebo svatba. To se pak samozřejmě týká i společného bydlení. *„Pomalou chystáme, že bychom se k sobě přestěhovali. Jsme zasnoubeni, rodina o tom ví.“ TRANG*

„Já jsem to říkala rodičům, že se budeme stěhovat a máma, že to nejde, abychom bydleli spolu, že tam má proběhnout nějaká oficialita, třeba zasnoubení. Já mu to řekla, že je to blbý se stěhovat, když máma řekla, musíte být zasnoubení.“ MAJKA

3.8.4. Současné vztahy

Většina informátorek měla v době výzkumu přítele. Mezi partnery převažují ti vietnamští.

Čtyři ze šesti informátorek mají právě vietnamského přítele, dvě dívky chodí s českými kluky. O jednom českém partnerovi rodiče ví, druhý je stále v anonymitě. Zbývající dvě informátorky přítele nemají, nebo ho nepřiznaly. Otevřeně si o svých vztazích povídaly jen některé z nich. Všechny pak přiznávají, že české prostředí je ovlivnilo. *„Třeba v tom*

partnerství já na to koukám trochu lehčeji, než Vietnamky, které žijí ve Vietnamu. A třeba to vidím tak, že když s nikým chodím, tak to neznámá, že si ho vezmu. I na určitý věci v sexuálním životě se dívám trochu lehčeji.“ LENKA

Priority ve výběru partnera jsou u všech ovlivněny několika okolnostmi. Souvisí nejen s postojem rodičů vůči vztahům s českými partnery, ale taky s povahovými vlastnostmi informátorek.

3.8.4.1. Linh

Linh si zakládá na svojí osobitosti a nikomu se nepřizpůsobuje. O budoucím partnerovi má jasnou představu, kterou ale podle ní mnoho vietnamských kluků nenaplnuje. Kromě vzhledu a inteligence, si zakládá i na výšce svého partnera. Sama je na vietnamské poměry opravdu vysoká, i proto si našla vzrostlého českého přítele. Potkala ho na křesťanském gymnáziu, které studuje. Její rodiče o něm ale neví. *„Kdybych jim to řekla před maturitou, tak mě zabijou rovnou, protože upřednostňují studium. Tak jsem si řekla, že jim to řeknu po maturitě, jenže to jsem měla přijímačky a potřebovala jsem nějakou jistotu. Tak jsem udělala přijímačky, byla jsem přijatá, tak jsem řekla, že to rodičům řeknu ve Vietnamu, jenže na to nebyla vhodná příležitost. Tak nevím, možná až budu mít na vejšce něco za sebou, aby viděli, že to zvládám obojí, mít kluka a zároveň se neztratit.*“

Linh si uvědomuje, že svůj vztah bude muset před rodiči obhájit a doslova si ho vybojovat. I přesto, že její český kluk vlastně splňuje všechny podmínky, které by rodiče na jejího partnera kladli. *„Jenom je tam ta překážka v uvozovkách, že je to Čech“* Právě kulturní rozdíly a problémy plynoucí z česko-vietnamského svazku pak patří k těm nejčastěji zmiňovaným.

3.8.4.2. Huyen

Huyen má zřejmě nejzajímavější partnerskou zkušenost. Už v patnácti letech se začala stýkat s o dvanáct let starším Vietnamcem, rodinným přítelem. *„Oni si z nás pořád dělali legraci, až z toho vzniklo, že jsme měli vztah. Čtyři roky jsme byli spolu, plánovali rodinu, ale já jsem zjistila, že nechci takovej život, protože on žil spíš jako rodiče, práce než zábava a já chci, aby to bylo takový vyvážený.*“

Měsíc po rozchodu se starším partnerem potkala Huyen další vážnou známou a dlouhodobě chodí opět se starším Čechem. Její přítel ale svým chováním vietnamskou představu o typických Čechích příliš nenaplnuje a i proto si ho Huyen vlastně vybrala. (viz. kapitola 3.7.4.) *„On je i rodinný typ, že je i, jak se stará o maminku. Věří v manželství. Má*

tohle to, co potřebuju. Ale on se i umí bavit, chodí na zábavy, to se mi taky líbí, že nesedí doma a on i sportuje.“

Huyen se odhodlala a českého přítele představila rodičům. Žádný kulturní šok se nekonal a rodiče si partnera z kulturně odlišného prostředí české majority oblíbili. *„On je strašně správnej a rodiče si získal. Maminka i tatínek jsou strašně hodný lidi a neberou ten vzhled. Berou to, že je strašně hodný.“*

Možné problémy vyplývající z neznalosti vietnamské kultury si Huyen i její rodina uvědomuje, i proto českého přítele postupně zasvěcují do všeho, co by měl z vietnamské kultury znát. *„No už ho zaučujeme s rodičem. Chodí k nám, i na svatbu už šel, tak to se zděsil, říkal že umře, jestli budeme mít takovouhle velkou svatbu.“*

Všechny oslavy vietnamského roku a další tradice pak Huyen absolvuje po boku svého českého přítele. *„Přítel to prostě bere, toleruje. Není nadšený, jakože hurá jdeme na oslavu, ale toleruje to.“*HUYEN

3.8.4.3. Tran

Tran má vietnamského přítele, se kterým v době výzkumu chodila přes dva roky. Nějakou dobu u něj i bydlela, ale pak si dali pauzu. Jev, který je typický spíš pro české partnerské vztahy. Od vztahu si potřebovala prostě odpočinout. *„Najednou to byl takovej stereotyp, pracovala jsem, uvařila jsem mu, šli jsme spát a znova. To jsem nechtěla, tak jsem mu řekla, že se od něj stěhuju, že moji rodiče by s tím nesouhlasili.“*

Rodiče ji navštívili, když bydlela u kamarádek a protože věděli o vietnamském příteli, byli spokojeni. Tran se nakonec ke svému příteli vrátila a společně se v době výzkumu měli stěhovat do společného bytu. Rodičům už nechtěla lhát, proto jim stěhování oznámila, ale narazila na jejich nesouhlas. *„Máma, že to nejde, abychom bydleli spolu, že tam má proběhnout nějaká oficialita. Třeba zasnoubení, svatba ne, to určitě ne, ale alespoň to zasnoubení.“*

Tran pochopila, že vyzazení společného bydlení znamená zároveň podřízení se přání rodičů.

3.8.4.4. „Mužův příkaz neznamena tolik jako ženin gong“¹¹¹

Zbývající informátorky nebyly ohledně svých vztahů tak sdílné.

---

¹¹¹ VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In Imigrace Adaptace Majorita. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s.166

Nga přítele nemá a pokud by domů nějakého přivedla, s největší pravděpodobností by se jednalo o Vietnamce. Její rodiče totiž patří k těm konzervativnějším. Lenka své vztahy před rodiči tají a zapírá. Žádného přítele ještě doma nepředstavila.

Zbývající tři dívky mají ke spokojenosti svých rodičů vietnamské přítele a řídí se vietnamskými tradicemi. Pokud s partnerem žijí ve společném bytě nebo se na společné bydlení teprve chystají, akceptují jako nutnou podmínku oficiální zasnoubení. (viz. kapitola 3.8.3.)

3.9. Sebeidentifikace

Prvními podněty k sebeidentifikaci byly pro informátorky projevy xenofobie ze strany české majority. (viz. kapitola 2.9.1.) Nadávky narážející na odlišný vzhled a způsob řeči, vyvolávaly otázky stran vlastní identity. Protože informátorky trávily během dětství a dospívání prakticky veškerý čas mezi českou majoritou a vietnamské rodiče vídaly zřídka, oddalovaly se od vlastní komunity a kultury. Většina informátorek pak hovoří o období ztráty vietnamské identity především v období puberty. Zde bychom mohli uplatnit do jisté míry koncept „banánových dětí“.

3.9.1. Banánové děti

Koncept banánových dětí vnímám, i přesto, že ho zmiňují i někteří badatelé¹¹², spíš jako mediální konstrukt. Ten se objevil ve dvou článcích, které mapovaly život mladých Vietnamců žijících v České republice. Jeden vyšel v časopise *Instinkt* a napsaly ho Jitka Polanská a Markéta Kadlecová ze společnosti *Člověk v tísní*¹¹³, druhý je z magazínu *Lidových novin* a napsala ho vietnamská studentka Dugong Nguuyen Thi Thuy¹¹⁴.

Z obou dvou vyplývá popis takzvaných banánových dětí jasně: jsou navrch žluté a uvnitř bílé. Tedy navrch vietnamské, uvnitř české. Takové označení mladých lidí, kteří se narodili jako Vietnamci a vypadají tak, ale uvnitř jsou Čechy, protože akceptovaly českou

---

¹¹² JIRASOVÁ Martina. *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

¹¹³ ...většina Čechů Vietnamci přinejmenším podceňuje. Přitom jsou často schopnější než ti, kdo se na ně dívají skrz prsty. Jejich početná komunita je navenek dost uzavřená, možná proto o nich Češi vědí tak málo. Takže si zatím ani nevšimli, že tu vyrůstá nová, sebevědomá vietnamská generace. Říkají si: banánové děti: navrch žlutí, uvnitř bílí.“ POLANSKÁ Jitka, KADLECOVÁ Markéta. Banánové děti a jejich milující rodiče, *Instinkt* 20.3.2008, roč.7, č. 12, s.22

¹¹⁴ „Navrch žlutí, tedy vietnamští a vespod bílí, čeští. Naši rodiče, byť žijí v České republice už dlouhá léta, jsou pevně svázáni se svou rodnou zemí. My to máme jinak. Žijeme ve dvou paralelních světech...“ DUONG Nguyen thi thuy. Banánové děti v české džungli. *Pátek Magazín Lidových novin*. roč. 21, č. 13, s. 13

kulturu, pro jedenapůltou generaci Vietnamek neplatí. Dalo by se ale hovořit o „období banánových dětí“, kterým si prošla prakticky každá z informátorek.

3.9.2. Období banánových dětí

Podle vývojových psychologů jsou klíčem k vytváření sebepojetí primárně rodiče¹¹⁵. Právě důležité období puberty, ale trávily všechny informátorky takřka bez spojení s vietnamskou kulturou, tedy bez rodičů. K vietnamské identitě pak zaujímaly několik postojů. Některé došly tak daleko, že po určitou dobu vlastní kulturu odmítaly.

Většina informátorek byla okolnostmi donucena konfrontovat se s českou majoritou a její kulturou zcela sama bez pomoci. Logicky to vyvolávalo množství otázek. „*Vždycky jsem si říkala, ty jo já jsem Vietnamka a co tady dělám. Na škole jsem byla vždycky sama Vietnamka. Všichni se ptali jako, že proč já jsem tak jiná a tak jsem se ptala co tady dělám, proč zrovna já jsem tady a ne někdo jiný.*“TRAN

S tím se ztotožňuje i Luu Li., „*Pamatuju si ještě dobu, kdy jsem se hodně trápila tím, proč jsem zrovna tady, proč jsem Vietnamka, proč nemůžu být Češka.*“¹¹⁶.

3.9.3. Socializace

Socializaci lze definovat jako vývojový proces, kdy se postupnými kroky a vzájemnou interakcí člověka s prostředím, začleňuje jedinec do společnosti¹¹⁷. Hanka společně se sourozenci bydlela u české babičky a rodiče vídala jen občas. Od vietnamské komunity tak byla několik let izolovaná. „*Ze všech stran na mě dýchalo jenom Česko, čeština a čeští kamarádi. S maminkou jsme začali bydlet až když mi bylo dvanáct, ten věk, kdy jsem se začala poznávat, jsem byla mezi Čechy, což byla taková největší chyba.*“ HANKA Ostatní informátorky podobnou zkušeností neprošly. Přesto i ony byly skrz komunikaci v rámci vrstevnické skupiny částečně socializovány do české kultury. A proto i ony často hovoří o hledání vlastní identity.

3.9.3.1. Hledání identity

Jak uvádí Šulová¹¹⁸, skloubit vytváření sebe sama jako svébytné osobnosti a zároveň představitele společnosti a nositele její kultury, je velmi složitý úkol. V případě dvou kultur, to pak určitě musí být o dost těžší. O to víc v případě, kdy informátorky odmítaly přijmout

---

¹¹⁵ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 21

¹¹⁶ „*Byla doba, kdy si člověk říká, ptá se, já vypadám jinak, jsem v českém prostředí.*“TRAN

¹¹⁷ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 30

¹¹⁸ MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity. Vyd. Praha: Karolinum, 2007. s. 28

vietnamskou identitu a vlastní komunita se jim vzdalovala. „*Nechápala jsem jejich (vietnamské pozn.z.r.) vtipy, způsob žití a mentalitu, jak vůbec vedou ten život. V té době mamka prodávala na tržnici a já tam musela pomáhat a já tam chodila tak nerada, k smrti jsem to nenáviděla.*“ TRANG

Období tápání a hledání vlastní identity, spojené s vymezováním se vůči vietnamské identitě, potvrzuje i další informátorka. „*Ve 14 a 15 letech, když se mi začali líbit kluci, tak jsem se bála jít do nějakého vztahu kvůli tomu, že mě budou odsuzovat kvůli tomu, že jsem Vietnamka. V té době jsem ale neměla takový sebevědomí, že jsem se v sobě ztrácela.*“ LINH
Jako období hledání vlastní identity pak informátorky definují věk mezi 11 a 16 rokem. „*Od těch šestnácti jako kdybych si uvědomovala, kde jsou moje kořeny a od té doby jsem hrdá, kdo jsem a co jsem. Od té doby už bych si nikdy neřekla, proč nejsem Češka.*“ LINH

3.9.3.2 Návrat k identitě

Problém s identitou vnímá většina informátorek a k nalezení té vietnamské dospěly buďto samy, nebo jim pomohla změna prostředí. Absence problému s identitou je pak výjimkou.

Návrat k vědomí vlastní identity u informátorek provází převážně pocit hrdosti. „*Tyhle myšlenky (proč nejsem Češka, pozn. z. r.) mě teď docela mrzí, protože jsem hrdá na to, že jsem Vietnamka.*“ LU-LI

K nalezení vlastní identity pak některým informátorkám pomohla změna prostředí, příchod na vysokou školu a především možnost poznat vietnamskou komunitu z úplně nové perspektivy. Jak potvrzuje Hanka v Příbrami, kde s rodiči bydlela, neměla s dalšími členy vietnamské komunity prakticky žádný kontakt. „*Já jsem teď na vejšce a seznamuju se s jinými lidmi ze své komunity. V Příbrami nás bylo strašně málo a tady mám mnohem větší možnost se s nimi seznámit. No a teď si přijdu, že jsem odcizená od Čechů, protože se víc kamarádím s tou naší komunitou a to mi víc vyhovuje. Českým kamarádkám musím pořád vysvětlovat, to my máme takhle a tohle se u nás nedělá, tohle já nemůžu.*“

Některé informátorky pak problém s identitou nemusely vůbec řešit. Podobně jako ve vyrovnání se s xenofobií, totiž přišla pomoc ze strany vrstevnické skupiny. „*Ani mě to nenapadlo, protože já jsem kolem sebe měla okruh přátel, kteří mi dokazovali, že sem patřím, tak jsem to neřešila.*“ MAJKA

3.9.4. Vietnamka nebo Češka

Všechny informátorky se cítí být součástí vietnamské komunity, ctí svoji kulturu i tradice. Koncept banánových dětí se u nich tedy nepotvrdil. Pokud si mají vybrat, zda se cítí

být Češkami nebo Vietnamkami, nemají v tom jasno. „Já *nevím, jestli jsem Češka nebo Vietnamka, protože Vietnamka jsem pořád. Podíváš se na mě a řekneš, že jsem Vietnamka ne Češka, ale vietnamské chování čistě taky nemám. Určitě na mě působí české prostředí, ale povětšinu času jsem Vietnamka.*“ LUU LI

„Já jsem *napůl a jsem hrdá na to, že jsem Vietnamka, já bych neměnila.*“ HUYEN

„Já se *cítím ani ne jako Vietnamka ani ne Češka. Já si vybírám, co se hodí.*“ LENKA

ZÁVĚR

Ve své práci jsem řešila otázku socializace vietnamských dívek do českého prostředí. Na základě analýzy se ukázalo několik velice výrazných momentů, které provázely socializaci a vyústili v postoj Vietnamek vůči vlastní komunitě a české společnosti. Tento proces vnímají informátorky v dynamické perspektivě. Uvědomují si, že prošly procesem, kdy si nebyly jisté svou identitou.

V období hledání vlastní identity nechtěly být jiné. Problém s jinakostí se promítal jak do roviny vlastní vzhledu tak do roviny školní úspěšnosti. Po celou dobu se informátorky snažily nevybočovat a chápaly, jak je důležité zapadnout do kolektivu. I proto například nadměrnou chválu ze strany učitelů vnímaly ve vrstevnickém kolektivu jako handicap. Vymezily se tak vůči tradičnímu respektu k autoritě ve prospěch touhy integrovat se.

Z období hledání vlastní identity ovšem nevyšly jako české dívky ale překvapivě jako dívky vietnamské. Přičemž tento zlom popisují jako prozření. Příklon k vietnamské kultuře, k vietnamství formulují skrze několik rovin.

Tou první je vztah ke jejich rodičům. Ani jedna z informátorek vůči svým rodičům necítí zášť. I přesto že některé svým rodičům vyčítají nedostatek času, váží si i přes všechny těžkosti toho, co pro ně rodiče udělali a obětovali. Uvědomují si, že rodiče přijeli do České republiky hlavně kvůli nim. I přes nepochopení ze strany vrstevníků, plnily rodičovské vůli s bezmeznou poslušností.

Tou druhou je vztah k budoucí rodině. Většina informátorek si dovede představit svůj život v České republice, v případě, že tu najde partnera a založí rodinu. Českou republiku považují za dobré místo pro život dětí stejně jako jejich rodiče. Nechtějí ale žít především prací jako oni. Chtějí si po vzoru české majority ve volném čase užívat, jezdit na dovolenou a především se plně věnovat svým dětem. Prioritami ve výchově vlastních dětí je pak zachování a respektování vietnamských tradic.

Tou třetí je vztah k Vietnamu. Nad svým životem a případnými vyhlídkami do budoucnosti přemýšlí informátorky vždy s ohledem na vietnamské kořeny. A možná stejně tak jako vietnamští rodiče, jednou zamíří zpět do Vietnamu. Všechny informátorky by se tam chtěly vrátit anebo tam alespoň pravidelně jezdit za svojí rodinou.

Zjištění a upevnění se v představě, že jsou Vietnamkami však neznámá, že by se necítily být součástí českého prostoru. V jejich pojetí rozdělují svůj sociální prostor v České republice na prostor vietnamských intimních vazeb a prostor českého veřejného života, ve kterém mohou bez problémů a rády fungovat. Vnímají to, jak na ně česká kultura a místní zvyklosti působí a jak se to promítá do jejich vlastního chování. Vyzdvihují především českou upřímnost a schopnost stát si za vlastním názorem a umět ho vyjádřit.

Klíčová otázka, která byla položena v úvodu, zda se z jedenapůlté generace informátorek staly banánové děti, nabízí tuto odpověď. Byly-li banánový dětmi podle mediálního konceptu, byly jimi pouze v období puberty.

RESUMÉ

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku migrace. Pojednává o jedenapůlté generaci Vietnamek žijících v České republice, které na naše území v devadesátých letech přišly za svými rodiči. Mají tedy zkušenost nejen se životem ve Vietnamu, ale i v České republice a během svého dětství i dospívání musely konfrontovat obě své identity. Tradiční vietnamskou identitu, kterou reprezentuje především vietnamská kultura a její tradice, získaly od rodičů, svou českou identitu si vybudovaly na základě intenzivního kontaktu s českou majoritou. I z toho důvodu mohou být považovány za takzvané „banánové děti“. Na základě otevřených rozhovorů s informátorkami pak vyšlo najevo, do jaké míry naplňují právě ony představu o mladých vietnamských migrantech, kteří odmítli vietnamskou kulturu a naopak do jaké míry se ztotožňují s českým hodnotovým systémem.

SUMMARY

The thesis focuses on the problematics of migration. It handles with the oneandhalf generation of Vietnamese women living in Czech republic, who came to the Czech Republic in the nineties after their parents. They have experience not only with the life in Vietnam, but also in the Czech republic. They had to face both identities during their childhood and adolescence. The traditional vietnamese identity, which represents mostly the vietnamese culture and traditions, they got from their parents, the czech identity they have built up through the intensive contact with the czech majority. Therefore they could be considered as so called „Bananas children“. According to the interviews came out, how do they fill up the concept of young vietnamese migrants, who refused the vietnamese culture and accepted the czech cultural system.

POUŽITÁ LITERATURA

BITTNEROVÁ Dana, MORAVCOVÁ Mirjima a kol. *Kdo jsem a kam patřím*. Vyd. Praha: Sofis, 2005.

BROUČEK, Stanislav. *Aktuální problémy adaptace vietnamského etnika*. Vyd. Praha : Etnologický ústav AV ČR, 2003.

BROUČEK Stanislav. Český pohled na Vietnamce, In *Migrace, adaptace, majorita 2*, vyd. Praha Etnologický ústav AV ČR, 2003.

BROUČEK Stanislav. Hledání důvěry: Vietnamské etniku v prostředí české majoritní společnosti, In UHEREK Zdeněk (eds.) *Kultura společnost tradice II*. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2006.

DRBOHLAV, Dušan. *Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu*. Vyd. Praha: Karolinum, 2008.

DUONG Nguyen thi thuy. Banánové děti v české džungli. *Pátek Magazín Lidových noviny*. roč. 21, č. 13, s. 13

HENDL Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Vyd. Praha: Portál, 2005.

JANDOUREK Jan. *Sociologický slovník*, Vyd. Praha: Portál, 2001.

JIRASOVÁ Martina. *Vietnamci očima české společnosti*. Bakalářská esej. Vyd. Praha: Institut základů vzdělanosti Univerzita Karlova, 2000.

JIRASOVÁ Martina. *Vietnamské děti mezi námi*. Diplomová práce. Vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzita Karlova. 2003.

KOCOUREK Jiří. Vietnamci v České republice. In ŠIŠKOVÁ Tatjana (eds). *Menšiny a migranti v České republice. My a oni v multikulturní společnosti 21. století*. Vyd. Praha: Portál, 2001.

KOCOUREK Jiří. *Vietnamci v ČR*, Socioweb 3 (5) [online] 2005

KOCOUREK Jiří. Podmíněnosti současné vietnamské migrace do Česka. In DRBOHLAV, Dušan (eds.). *Nelegální ekonomické aktivity migrantů. Česko v evropském kontextu*. Vyd. Praha: Karolinum, 2008.

LAMBERT, W. E., MOGHADDAM, F. M., SORIN, J., SORIN, S. (1990). „Assimilation vs. Multiculturalism: Views from a Community in France.” *Sociological Forum* 5 (3) [online] 1990

MARTÍNKOVÁ Šárka. Sociabilita vietnamského etnika. In UHEREK Zdeněk (eds.) *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy. Vybrané případy významných imigračních skupin v České republice*. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2008.,

MAUSSE Marcel. *Esej o daru*, Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999.

MORGENSTEROVÁ Monika, ŠULOVÁ Lenka a kol. *Interkulturní psychologie. Rozvoj interkulturní senzitivity*. Vyd. Praha: Karolinum, 2007.

MULLEROVÁ Petra. Vietnamci v České republice. In ŠIŠKOVÁ Tatjana (eds). *Výchova k toleranci a proti rasismu*, Vyd. Praha: Portál, 1998.

MURPHY Robert F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. Vyd. Praha: Sociologické nakladatelství. 1998

NEKORJAK Michal, HOFÍREK Ondřej. Několik poznámek k otázce integraci Vietnamců. Socioweb 11 (6) [online] 2006

POLANSKÁ Jitka, KADLECOVÁ Markéta. Banánové děti a jejich milující rodiče, *Instinkt* 20.3.2008, roč.7, č. 12, s.22

SCZEPANIKOVA Alice. *Gender a mezinárodní migrace: úvod do problematiky*. Vyd. Praha: Multikulturní centrum Praha, 2004. Dostupný z www.migraceonline.cz

SILVERMANN David. *Ako robiť kvalitatívny výskum*. Vyd. Bratislava: Ikar, 2005.

STRAUSS Anselm, CORBINOVÁ Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Vyd. Brno: Albert, 1999.

VASILJEV Ivo. Za dědictvím starých Vietů. In *Imigrace Adaptace Majorita*. Vyd. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999.

Český statistický úřad: *Život cizinců v ČR*. Vydává Český statistický úřad ČR, 2009, roč. 2009, Praha: Český statistický úřad ČR

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha: Osobní profily informátorek

Jméno informátorky	Věk	Příchod informátorky	Bydlení
TRAN	22 let	s matkou roku 1992 (v 7 letech)	pronajatý dům od česko-vietnamské firmy u Kaplice internát Klatovy
TRANG	23 let	s matkou v 8 letech (otec zůstal ve Vietnamu)	čínžovní dům na Ostravsku, centrum Ostravy, Vejprty, Jirkov, Chomutov
NGA	20 let	se sestrou v 11 letech (sestře 5 let)	Hradec Králové (4 roky) Praha (5 let)
MAJKA	23 let	s matkou roku 1993 (v 8 letech) v ČR se jí narodil bratr	Bílina
LUU LI	21 let	s matkou roku 1995 (v 8 letech)	Domažlice
LINH	20 let	s matkou a starším bratrem roku 1994 (v 6 letech)	Železná Ruda, Klatovy
LENKA	23 let	narozena v ČSSR návrat do Vietnamu, příchod s matkou roku 1995 na základě sloučení rodiny	Karlovarsko, Chomutov, Hrádek nad Nisou
HUYEN	22 let	s matkou roku 1993 (v 7 letech)	byt v Jirkově, Chomutov
HANKA	22 let	s matkou a mladší sestrou roku 1993 (v 7 letech) v ČR se jí narodil bratr	panelákový byt 2+0 s jinou rodinou v Příbrami

Jméno informátorky	Příchod rodičů do ČR	Zaměstnání rodičů
TRAN	otec roku 1989 (pracovník Jihostroje)	česko-vietnamská společnost, stánkový prodej
TRANG	matka roku 1985 (3roky zpět ve Vietnamu) návrat roku 1992 otec v 10 letech informátorky	prodej na tržnici
NGA	nejprve otec, po roce matka a po třech letech děti	
MAJKA	otec v 80. letech (práce v továrně)	podnikatel
LUU LI	studium v 80. letech (5 let)	živnostník
LINH	studium otce v 80. letech	obchodník
LENKA	v 80. letech na základě spolupráce ČSSR a VSR (10 let zpět ve Vietnamu) návrat otce po roce 1989	podnikatelé, stánky u hranic, majitelé restaurace, baru a díkotéky
HUYEN	otec roku 1983 (na základě mezistátní dohody o příchodu dělníků)	
HANKA	otec roku 1988 (svářeč v ČKD)	podnikatel